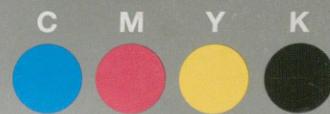
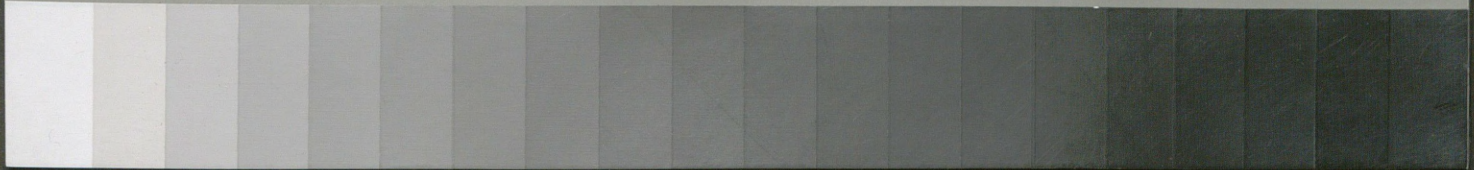

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 **M** 8 9 10 11 12 13 14 15 **B** 17 18 19

P63.170
duplet d
12
13. IV
17. IV

ZWIĄZEK MIAST POLSKICH

o ob.
Państw.
13
ko

USTRÓJ
SAMORZĄDU MIEJSKIEGO
w województwach centralnych

WARSZAWA
1933 r.

963

Wydawnictwo
Książek
i
Czasopism

34336/2

D. 417/3
18. VIII - 50

* *

W Nr. 35 Dziennika Ustaw R. P. z dn. 13 maja r. b. pod poz. 294 ogłoszona została ustawa z dn. 23 marca 1923 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego.

Ustawa ta, — którą w skróceniu przyjęto nazywać ustawą samorządową, — wchodzi w życie po upływie 60 dni od dnia następującego po jej ogłoszeniu, t. j. w dniu 13 lipca r. b.

Pomimo, że zawiera 130 artykułów, jednak tylko częściowo zmienia wspomnianą ustawą dotychczasowy ustrój samorządu terytorjalnego. O ile chodzi o obowiązujący na obszarze b. Królestwa Kongresowego dekret Naczelnika Państwa z dn. 4 lutego 1919 r. o samorządzie miejskim, to — zgodnie z art. 130 ust. 2 ustawy samorządowej — z dniem wejścia jej w życie tracą moc tylko sprzeczne z nią postanowienia dekretu, oraz dotyczące spraw, uregulowanych przez nową ustawę. Inne postanowienia dekretu nadal zachowują swą moc obowiązującą do czasu wydania na podstawie art. 122 ustawy samorządowej przez Prezydenta Rzeczypospolitej rozporządzenia, zawierającego jednolity tekst postanowień o ustroju miast na obszarze, na którym obowiązuje dekret o samorządzie miejskim.

Ponieważ do ustalenia w drodze takiego rozporządzenia z mocą ustawy jednolitego tekstu przewidziany jest okres lat 2 od chwili wejścia w życie ustawy samorządowej, Związek Miast więc — mając na względzie konieczność równoległego stosowania już teraz postanowień ust. sam. i utrzymanych w mocy postanowień dekretu — uznał za swój obowiązek wydanie niniejszej pracy celem ułatwienia miastom stosowania prawa.

Potrzebę podjęcia tej pracy uzasadnia zwłaszcza okoliczność, że ustawa samorządowa, dotycząca miast, gmin wiejskich i powiatowych związków komunalnych na terenie całego Państwa, z wyjątkiem woj. śląskiego, ma z natury rzeczy układ odmienny od układu dekretu o samorządzie miejskim, co już samo przez się bardzo utrudnia orjentację, które postanowienia dekretu nadal obowiązują, a które zostały uchylone bądź zmienione.

Niniejsza praca składa się z 2-ch części.

Pierwsza część zawiera dekret o samorządzie miejskim z uwidocznieniem odmiennym drukiem postanowień, które utraciły moc obowiązującą, zaś druga

część obejmuje przedruk tych artykułów ustawy samorządowej, które w całości lub częściowo dotyczą miast na tym obszarze, na którym obowiązuje dekret o samorządzie miejskim.

Zarówno do postanowień dekretu, jak i do postanowień ustawy samorządowej podane zostały takie uwagi, które Związek Miast uznał za wskazane poczynić dla ułatwienia stosowania prawa.

Taki układ broszury przyjęty został dlatego, że przy stosowaniu prawa, do czasu wydania wspomnianego wyżej rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, organa miejskie opierać się muszą na brzmieniu zarówno postanowień dekretu o samorządzie miejskim, jak i nowej ustawy samorządowej.

Zaznaczyć należy, że — zgodnie z art. 130 ust. 2 ustawy samorządowej — podane zostały pochyłym drukiem (kursywą), jako nieobowiązujące, nie tylko te postanowienia dekretu, które są sprzeczne z ustawą samorządową, lecz i te, które są w swej treści zgodne z ustawą samorządową, o ile tylko odnośne sprawy zostały przez tę ustawę uregulowane. Wynika z tego, że, jako obowiązujące nadal, podane zostały innym drukiem postanowienia dekretu o samorządzie miejskim tylko w tych sprawach, które wogóle nie zostały uregulowane przez ustawę samorządową i które nie są z tą ustawą sprzeczne.

Związek Miast uważa za konieczne zwrócić uwagę miastom, że do czasu przeprowadzenia wyborów do rad miejskich, a następnie i do magistratów na podstawie postanowień, zawartych w ustawie samorządowej, nie wszystkie jej postanowienia będą miały zastosowanie już od dnia 13 lipca 1933 r.

Książka ta wraz z trzema analogicznymi wydawnictwami również z tekstami dotychczas obowiązujących ustaw o samorządzie miejskim w innych częściach Państwa — jest ostatnią z szeregu naszych publikacji, wynikających z czynnego współudziału. Związku Miast Polskich w pracach nad reformą ustroju samorządu miast polskich. Wykaz tych wydawnictw zamieściliśmy na wstępie Nr. 8 z dn. 15.IV.1933 r. „Samorządu Miejskiego”, który zawiera tekst ustawy z dn. 23 marca 1933 r. w brzmieniu projektu, uchwalonego przez Sejm i Senat.

Związek Miast Polskich.

Warszawa, w czerwcu 1933 r.

OBJAŚNIENIA SKRÓTÓW.

art.	artykuł
b.	były
cyt.	cytowany
dekr.	dekret
dekret N. P.	dekret Naczelnika Państwa
dekr. sam. m.	dekret Naczelnika Państwa z dn. 4.2.1919 r. o samorządzie miejskim
dn.	dnia
Dz. U.	Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
Dz. Pr.	Dziennik Praw Państwa Polskiego
Dz. Urz.	Dziennik Urzędowy
j. n.	jak niżej
j. w.	jak wyżej
K. C.	Kodeks Cywilny
K. C. P.	Kodeks Cywilny Królestwa Polskiego z 1825 r.
K. K.	Kodeks Karny
K. P. C.	Kodeks Postępowania Cywilnego
K. P. K.	Kodeks Postępowania Karnego
kom.	komentarz
lit.	litera
mian.	mianowicie
m.	miasto
M. P.	Monitor Polski
Min.	Ministerstwo
Min. S. Wew.	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Min. Sk.	Ministerstwo Skarbu
Nr.	Numer
nast.	następne
nin.	niniejszy
N. T. A.	Najwyższy Trybunał Administracyjny
ok.	okólnik
p.	patrz
poz.	pozycja

post. adm.	rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 23.3.1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 36. poz. 341)
post. przym.	rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 22.3.1928 r. o postępowaniu przymusowym w administracji (Dz. U. R. P. Nr. 36. poz. 342)
zb. zarz.	zbiór zarządzeń Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Prez. R. P.	Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
por.	porównaj
pow. zw. sam.	powiatowy związek samorządowy
rozp.	rozporządzenie
rozp. org.	rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 19.1.1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. Nr. 11, poz. 86)
R. Min.	Rada Ministrów
rozp. wyk.	rozporządzenie wykonawcze
r.	rok
reg.	regulamin
tymcz. ureg. fin. k.	ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych
u.	ustawa
u. s.	ustawa z dn. 23.3.1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego
ust.	ustęp
wyr.	wyrok
wydz.	wydzielony
Zb. zarz.	Zbiór zarządzeń Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
zł.	złote.

SPIS RZECZY.

	str.
Wstęp	3
Objaśnienia skrótów	5

C Z Ę Ś Ć I-a.

Dekret Naczelnika Państwa o samorządzie miejskim:

O gminie miejskiej i zmianie jej granic	11
O członkach gminy	13
O zakresie działania gminy	14
O składzie rady miejskiej i o jej członkach	17
O kompetencji rady miejskiej	19
O posiedzeniach rady miejskiej i jej uchwałach	21
O członkach magistratu	25
O kompetencji magistratu i jego członków	31
O posiedzeniach magistratu i jego uchwałach	36
O nadzorze nad miastami	37
Postanowienia końcowe	42

C Z Ę Ś Ć II-ga.

Postanowienia ustawy z 23.3.1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego, odnoszące się do miast wojew. centralnych.

Nazwa i kadencja organów ustrojowych związków samorządowych	45
Prawo wybierania i wybieralności do organów ustrojowych związków samorządowych	49
Miasta	59
Przepisy wyborcze do rad miejskich	66
Zakres działania organów ustrojowych w gm. wiejsk. i w miastach	69

Zawodowi i niezawodowi członkowie organów zarządzających w gm. wiejsk. i miastach	81
Gmina uzdrowskowa o charakterze użyteczności publicznej	92
Kontrola wewnętrzna (własna) w związkach samorządowych	93
Nadzór państwowy	97
Przepisy, dotyczące poszczególnych obszarów Państwa	115
Postanowienia przejściowe	115
Postanowienia końcowe	117

Załącznik.

Wykaz miast, rządzących się dekretem z dn. 4.2.1919 r. o samorządzie miejskim	123
---	-----

CZĘŚĆ I.

Dekret
Naczelnika Państwa
z 4 lutego 1919 r.
o samorządzie miejskim
(Dz. Pr. P. P. Nr. 13, poz. 140).

z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych ustawami
późniejszymi i ustawą z dn. 23. III. 1933 r. o częś-
ciowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego.
(Dz. U. Nr. 35, poz. 294).

Do czasu wydania przez Sejm ¹⁾ ustawy o samorządzie miejskim dla całego Państwa Polskiego wprowadza się dla obszarów Polski, *należących przed wojną do Rosji* ²⁾, następującą tymczasową ustawę o samorządzie miejskim.

1) Postanowienia tego dekr. ze zmianami, wynikającymi z u. s. obowiązywać będą tylko do chwili wejścia w życie rozp. Prez. R. P., które ma być wydane na podstawie art. 122 u. s.

2) Dekr. obowiązuje na obszarze województw: kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego, warszawskiego i białostockiego, z wyjątkiem powiatów grodzieńskiego i wołkowyskiego; moc obowiązująca dekr. rozciągnięta została na cały powiat bielski woj. białostockiego art. 81 u. s.

TYTUŁ I.

O gminie miejskiej i zmianie jej granic.

Art. 1. Niniejszej ustawie będą podlegały miasta, wyliczone w dołączonym wykazie ³⁾, tudzież te miasta, na które jej moc obowiązującą rozciągnie właściwa władza ustawodawcza ⁴⁾ ⁵⁾.

3) Wykaz, załączony do dekretu, obejmował 150 miast. Pełny wykaz miast, na które dekret został rozciągnięty, podany jest w porządku alfabetycznym w załączniku, umieszczonym na końcu książki.

4) Według ustawy z dn. 20.2.1920 r. (Dz. U. Nr. 19, poz. 91) Minister Spraw Wewn. był upoważniony do rozciągania mocy obowiązującej dekr. na miasta, nie wyliczone w wykazie. Ustawa ta formalnie nie została uchylona, jednak obecnie jest bezprzedmiotowa wobec treści ustawy z dn. 20.2.1920 r. (Dz. U. Nr. 19, poz. 92), zmienionej rozp. Prez. R. P. z dn. 3.12.1932 r. w sprawie zmiany właściwości niektórych władz w zakresie podziału admin. Państwa (Dz. U. Nr. 109, poz. 895). Obecnie nie jest możliwe, aby w jakimś mieście, w prawnym znaczeniu tego wyrazu, nie obowiązywał dekret.

Ustawa mogła mieć zastosowanie w okresie przejściowym, w czasie wydawania dekretu, tylko do miast, nie objętych wykazem, a rządzących się ordynacją miejską, którą wydały władze okupacyjne.

Aczkolwiek w tytule i art. 1 powołanej wyżej ustawy jest mowa o „obszarze b. zaboru rosyjskiego”, jednak nie mogła mieć ona zastosowania do obszaru ziem wschodnich, gdyż wówczas nie podlegały formalnie te ziemie władzy państwowej, a objęcie tej władzy w znaczeniu prawnym nastąpiło dopiero z mocy ustawy z dn. 4.2.1921 r. (Dz. U. Nr. 16, poz. 93), względnie z dn. 6.4.1922 r. (Dz. U. Nr. 26, poz. 213), które dawały też podstawę w art. 6, wzgl. 5 do rozciągnięcia na teren nowoutworzonych województw Rzeczypospolitej m. in. i omawianego dekretu. Jednak w żadnym z miast w obecnych województwach kresowych, obejmujących obszar b. zarządów cywilnych Ziem Wschodnich oraz Ziem Wołynia i Frontu Podolskiego (tereny te następnie podlegały Zarządowi Terenów Przyfrontowych i Etapowych wzgl. Tymczasowej Komisji Rządzącej Litwy Środkowej) — dotychczas dekret nie obowiązuje, gdyż utrzymane zostało w mocy rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dn. 14.8.1919 r. ustawie miejskiej (Dz. Urz. Zarz. Cyw. Z. W. Nr. 12, poz. 99).

5) Z mocy art. 38 u. s. Prez. R. P. został upoważniony do wydania m. in. dla m. st. Warszawy i Łodzi w drodze rozporządzeń z mocą ustawy odrębnego prawa (statutu) o ustroju każdego z tych miast. Rozporządzenia te mogą uwzględniać odrębności ustrojowe miasta w zakresie spraw, wymienionych w tym art.

Art. 2. Gmina miejska jest samorządną jednostką terytorjalną i osobą publiczno-prawną.

Art. 3. *Utworzenie nowej gminy miejskiej, skasowanie istniejącej oraz wszelkie zmiany jej granic mogą być skuteczniiane tylko w drodze ustawodawczej* ⁶⁾ *po wysłuchaniu wniosków* ⁷⁾ *zainteresowanych ciał samorządowych* ⁸⁾ ⁹⁾ ¹⁰⁾.

6) Na mocy art. 1 ustawy z dnia 20.2.1920 r. (Dz. U. Nr. 19, poz. 92) w brzmieniu, ustalonym przez art. 2 rozp. Prez. R. P. z dn. 3.12.1932 r. (Dz. U. Nr. 109, poz. 895), zaliczenie osad wiejskich w poczet miast oraz zmiana granic miast, nie stanowiących odrębnych powiatów miejskich dla celów admin. państw., następuje w drodze rozporządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych.

Zmiany granic miast, stanowiących odrębne powiaty miejskie dla celów administracji państwowej (p. uw. 2 ustęp drugi do u. s.) — dokonywane być mogą w drodze rozporz. Rady Ministrów.

7) Dla zmiany granic miasta nie jest wymagany obecnie wniosek interesowanych ciał samorządowych; konieczne jest natomiast tylko wysłuchanie ich opinii.

8) Zgodnie z wyrokiem N. T. A. z dn. 25.4.1924 r. L. Rej. 836/23. „Jeżeli decyzja Rady Ministrów, powzięta na zasadzie ustawy w przedmiocie zaliczenia osad wiejskich w poczet miast oraz zmiany granic miast no obszarze b. zab. rosyjskiego, nie podlega zarzutowi oczywiście dowolności, to kwestja celowości takiej, lub innej decyzji, jest wyłącznie rzeczą Rady Ministrów i usuwa się tem samem z pod kontroli N. T. A.”.

9) Zgodnie z wyrokiem N. T. A. z dn. 6.12.1926 r. L. Rej. 122/23 Z. W. 1069 „Dekr., włączając do liczby miast przedwojenne wsie oraz osa-

dy, które przez b. władze okupacyjne zaliczone zostały do rzędu miast w czasie okupacji, usankejonował tem samem stan prawny tych miejscowości, stworzony przez okupantów, a co zatem idzie i ich granice terytorjalne, uznane przez okupantów”.

10) W-g art. 33 u. s. Rada Min. może znieść miasto, liczące mniej, niż 3.000 mieszkańców. “Zniesienie innych miast może nastąpić tylko w drodze ustawodawczej.

Art. 4. W razie przyłączenia do miasta sąsiedniej gminy w całości, majątek tej gminy oraz jej długi przechodzą na miasto.

Jeżeli wskutek innych zmian, wymienionych w art. 3-im, zachodzi potrzeba rozdzielenia majątku zainteresowanych gmin oraz oznaczenia ich obowiązków, wówczas, o ile nie nastąpi dobrowolny układ między gminami, dokonywa tego Minister Spraw Wewnętrznych ¹¹⁾, od którego decyzji służy odwołanie do Sądu Najwyższego ¹²⁾.

Rozporządzenia władz państwowych i uchwały gminne, obowiązujące na obszarze, który został włączony do gminy miejskiej, zachowują swą moc, dopóki nie zostaną zniesione przez nowe rozporządzenia władz państwowych lub uchwały organów samorządu miejskiego ¹³⁾.

11) Kompetencje Ministra Spraw Wewnętrznych w stosunku do wszystkich miast, z wyjątkiem m. st. Warszawy, przeszły na wojewodów na mocy art. 17 rozp. wykon. Rady Min. z dn. 13.12.1919 r. (Dz. U. Nr. 90, poz. 490), bowiem omawiane sprawy nie zostały zastrzeżone nadal kompetencji Min. Spraw Wewn. Wojewodowie orzekają przy współudziale wydziału wojewódzkiego z głosem stanowczym w myśl art. 55 p. 4 rozp. org. Od decyzji wojewody strony mogą odwołać się do Ministra Spr. Wewn., zgodnie z art. 82 i 83 post. adm.

12) Sąd Najwyższy utracił swą właściwość w powyższych sprawach na rzecz N. T. A., który — w myśl art. 1 rozp. Prez. R. P. z dn. 27.10.1932 r. (Dz. U. Nr. 94, poz. 806) — stanowi jedyną instancję sądową, powołaną do orzekania o legalności zarządzeń i orzeczeń w zakresie administracji rządowej i samorządowej.

13) Zgodnie z art. 4 ust. e) ustawy o tymczas. uregul. finans. komun. (Dz. U. Nr. 106 z 1932 r., poz. 884), grunty, położone na obszarze gmin wiejskich przyłączonych w całości lub części po 1.1.1919 r. do gmin miejskich, nie podlegają miejskiemu samoistnemu podatkowi gruntowemu przez przeciąg 10 lat, następujących po roku, w którym nastąpiło przyłączenie.

TYTUŁ II.

O członkach gminy.

Art. 5. Członkami gminy są osoby, przynależne do Państwa Polskiego, zamieszkałe stale w gminie od sześciu miesięcy.

Art. 6. Gminy miejskie mają prawo nadawać osobom zasłużonym obywatelstwo honorowe ¹⁴⁾.

14) Nadanie obywatelstwa honorowego należy do zakresu działania rady miejskiej (art. 43 u. s. pkt. y).

Obywatelstwo honorowe daje pewne przywileje w zakresie czynnego prawa wyborczego (p. ust. 4 art. 3 u. s.).

Art. 7. Członkom gminy służy prawo udziału w wyborach gminnych i sprawowania urzędów gminnych z wyboru, zgodnie z ustawami obowiązującymi ¹⁵⁾.

Nadto członkowie gminy korzystają w razie koniecznej potrzeby z prawa do pomocy ze strony gminy, stosownie do przepisów odpowiednich ustaw ¹⁶⁾.

15) Sprawę czynnego i biernego prawa wyborczego normują art. 3 i 4 łącznie z art. 5 u. s.; jest ono niezależne od członkostwa gminy.

16) Korzystanie z prawa do pomocy ze strony gminy przysługuje obywatelom polskim (p. uw. 8 do u. s.) na podstawie specjalnych ustaw bez względu na członkostwo gminne, które obecnie utraciło praktyczne znaczenie, z wyjątkiem możności wnoszenia zażaleń do rady na czynności burmistrza (prezydenta miasta) p. art. 55 dekr.

Art. 8. Członek gminy traci stanowisko z wyboru, jeżeli zajdzie lub wiadomą się stanie okoliczność, któraby pierwotnie wykluczyła była jego obywatelstwo Członek gminy, zajmujący stanowisko z wyboru, zostaje zawieszony w czynnościach w razie pociągnięcia go do odpowiedzialności sądowej za czynny występne, pozbawiające biernego prawa wyborczego. Zawieszenie następuje przez sam fakt pociągnięcia do odpowiedzialności sądowej ¹⁷⁾.

17) Sprawy te w odniesieniu do wszystkich osób, będących członkami organów ustrojowych związków samorządowych, reguluje art. 7 u. s.

TYTUŁ III.

O zakresie działania gminy.

Art. 9. Zakres działania gminy miejskiej jest własny i poruczony.

Art. 10. Poruczony ¹⁸⁾ zakres działania określają ustawy, rozporządzenia władz państwowych oraz umowy rządu z gminą ¹⁹⁾ ²⁰⁾.

18) Określenie „poruczony” zakres działania utrzymuje art. 110 u. s.

Według art. 48 u. s. — wykonywanie tego poruczonego zakresu działania gmin należy do zarządu jednoosobowego (do prezydenta miasta, wzgl. burmistrza). Prezydent miasta (burmistrz) załatwia odnośne czynności pod osobistą odpowiedzialnością przy pomocy innych członków zarządu i funkcjonariuszów miejskich, zgodnie z ust. 1 art. 46 u. s.

Art. 68 u. s. wymienia władze, sprawujące nadzór nad czynnościami prezydentów miast (burmistrzów) w sprawach t. zw. poruczonego zakresu działania, określa specjalne uprawnienia tych władz, m. in. do nakładania na prezydentów miast, (burmistrzów) i ich zastępców kar porządkowych.

19) Sprawy poruczonego zakresu działania wyjęte są z zakresu działania komisji rewizyjnej rady miejskiej (ust. 6 art. 62 u. s.) pod tym względem, że komisja nie może badać prawidłowości wykonywania tych poruczonych czynności.

20) Z poprzedniej uwagi już wynika, iż przeprowadzenie granicy między sprawami t. zw. własnego i poruczonego zakresu działania gminy posiadać może ważne praktyczne znaczenie.

Jednak bardzo trudne jest przeprowadzenie tej granicy, bowiem ani dotychczasowe ustawodawstwo nie zawiera pod tym względem żadnych wyraźnych wskazówek, ani nauka prawa nie podaje ścisłej definicji własnego i poruczonego zakresu działania. Ogólnie stwierdzić można, że w sprawach własnego zakresu działania właściwy organ samorządowy działa w imieniu gminy, w sprawach zaś poruczonych jest organem administracji rządowej.

Nie może w żadnym razie służyć za wskazówkę do podziału spraw na własne i poruczone ta okoliczność, że dana czynność jest obowiązkowa, wzgl., że zależy od swobodnej inicjatywy i uznania gminy.

U. s. do zakresu poruczonego zalicza wszystkie czynności gmin w sprawach administracji rządowej, tudzież sprawy t. zw. policji miejscowej.

Niejako za wskazówkę dla ustalenia zadań poruczonych mogłyby posłużyć wynikające z zestawienia postanowień art. 10 dekr. z art. art. 48, 68 i 110 u. s. następujące czynności prezydentów miast, burmistrzów:

a) czynności, które ustawy, wzgl. oparte na ustawach rozporządzenia wyraźnie określają jako „poruczone”;

b) czynności, które rozp. org. zaliczyło do zadań władz administracji ogólnej, a które zostały jednak z mocy ustaw przekazane następnie w całości gminom, jak np. ewidencja ludności, czynności meldunkowe;

c) wszelkie czynności wykonawcze i pomocnicze dla władz rządowych, a przede wszystkim dla powiatowych władz administracji ogólnej, których wykonywanie odbywa się — zgodnie z postanowieniami ustaw, wzgl. opartych na ustawach rozporządzeń — pod kierunkiem i na polecenie tych władz, np. egzekwowanie przez organa gminne świadczeń pieniężnych w drodze post. przym., udzielanie na żądanie organów pol. państw. — w miarę możliwości — doraźnej pomocy do pokonania czynnego oporu, rejestracja osób, podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, wykonywanie czynności przygotowawczych do poboru wojskowego, doręczanie nakazów płatniczych i innych decyzji władz skarbowych na podstawie ustawy o opłatach stemplowych, dalej przyjmowanie i doręczanie pism sądowych w sprawach karnych i in. Liczne przykłady możnaby jeszcze wymienić na podstawie książki, wydanej przez

Związek Miast Polskich p. t. „Obowiązkowe zadania i czynności gmin”;

d) czynności z zakresu administracji państwowej, jakie prezydenci miast wydzielonych z powiatowych związków samorządowych wykonywać mają w charakterze powiatowych, bądź wojewódzkich władz administracji ogólnej, np. wydawanie orzeczeń na mocy art. 76 i 78 rozp. org., wydawanie orzeczeń w sprawach przemysłowych, budowlanych i t. d.

W razie wątpliwości, czy dana czynność należy do własnego, czy też poruczonego zakresu działania gminy, domniemywać należy raczej zakres własny.

Art. 11. Do własnego zakresu działania gminy miejskiej należą wszystkie sprawy, które dotyczą dobrobytu materialnego, rozwoju duchowego i zdrowia jej mieszkańców, a w szczególności:

- 1) zarządzanie majątkiem gminy oraz jej dochodami i wydatkami;
- 2) zakładanie i utrzymywanie miejskich dróg, mostów, ulic, placów, ogrodów, skwerów i t. d.;
- 3) zakładanie i utrzymywanie miejskich środków komunikacji;
- 4) piecza nad urządzeniami, służącymi do utrzymania porządku i bezpieczeństwa publicznego;
- 5) zakładanie i utrzymywanie urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych oraz służących do zaopatrywania miasta w światło i siłę elektryczną;
- 6) opieka nad ubogimi, tworzenie i utrzymywanie zakładów dobroczynnych;
- 7) ochrona zdrowia publicznego, zakładanie i utrzymywanie szpitali i urządzeń sanitarnych;
- 8) zakładanie i utrzymywanie rzeźni, hal i targowisk;
- 9) aprowizacja i dostarczanie ludności zdrowych i tanich mieszkań;
- 10) popieranie miejscowego handlu, przemysłu i rzemiosł oraz zakładanie instytucji kredytowych;
- 11) piecza nad oświatą publiczną, zakładanie i utrzymywanie szkół, bibliotek, muzeów, teatrów i t. d.;
- 12) piecza nad obyczajnością publiczną i t. d. 21).

21) Przykładowe, niewyczerpujące (w końcu art. 11 zawiera wyrażenie: „i t. d.”), wyczerpujące spraw, należących do własnego zakresu działania gminy miejskiej, nie daje jej samo przez się żadnych uprawnień z dziedziny np. wyłączności urządzeń miejskich, ani też nie daje władzom nadzorczym podstawy do zmuszania gmin do wykonywania tych zadań przez wstawianie do budżetu odpowiednich wydatków. Są to bowiem t. zw. dobrowolne zadania gmin; zadania te stają się obowiązkowymi dopiero z chwilą odpowiedniego unormowania ich przez specjalne ustawy. Takie specjalne ustawy wykazane są w powołanej wyżej książce Związku Miast.

TYTUŁ IV.

O radzie miejskiej.

DZIAŁ A.

O składzie rady miejskiej i o jej członkach.

Art. 12. Członkami rady miejskiej są radni i członkowie magistratu²²⁾. *Liczbę radnych w poszczególnych miastach określa art. 1 dekretu o wyborach do rad miejskich na terenie b. Królestwa Kongresowego z dnia 13 grudnia 1918 roku*²³⁾ 24) 25).

22) U. s. utrzymała w mocy to postanowienie (p. ust. 4 art. 1 u. s.). Statuty o ustroju m. st. Warszawy i Łodzi mogą tę sprawę uregulować odmiennie (pkt. b) ust. 2 art. 38 u. s.).

23) Liczbę radnych w miastach określa art. 34 u. s. Statuty o ustroju m. st. Warszawy i Łodzi mogą tę sprawę uregulować odmiennie (pkt. a) ust. 2 art. 38 u. s.).

24) Z dn. 13.7.1933 r., t. j. z dniem wejścia w życie u. s. — dekret o wyborach do rad miejskich z dnia 13.12.1918 r. nie obowiązuje (p. pkt. g) ust. 2 art. 130 u. s.).

Prawo wybierania do rad miejskich reguluje art. 3 u. s., a prawo wybieralności — art. 4 i 5 u. s. łącznie z postan. art. 6 u. s.

Ordynację wyborczą do rad miejskich ustanawia art. 39 u. s., z którym łączą się art. 41 i 42 u. s.

25) Nowe wybory do rad miejskich powinny być zarządzone w okresie 12 miesięcy po wejściu w życie u. s. (ust. 3 art. 115 u. s.), t. j. do dn. 13.7.1934.

Do czasu przeprowadzenia nowych wyborów, urzędować mają dotychczasowe rady miejskie w obecnym ich składzie na podstawie ustawy z dn. 30 marca 1922 r. w przedmiocie przedłużenia okresu urzędowania organów samorządowych na obszarze b. zab. ros. (ust. 3 art. 130^u u. s.), Pozatem p. uw. 13 do u. s.

Aż do wydania przez Ministra Spraw Wewnętrznych szczególnych przepisów wyborczych do rad miejskich i bliższych przepisów w sprawie wyborów uzupełniających do tych rad nie mogą być uzupełniane obecne rady miejskie, w razie ich zdekompletowania, a w razie rozwiązania rady w poszczególnym wypadku nie będą mogły być przeprowadzone nowe wybory. W takich razach funkcje rady miejskiej wykonywałby bądź magistrat, bądź prezydent (burmistrz) wzgl. jego zastępca, bądź tymczasowy przełożony gminy (p. art. 72 i 73 u. s.).

Art. 13. *Radni i ich zastępcy wybierani są na trzy lata*²⁶⁾ 27).

26) Art. 2 u. s. wprowadza pięcioletnią kadencję rad miejskich; postanowienie to odnosi się dopiero do nowych rad, wybranych na podstawie nowej ordynacji wyborczej (p. uw. 25 do dekr.).

27) Na podstawie nowej ordynacji wyborczej liczba zastępców radnych może być równa liczbie radnych z danej listy (ust. 9 art. 39 u. s.).

Radny, powołany z listy zastępców, urzęduje tylko do końca kadencji swego poprzednika (art. 2 ust. 2 u. s.).

Art. 14. *Radny, wybrany na członka magistratu, traci swój mandat ²⁸⁾, na jego zaś miejsce wchodzi zastępca ²⁹⁾.*

28) Identycznie reguluje tę sprawę ust. 6 art. 37 u. s.

Statuty o ustroju m. st. Warszawy i Łodzi mogą tę sprawę uregulować odmiennie (p. pkt. b) ust. 2 art. 38 u. s.).

29) P. uw. do art. 13 dekr.

Art. 15. *Jeżeli w ciągu trwania okresu wyborczego wyczerpie się lista zastępców, a brak jest więcej niż 10% ogólnej liczby radnych, burmistrz względnie prezydent winien na podstawie ostatniej listy wyborczej zarządzić wybory uzupełniające ³⁰⁾ ³¹⁾.*

30) Sprawę wyborów uzupełniających do rad miejskich reguluje w sposób odmienny art. 40 u. s. Wybory uzupełniające zarządza władza administracji ogólnej.

O ile liczba radnych zmniejszy się o 30%, zamiast wyborów uzupełniających może nastąpić rozwiązanie rady miejskiej i następnie przeprowadzenie nowych wyborów.

W sprawie przeprowadzania nowych wyborów i wyborów uzupełniających p. uw. 25 do dekr.

31) Radni z wyborów uzupełniających urzędują do końca bieżącej kadencji rady miejskiej (ust. 2 art. 2 u. s.).

Art. 16. Radni pełnią swe czynności honorowo.

Art. 17. *Jeżeli członek rady miejskiej wchodzi w stosunki prawne z gminą, jako przedsiębiorca, dostawca lub dzierżawca, nie może sprawować swego urzędu, dopóki trwa wspomniany stosunek i dopóki rachunki, zeń wynikające, nie będą ostatecznie uregulowane ³²⁾.*

32) Sprawę tę odmiennie reguluje ust. 1 art. 9 u. s. Przewidziany tam jest wyraźny zakaz dla radnych i członków magistratu wchodzenia w stosunki prawne z gminą w charakterze kontrahenta, z wyjątkiem tych przypadków, które ten art. 9 u. s. uznaje za dopuszczalne.

Art. 18. *Radny, nie przybywający w ciągu trzech miesięcy na posiedzenia bez usprawiedliwiającego powodu, traci mandat ³³⁾.*

33) W-g art. 8 u. s. — utrata mandatu następuje w przypadku opuszczenia bez usprawiedliwionych powodów 3-ch kolejnych posiedzeń rady. Utrata mandatu może pociągnąć za sobą obowiązek jednorazowych świadczeń pieniężnych na rzecz gminy w wysokości od zł. 10 do 1.000.

Art. 19. Radny nie może zajmować płatnej posady w magistracie ³⁴⁾. Pracownik miejski, wybrany do rady miejskiej, musi zrzec się swej posady na czas pozostawania w radzie ³⁵⁾ ³⁶⁾.

34) Zasada ta wypływa również z postan. ust. 2 i 3 art. 5 u. s. Radny, obejmujący stanowisko płatne w służbie miejskiej, traci mandat.

Określenie „magistrat” oznacza obecnie tylko kolegium zarządu miejskiego (ust. 4 art. 44 u. s.). W art. 19 dekr. chodzi o zakaz zajmowania przez radnego jakiegokolwiek stanowiska w służbie miejskiej, do którego przywiązane jest stałe wynagrodzenie.

35) Sprawę tę normuje ust. 2 i 3 art. 5 u. s. Pracownik miejski, wybrany do rady miejskiej, musi się zrzec swej posady, w przeciwnym razie traci mandat.

36) W obydwu przypadkach utraty mandatu radnego nie następują skutki, przewidziane w art. 6 u. s., gdyż ta utrata następuje z mocy ustawy.

DZIAŁ B.

O kompetencji rady miejskiej.

Art. 20. Rada miejska jest przedstawicielką gminy ³⁷⁾. W sprawach, należących do zakresu działania gminy, rada miejska jest organem uchwałodawczym i kontrolującym ³⁸⁾.

37) Gminę reprezentować może wyłącznie prezydent miasta — wzgl. burmistrz (ust. 4 i 5 art. 46 u. s.).

38) Art. 1 u. s. określa organ ustrojowy, jakim jest rada miejska, jako organ stanowiący i kontrolujący. Kontrolę rada miejska wykonuje przy pomocy stałej komisji rewizyjnej (p. art. 62 i 63 u. s.).

Art. 21. Do kompetencji rady miejskiej należą i decyzji jej podlegają następujące sprawy ³⁹⁾:

1) ustanawianie zasad zarządu i sposobu użytkowania majątku gminy oraz wszelkich zakładów lub instytucyj, należących do niej lub będących w jej zawiadywaniu;

2) nabywanie oraz pozbywanie nieruchomości, obciążanie majątku gminy, przyjmowanie na jej rzecz darowizn i zapisów, zaciąganie pożyczek i lokowanie kapitałów;

3) uchwalanie budżetu rocznego i wydatków budżetem nie przewidzianych oraz dokonywanie wszelkich zmian w budżecie, przyczem uchwalenie budżetu winno nastąpić najpóźniej na miesiąc przed rozpoczęciem roku budżetowego, który dostosowany będzie do państwowego roku budżetowego;

4) uchwalanie na rzecz gminy opłat, podatków i monopolii;

5) zamiana powinności naturalnych na pieniężne;

6) ustanawianie zasad umarzania należności gminnych, których ściągnięcie staje się niemożliwe;

7) ustanawianie posad służbowych i kasowanie ich;

8) uchwalanie etatów dla członków magistratu oraz dla pracowników miejskich;

9) ustanawianie taks za korzystanie w obrębie miasta z dorożek, tramwajów oraz innych publicznych środków komunikacji;

10) przyzwalanie na odstąpienie od procesów, zatwierdzanie ugód, umarzających spory, dotyczące bądź nieruchomości, bądź sum, przekraczających granicę, powyżej której rada miejska zastrzeże sobie decyzję;

11) nadawanie obywatelstwa honorowego;

12) opinjowanie w sprawie zmiany granic gminy;

13) zatwierdzanie planu zabudowania gminy i jej planu regulacyjnego oraz uchwalanie zmian w tych planach;

14) uchwalanie regulaminów dla własnych czynności oraz dla czynności swych komisji;

15) kontrola nad czynnościami całego zarządu miejskiego i sprawdzanie jego rachunków;

16) wybór prezydum rady i członków magistratu i t. d. ⁴⁰⁾.

W zakresie spraw powyżej wymienionych rada miejska ma prawo inicjatywy oraz wydawania postanowień obowiązujących, które nie mogą przeczyć istniejącym ustawom ⁴¹⁾.

39) Zakres działania (kompetencje rady miejskiej) określa art. 43 u. s.

Zasady ujęcia sprawy kompetencji rady miejskiej w tym artykule różnią się od przyjętych w art. 21 dekr., bowiem w przeciwieństwie do tego art. dekr., art. 43 u. s. wyczerpująco wylicza kompetencje rady miejskiej. Wynika to z ust. 1 art. 47 u. s., zgodnie z którym wszystkie dotychczasowe uprawnienia rady miejskiej i magistratu (kolegialnego zarządu miejskiego), nie wymienione w art. 43 i 44 u. s., a mające charakter czynności zarządzających i wykonawczych, należą do prezydenta miasta (burmistrza).

40) Z porównania zakresu kompetencji rady miejskiej, określonego w art. 43 u. s. i w art. 21 dekr., wynika, że dotychczasowy ten zakres został zwężony. Polega to głównie na tem, że oddawanie w dzierżawę (najem) wszelkich nieruchomości oraz zakładów i przedsiębiorstw miejskich na okres do 6 lat, jak również udzielanie na te zakłady i przedsiębiorstwa koncesyj na takiż okres przekazane zostały magistratowi (pkt. g) ust. 1 art. 44 u. s.) i, że do magistratu należeć mają sprawy ustanawiania opłat administracyjnych i opłat z korzystania z urzędzeń, zakładów i przedsiębiorstw miejskich (pkt. e) ust. 1 art. 44 u. s.).

Rada miejska jest kompetentna tylko do ustanawiania zasad za-

rządu i użytkowania wszelkich urządzeń, zakładów i przedsiębiorstw miejskich (pkt. n) ust. 1 i 2 art. 43 u. s.). Postępowanie rad miejskich przy tworzeniu, prowadzeniu i znoszeniu zakładów i przedsiębiorstw miejskich ma z czasem unormować rozporządzenie Ministra Spr. Wewn. w porozumieniu z Ministr. Skarbu (art. 64 u. s.).

Zasady zarządu majątkiem miejskim mogą odmiennie uregulować statuty o ustroju m. st. Warszawy i Łodzi (pkt. g) ust. 2 art. 38 u. s.).

Jeżeli chodzi o ograniczenie dotychczasowych kompetencji rady miejskiej w ważniejszych sprawach, to ograniczenie to dotyczy również pożyczek krótkoterminowych; o zaciągnięciu ich w poszczególnych przypadkach decydować ma obecnie magistrat w ramach generalnej uchwały rady miejskiej (pkt. d) ust. 1 art. 44 u. s.). Rada miejska obecnie decydować ma również o umorzeniu należności tylko prywatno-prawnych (pkt. s) ust. 1 art. 43 u. s.), natomiast umarzanie należności z tytułów publiczno-prawnych przekazane zostało magistratowi (pkt. f) ust. 1 art. 44 u. s.).

41) Obecnie sprawy te wymienione są w art. 43 u. s.

Art. 22. Rada miejska może powierzać uprzednie rozpatrywanie i ostateczne decydowanie spraw, podlegających jej kompetencji, specjalnym komisjom, wybranym z jej łona 42) 43) 44).

42) Sprawę komisyj radzieckich reguluje art. 45 u. s.

Statuty o ustroju m. st. Warszawy i Łodzi mogą odmiennie uregulować tę sprawę (pkt. d) ust. 2 art. 38 u. s.).

U. s. przewiduje stałą komisję rewizyjną rady miejskiej (art. 62 i 63 u. s.).

43) Władza nadzorcza ma prawo na wszystkie posiedzenia komisyj delegować swego przedstawiciela, może więc ta władza żądać zawiadamiania jej o wszystkich posiedzeniach komisyj (ust. 4 art. 67 u. s.).

44) Komisjom radzieckim nie mogą być przekazywane sprawy, wymienione w art. 33 dekr., gdyż dla decydowania tych spraw zawsze jest wymagane kwalifikowane quorum rady miejskiej.

DZIAŁ C.

O posiedzeniach rady miejskiej i jej uchwałach.

Art. 23. Na posiedzeniach rady miejskiej przewodniczy w miastach, nie wydzielonych z powiatów, burmistrz lub jego zastępca, w innych miastach — prezes, wybrany przez radę miejską, lub jego zastępca. Na pierwszym organizacyjnym posiedzeniu rady miejskiej przewodniczy dotychczasowy burmistrz względnie prezydent 45).

45) Sprawę przewodnictwa w radach miejskich reguluje art. 35 u. s., według którego we wszystkich miastach przewodniczącym rady miejskiej jest prezydent miasta (burmistrz).

Przypadki przewodniczenia radzie miejskiej przez radnego przewidziane są w ust. 4 art. 35 u. s.

Statuty o ustroju m. st. Warszawy i Łodzi mogą odmiennie uregulować tę sprawę, jak również sprawę sposobu ukonstytuowania się rady miejskiej (pkt. c) i d) ust. 2 art. 38 u. s.).

Art. 24. Posiedzenia rady miejskiej zwołuje przewodniczący w miarę potrzeby. Posiedzenia muszą być zwoływane przynajmniej raz na miesiąc, z wyjątkiem miesiąca ferji letnich.

Przewodniczący obowiązany jest zwołać radę, jeżeli żąda tego conajmniej $\frac{1}{4}$ część radnych.

Art. 25. Posiedzenia rady miejskiej są jawne.

Na wniosek jednak przewodniczącego lub przynajmniej $\frac{1}{4}$ obecnych członków może rada większością $\frac{2}{3}$ głosów obecnych uchwalić posiedzenie tajne ⁴⁶⁾.

Podczas obrad nad budżetem i rozpatrywania rachunków miejskich posiedzenia w każdym razie muszą być jawne.

46) Władza nadzorcza ma prawo na wszystkie, nawet na tajne posiedzenia rady miejskiej delegować swego przedstawiciela, ma więc prawo żądania zawiadamiania jej zowczasu o wszystkich posiedzeniach rady miejskiej (ust. 4 art. 67 u. s.).

Art. 26. Przewodniczący ma prawo usunąć z sali posiedzeń każdą osobę z publiczności, która zakłóca porządek, lub nawet w razie potrzeby zarządzić całkowite opróżnienie sali z publiczności.

Art. 27. Członek rady miejskiej może być usunięty na jedno do trzech posiedzeń nie inaczej, jak na mocy uchwały rady, powziętej większością $\frac{2}{3}$ głosów obecnych na wniosek przewodniczącego ⁴⁷⁾.

47) Statuty o ustroju m. st. Warszawy i m. Łodzi mogą inaczej uregulować powyższą sprawę, jak wogóle zasady, dotyczące kar regulaminowych (pkt. e) ust. 2 art. 38 u. s.).

Art. 28. Rada miejska może wykluczyć członka ze swego grona za czyn hańbiący większością $\frac{2}{3}$ głosów ⁴⁸⁾.

48) Sprawę tę w sposób bardziej szczegółowy normuje art. 36 u. s.

Art. 29. Jeżeli w sprawie, stanowiącej przedmiot obrad, jest zainteresowany materialnie członek rady miejskiej albo też jego krewni lub powinowaci pierwszych trzech stopni, — nie może on być obecny przy rozważaniu sprawy ani przy głosowaniu nad nią ⁴⁹⁾.

49) Sprawę wyłączenia w podobnych przypadkach z posiedzenia i głosowania członków rady miejskiej regulują ust. (2) i (3) art. 9 u. s.

Art. 30. Członek rady ⁵⁰⁾, nie przybywający na posiedzenie bez podania okoliczności usprawiedliwiających, podlega karze od 3 do 25 marek

(od 6 do 50 koron) ⁵¹⁾. Wymiar kary zależy od uznania przewodniczącego rady miejskiej ⁵²⁾.

50) Postanowienia art. 30 dekr. dotyczą zarówno radnych, jak i członków zarządu miejskiego (zawodowych i niezawodowych).

51) Kwoty powyższych kar wynoszą od 3 zł. do 25 zł. wg. § 2 i 6 rozp. R. Min. z dn. 21.1.1924 r. (Dz. U. Nr. 9, poz. 89).

52) Kary regulaminowe, przewidziane w art. 30 i 31 dekretu, są niezależne od świadczeń pieniężnych, o jakich orzeka wydział powiatowy względnie magistrat w razie stwierdzenia utraty mandatu w konsekwencji opuszczenia przez członka rady miejskiej trzech kolejnych posiedzeń bez usprawiedliwionych powodów. Zasady *ne bis in idem* nie można tu stosować, bowiem kary regulaminowe mają na celu reakcję przeciw niedość dbałości do wykonywania obowiązków, wynikających z piastowanego mandatu, utrata zaś mandatu i wymiar specjalnych świadczeń pieniężnych, w myśl art. 8 u. s., jest konsekwencją zupełnej rezygnacji, t. j. złożenia mandatu przed upływem kadencji, co ustawowo domniemywa się w przypadkach, przewidzianych w art. 8 u. s.

Art. 31. Jeżeli jedno posiedzenie nie odbyło się skutkiem niedostatecznej liczby obecnych, to następne posiedzenie ⁵³⁾ zwołane z tym samym porządkiem dziennym jest prawomocne, niezależnie od liczby przybyłych członków ⁵⁴⁾.

Członek rady, nie przybywający na drugie posiedzenie bez podania okoliczności usprawiedliwiających, podlega karze ⁵²⁾ od 10 — 100 marek (od 20 do 200 koron) ⁵⁵⁾. Wymiar kary zależy od uznania przewodniczącego rady miejskiej.

53) Przy zwoływaniu tego posiedzenia musi być zachowany tryb postępowania, przewidziany w regulaminie obrad rady miejskiej (np. rozesłanie zaproszeń w terminie, ustalonym w regulaminie).

Niedopuszczalne jest zwoływanie następnego posiedzenia jednym zaproszeniem na pierwsze, jak również, aby się ono odbyło w tym samym dniu, na który wyznaczone było pierwsze posiedzenie, z wyjątkiem przypadków, przewidzianych w art. 33 dekr.

55) Kary wynoszą obecnie od 10 do 100 zł. w-g § 2 i 6 rozp. R. Min. z dn. 21.1.1924 r. (Dz. U. Nr. 9, poz. 89).

Art. 32. Każdy urzędnik *magistratu* ⁵⁶⁾ może w razie potrzeby udzielać na posiedzeniach rady miejskiej wyjaśnień rzeczowych *po zameldowaniu go do głosu przez członka magistratu* ⁵⁷⁾.

56) Określenie „magistrat” obecnie oznacza tylko kolegjalny zarząd miejski (ust. (4) art. 44 u. s.). Chodzi tu wogóle o każdego pracownika miejskiego.

57) Zabieranie głosu przez pracowników miejskich na radzie miejskiej wymaga obecnie zgody przełożonego gminy (prez. miasta, względn. burmistrza), bowiem on jest jedynie powołany obecnie do kierowania pracą urzędników (art. 46 ust. 2 i 3 u. s.).

Art. 33. Do powzięcia uchwał o zaciągnięciu pożyczek, o aljenowaniu⁵⁸⁾ nieruchomości oraz uchwał, dotyczących regulaminu rady miejskiej, niezbędna jest zawsze⁵⁹⁾ obecność conajmniej $\frac{2}{3}$ ⁶⁰⁾ członków rady, do powzięcia zaś wszystkich innych uchwał wystarcza obecność zwykłej większości⁶¹⁾.

Uchwała co do zaciągnięcia pożyczki winna zapaść na 2-ch kolejnych posiedzeniach.

58) Aljenowanie — znaczy pozbywanie.

59) Postan. art. 31 ust. 1 dekr. nie ma tu zastosowania. Ze względu na użyty wyraz: „zawsze”, sprawy, wymienione w art. 33 dekr., nie mogą być przekazywane przez radę miejską do decyzji (na prawach rady) komisjom, wymienionym w art. 45 u. s.

60) Te $\frac{2}{3}$ oblicza się zawsze od ustawowej liczby członków rady, jak to wyjaśniło Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w okólniku Nr. 151 (S. M. 1128) z dn. 9.11.1921 r. (Zb. zarz. str. 796)..

61) Zwykła większość, czyli przynajmniej połowa plus 1, również oblicza się od ustawowej liczby członków rady.

Art. 34. Uchwały, wymagające w myśl poprzedniego artykułu większej liczby obecnych członków⁶⁰⁾, zapadają większością $\frac{2}{3}$ głosów.

Inne uchwały zapadają zwykłą większością głosów. *W razie równości głosów wniosek zostaje poddany głosowaniu na następnem posiedzeniu⁶²⁾.* Wstrzymujących się od głosowania uważa się za głosujących za wnioskiem.

62) Zgodnie z ust. (3) art. 35 u. s., w razie równości głosów, wniosek upada.

W głosowaniu zawsze ma prawo brać udział przewodniczący (prezydent miasta, burmistrz, lub zastępujący go wiceprezyd., wiceburmistrz).

Art. 35. Głosowanie jest jawne. W sprawach jednak osobistych oraz na żądanie $\frac{1}{4}$ obecnych członków rady musi być zastosowane głosowanie tajne. Na żądanie takiej samej części obecnych członków rady zastosowane będzie głosowanie imienne.

Głosowanie przy wyborach zawsze jest tajne.

Art. 36. Z każdego posiedzenia musi być spisany protokół⁶³⁾.

63) Obowiązek protokółowania należy do biura zarządu miejskiego (ust. 2 art. 35 u. s.).

Art. 37. Uchwały rady miejskiej winny być podane do wiadomości publicznej i na żądanie władzy nadzorczej dostarczone jej wraz z odpowiedniami załącznikami⁶⁴⁾.

64) Uprawnienie to władzy nadzorczej utrzymuje nadal art. 67 u. s.

Art. 38. *Uchwały rady miejskiej, dotyczące spraw, wymienionych w pp. 2, 3, 4, 5 i 13 art. 21, wymagają zgody władzy nadzorczej⁶⁵⁾ ⁶⁶⁾.*

65) Sprawę zatwierdzania uchwał rady miejskiej reguluje art. 65 u. s.

Liczbę przypadków zatwierdzania uchwał u. s. zwiększa w porównaniu ze stanem dotychczasowym. Uchwały, które dotychczas zatwierdzenia nie wymagały i powzięte zostały przed wejściem w życie u. s. (np. miejscowe przepisy o prawach i obowiązkach pracowników miejskich, o ich zabezpieczeniu emerytalnym), zachowują nadal swą moc bez potrzeby wyjednania ich zatwierdzenia. Natomiast wszelkie zmiany tych uchwał, dokonane po wejściu w życie u. s., podlegają już zatwierdzeniu.

66) W sprawach, objętych art. 65 ust. (1) i (4), wymagają również zatwierdzenia uchwały komisij radzieckich, działających na prawach rady miejskiej (p. uw. do art. 22 dekr.), jakoteż uchwały magistratu, decyzje prezydenta miasta (burmistrza), wzgl. zarządu tymczasowego, powzięte w zastępstwie rady miejskiej (p. uw. do art. 66 dekr.).

Art. 39. Uchwały, wymagające zgody władzy nadzorczej, wprowadza się w wykonanie, o ile władza nadzorcza w ciągu 2-ch tygodni od chwili otrzymania tych uchwał nie zawiesi ich lub nie zakaże ich wykonania ⁶⁷⁾.

67) P. postan. ust. 2 art. 65 u. s.

TYTUŁ V.

O magistracie.

DZIAŁ A.

O członkach magistratu ⁶⁸⁾.

Art. 40. Członkami magistratu są: w Warszawie — prezydent, 3-ej wice-prezydenci i ławnicy, w Łodzi i Lublinie — prezydent, 2 wice-prezydenci i ławnicy w miastach, wydzielonych z powiatów, — prezydent, wice-prezydent i ławnicy, w pozostałych miastach — burmistrz, jego zastępca i ławnicy ^{69) 70) 71)}

68) Ust. 4 art. 44 u. s. zachowuje nazwę „magistrat” dla legalnego zarządu miejskiego.

69) U. s. gruntownie zmienia dotychczasowy stan rzeczy, jeżeli chodzi o członków zarządu miejsk. W-g dekr. — prezydent miasta, burmistrz był tylko primus inter pares. Każdy członek magistratu miał prawo do stałego wynagrodzenia (art. 42 dekr.). Każdemu z nich mógł magistrat powierzyć stałe, ściśle określone czynności w zarządzie miasta (art. 49 dekr.). Okres urzędowania (kadencja) wszystkich członków magistratu była jednakowa (3 letnia). Kadencja ta biegła równolegle z kadencją rady miejskiej. We wszystkich przypadkach, gdy rada miejska ustępowała, a więc i w przypadku jej rozwiązania przed upływem kadencji, kończyła się kadencja magistratu; każda nowa rada miejska wy-

bierała nowy magistrat, chociażby członkowie z tego magistratu urzędowali mniej, niż 3 lata.

Według u. s. — członkowie zarządu miejskiego dzielą się na dwie zasadnicze grupy: zawodowych i niezawodowych. Istotne różnice między temi grupami polegają na tem, że:

a) członkowie zawodowi wybierani są na lat 10, a niezawodowi na lat 5 (art. 2 u. s.),

b) od członków zawodowych wymagane są specjalne kwalifikacje (ust. 5 art. 49 u. s.),

c) praca w zarządzie miasta stanowić powinna główne zajęcie zawodowych członków magistratu. Ograniczeni oni są w przyjmowaniu jakichkolwiek płatnych zajęć, poza pracą w zarządzie miejskim (ust. 1 art. 52 u. s.),

d) wszyscy zawodowi członkowie zarządu miejskiego posiadają prawo do stałego wynagrodzenia, zaś z pośród niezawodowych członków magistratu prawo to przysługuje tylko burmistrzom (ust. 1 i 3 art. 53 u. s.),

e) tylko zawodowi członkowie zarządu miejskiego posiadają prawo do emerytury, wzgl. odprawy (ust. 4 i nast. art. 53 u. s.),

f) w razie zawieszenia w urzędowaniu zawodowego członka zarządu miejskiego, zatrzymuje on w zasadzie przez czas trwania w zawieszeniu swe uposażenie, natomiast niezawodowy burmistrz w zasadzie uposażenia w tym przypadku nie pobiera (art. 71 u. s.),

g) rozwiązanie zarz. miejsk. powoduje utratę mandatów tylko niezawodowych członków (ust. 7 art. 69 u. s.),

h) okres urzędowania zawodowych członków zarządu miejskiego nie biegnie równolegle z okresem urzędowania rady miejskiej, stąd więc — nawet w razie rozwiązania rady miejskiej — zawodowi członkowie zarządu miejskiego nie tracą swych mandatów, o ile nie ukończyła się ich 10 letnia kadencja. Z pośród niezawodowych członków zarządu miejskiego tylko kadencja burmistrzów i wiceburmistrzów jest niezależna od kadencji rady miejskiej. Natomiast kadencja ławników zawsze biegnie równolegle z kadencją rady miejskiej, każda nowa rada miejska wybiera więc ławników, chociażby oni nie urzędowali lat 5.

Powyższe rozumowanie oparte jest na treści postan. ust. 2 art. 2 u. s., który wiążąc z kadencją zarządu miejskiego okres urzędowania tylko ławników, wskazuje tem samem, że okres urzędowania burmistrzów i wiceburmistrzów (prezydentów miast i wiceprezydentów) nie biegnie równolegle z kadencją zarządu, z czego wynika, że kadencja tych osób jest tembardziej niezależna od kadencji rady miejskiej. Rozumowania tego nie podważa ust. (8) art. 69 u. s., stanowiący, że nowoukonstituowana rada miejska wybiera wszystkich niezawodowych członków zarządu bowiem ust. (8) art. 69 powinien być traktowany łącznie z ust. (7) tegoż art.

Z łącznej wykładni tych postanowień należy wnosić, że wybory przez radę miejską wszystkich niezawodowych członków zarządu miejsk. mają miejsce jedynie wtedy, gdy nie tylko rada miejska została rozwiązana, lecz i zarząd.

70) Prezydenci miast i wiceprezydenci, a więc przełożeni gmin i ich zastępcy w miastach wydzielonych z powiatowych związków samorządo-

wych mogą być tylko zawodowymi. Również tylko zawodowym może być burmistrz w mieście niewydzielonem, będącem gminą uzdrowską, w przypadkach, przewidzianych w art. 54 u. s. (p. art. 55 u. s.).

Pozatem w miastach niewydzielonych burmistrz może być zarówno zawodowy, jak i niezawodowy. Natomiast wiceburmistrz zawodowy może być tylko w miastach niewydzielonych, liczących powyżej 15.000 mieszkańców; w mniejszych miastach zawodowy wiceburmistrz może być tylko w gminie uzdrowskiej, w przypadkach przewidzianych art. 54 i 55 u. s.

P. pozatem uwagi do art. 49 u. s.

71) Skład zarządu miejskiego ustala art. 37 u. s. Zgodnie z tym art. liczba wiceprezydentów we wszystkich miastach ponad 50.000 mieszk. została zwiększona, natomiast w miastach do 50.000 mieszk. przewiduje się nadal tylko jednego wiceprezydenta. Statuty o ustroju m. Warszawy i Łodzi mogą inaczej uregulować sprawę liczby wiceprezydentów w tych miastach (art. 38 u. s.).

Do czasu wyborów do rad miejskich na podstawie nowej ordynacji wyborczej, obecny skład zarządu, oparty na postanowieniach dekr., pozostaje niezmieniony (p. uw. 76 i 77 do dekr.).

Art. 41. *Liczba ławników wynosi w każdym mieście 10% liczby radnych. Ułamki, wypadające przy tem obliczeniu, przyjmuje się za jednąkę* ⁷²⁾.

72) Identycznie normuje sprawę ust. 3 art. 37 u. s.

Statuty o ustroju m. Warszawy i Łodzi mogą inaczej uregulować tę sprawę (art. 38 u. s.).

Art. 42. *Członkowie magistratu otrzymują stałe wynagrodzenie z funduszków miejskich* ⁷³⁾. Wysokość tego wynagrodzenia określa rada miejska przed wyborem członków magistratu ⁷⁴⁾ ⁷⁵⁾.

73) Sprawę wynagrodzenia członków zarządu miejskiego normuje art. 53 u. s.

Stałe uposażenie z funduszków gminy przysługuje tylko przełożonemu gminy, t. j. prezydentowi miasta, względnie burmistrzowi. Zastępca przełożonego ma prawo do takiego uposażenia jedynie wówczas, gdy zajmuje stanowisko zawodowego członka zarządu, a więc stanowisko wiceprezydenta bądź zawodowego wiceburmistrza. Natomiast stanowiska wiceburmistrzów niezawodowych i ławników we wszystkich miastach są honorowe i osoby te mogą tylko otrzymywać diety za udział w posiedzeniach magistratu albo odszkodowanie z tytułu wykonywanej pracy, w zależności od rodzaju pracy dla zarządu i poświęconej ilości czasu. Min. S. Wew. w okólniku z dn. 22 maja 1933 r. Nr. 51a S. S. 16/2/1 wyjaśniło, że diety albo odszkodowanie stałe, czy jednorazowe może być przyznane jedynie pod warunkiem, że osoby te wskutek udziału w pracach ponoszą znaczny uszczerbek w zarobkach w swoim zawodzie, oraz że przyznanie diet lub odszkodowania nie jest obowiązkiem gminy, lecz zależne jest od jej środków finansowych, przeznaczonych na ten cel w budżecie. Min. S. Wew. w tym okólniku zwraca uwagę, że ponieważ instytucja zawodowych

członków zarządu miejskiego nie będzie wprowadzona w życie przed generalnym odnowieniem składu obecnych rad miejskich na podstawie nowych przepisów wyborczych, przeto — poza prezydentem miasta, względnie burmistrzem — żaden z dotychczasowych członków magistratu z chwilą wejścia w życie nowej ustawy samorządowej, t. j. z dniem 13 lipca 1933 r., nie będzie miał prawa do pobierania uposażenia z funduszków miejskich. Min. S. Wew. podkreśla, że liberalniejsze stosowanie w okresie przejściowym postanowień nowej ustawy w powyższych sprawach może mieć wyjątkowo miejsce jedynie w stosunku do wiceprezydentów, gdy stanowiska ich będą w niedługim czasie zaliczone do stanowisk zawodowych oraz w stosunku do wiceburmistrzów i ławników w tych pojedynczych przypadkach, gdy odsunięcie jednych lub drugich od dotychczasowych stałych zajęć w magistracie spowodowałoby bezwzględną konieczność powiększenia personelu biura zarządu miejskiego. Według tego okólnika — dotychczasowe uchwały rad miejskich w sprawie wynagrodzeń członków zarządów, sprzeczne z wyżej oświetlonymi w tym względzie zasadami ustawy samorządowej, przestają obowiązywać z dniem wejścia w życie tej ustawy. Stąd więc interesowani członkowie zarządów w powyższym terminie tracą z mocy ustawy prawo do stałego wynagrodzenia ze strony gminy. Ponieważ stosunek powyższych osób do gminy w zakresie uposażenia nie jest oparty na umowie o pracę i nie stosuje się do nich postanowień rozp. Prez. Rzplitej z dn. 16.III.1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 323), przeto osoby te nie mają w szczególności praw do jakiegokolwiek odszkodowania ze strony gminy wskutek zmiany ich wynagrodzeń.

74) Sprawę zasad wypłaty odszkodowania za ich pracę powinna unormować rada miejska (pkt. e) ust. 1 art. 43 u. s.), której uchwała wymaga zatwierdzenia władzy nadzorczej (ust. 1 art. 65 u. s.). To samo odnosi się do djet za posiedzenia.

75) Oprócz stałego uposażenia. zawodowi członkowie zarządu mają prawo do zabezpieczenia emerytalnego, wzgl. odprawy. (ust. 4 i nast. art. 53 u. s.).

Dotychczasowe prawa stale płatnych niezawodowych członków zarządu, wynikające ze statutów emerytalnych, pozostają nienaruszalne, gdyż statuty emerytalne opierają się na art. 5 pkt. 6 łącznie z art. 2 pkt. 1 rozp. z mocą ustawy Prez. Rz. P. z dn. 24.11.1927 r. o ubezpieczeniu prac. umysłowych (Dz. U. Nr. 106, poz. 911).

Art. 43. Członków magistratu wybierają ⁷⁶⁾ na lat 3, względnie do końca kadencji rady miejskiej, radni z pośród osób, mających przynależność państwową polską i bierne prawo wyborcze do rad miejskich ⁷⁷⁾ ⁷⁸⁾.

Burmistrz, względnie prezydent oprócz przynależności państwowej polskiej i biernego prawa wyborczego do rad miejskich musi posiadać wykształcenie w zakresie conajmniej polskiej szkoły ludowej ⁷⁹⁾.

Głosowanie na ławników odbywa się na zasadach proporcjonalności. Bliższe przepisy o wyborach określi specjalny regulamin, wydany przez Ministra Spraw Wewnętrznych ⁸⁰⁾.

Burmistrz względnie prezydent i ich zastępcy wybierani są absolutną większością głosów ⁸¹⁾.

76) Do czasu przeprowadzenia wyborów do rad miejskich na podstawie nowej ordynacji wyborczej, nie mogą być wogóle dokonywane wybory członków zarz. miejsk. w tym przypadku, gdy stanowisko w zarz. miejsk. zostało opróżnione, oraz, gdy — zgodnie z u. s. — przewiduje się większą liczbę wiceprezydentów, niż była dotychczas. Na przeszkodzie do przeprowadzenia wyborów m. in. stoi brak bliższych przepisów, określających sposób wyboru prezydenta miasta, burmistrza i zastępców, w szczególności rozwijających zasadę głosowania ściślejszego (ust. 4 art. 37 u. s.) i brak nowego regulaminu wyborczego ławników (ust. 5 art. 37 u. s.).

Ponadto wybory zawodowych członków zarządu miejskiego mogą być dokonane dopiero po wydaniu przez Min. Spr. Wewn. przepisów, określających bliżej zawodowe i naukowe kwalifikacje, wymagane na te stanowiska (art. 49, ust. 5 i 6 u. s.).

77 Zarządy miast w obecnym ich składzie mają urzędować nadal na podstawie ustawy z dn. 30.3.1922 r. w przedmiocie przedłużenia okresu urzędowania organów samorządowych na obszarze b. zab. rosyjskiego (Dz. U. Nr. 28, poz. 225). Urzędowanie to trwać ma, o ile oczywiście, z jakichkolwiek powodów nie nastąpi opróżnienie stanowiska w zarządzie (p. uw. do art. 45 dekr.), względnie o ile nie zostanie zarząd rozwiązany — aż do chwili ukonstituowania się zarządu nowego, powołanego przez nową radę miejską (ust. 4 art. 2 u. s.).

78) Zawodowi członkowie zarządu wybierani są na lat 10, nie-zawodowi — na lat 5 (ust. 1 i 2 art. 2 u. s.; w tej sprawie p. uw. 69 i 70 do dekr.).

Prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) określa art. 4 i 5 u. s. łącznie z ust. 5 i 6 art. 49 u. s. Te nowe warunki prawa wybieralności nie dotyczą członków zarządu miejskiego, zajmujących swe stanowiska w dniu wejścia w życie u. s (art. 116 u. s.).

Ławnikiem może zostać tylko taka osoba, która ma prawo wybieralności w danym mieście; natomiast od kandydatów na burmistrza, wiceburmistrza, prezydenta miasta, wiceprezydenta wymagane jest prawo wybieralności w jakiegokolwiek gminie miejskiej, lub wiejskiej.

Jeżeli chodzi o cenzus naukowy, to od ławników we wszystkich miastach, tudzież od niezawodowych wiceburmistrzów wymaga się tylko umiejętności czytania i pisania po polsku.

Co do ławników p. pozatem uw. 69, w szczególności w pktcie h).

79) Niezawodowy burmistrz w mieście niewydzielonem, liczącem nie więcej, niż do 5.000 mieszk., powinien posiadać, oprócz ogólnych warunków wybieralności (ob. popr. uw.), tylko umiejętność czytania i pisanie po polsku.

Niezawodowy burmistrz w mieście niewydzielonem, liczącem ponad 5.000 mieszk., powinien posiadać wykształcenie, określone w ust. 6 art. 49 u. s.

Każdy zawodowy burmistrz tudzież wszyscy prezydenci miast mu-

szą posiadać odpowiednie wykształcenie i przygotowanie praktyczne, określone w ust. 5 art. 49 u. s.

Statuty o ustroju m. Warszawy i Łodzi mogą wprowadzić wymóg wyższych kwalifikacyj naukowych i zawodowych na stanowiska prezydentów i wiceprezydentów tych miast od kwalifikacyj przewidzianych w ust. 5 art. 49 u. s.

80) Ławnicy nadal mogą być wybierani w głosowaniu tajnem i stosunkowym (proporcjonalnem). Bliższe zasady tych wyborów określić ma nowy regulamin wyborczy, wydany przez Ministra Spraw Wewnętrznych (ust. 5 art. 37 u. s.).

81) Prezydent miasta, burmistrz, wiceprezydent, wiceburmistrz wybierany jest przez radnych w głosowaniu tajnem większością głosów ustawowej ich liczby (ust. 4 art. 37 u. s.).

U. s. uzależnia objęcie stanowiska prezydenta miasta, burmistrza, wiceprezydenta, wiceburmistrza od zatwierdzenia wyborów przez właściwe władze. (p. art. 50 u. s.).

Art. 51 u. s. uzależnia pozatem objęcie stanowiska przez wymienione ostatnio osoby od złożenia przysięgi, wzgl. przyrzeczenia.

Art. 44. *Jeśli radni nie wybierają burmistrza, względnie prezydenta, lub zwlekają z jego wyborem, władza nadzorcza nakazuje dokonanie wyboru w ściśle oznaczonym terminie. O ile wybór i w tym wypadku nie dojdzie do skutku, władza nadzorcza mianuje na jeden rok burmistrza, względnie prezydenta, i oznacza wysokość jego wynagrodzenia z funduszów miejskich* 82).

82) Sprawę tę regulują postanowienia, zawarte w ust. 4 i 8 art. 50 u. s. Właściwa władza może wyznaczyć obecnie tymczasowego przełożonego gminy.

Postanowienia ust. 5 i nast. art. 50 u. s. przewidują postępowanie w przypadkach odmowy zatwierdzenia wyborów przez uprawnione władze.

Art. 45. W razie opróżnienia stanowiska w magistracie radni dokonują wyboru uzupełniającego 83).

Członek magistratu, wybrany w tym wypadku, urzęduje tylko do końca kadencji swego poprzednika 84) 85).

83) Opróżnienie stanowiska w zarządzie miejskim może nastąpić wskutek upływu kadencji (art. 2 u. s.), dobrowolnego ustąpienia (art. 6 u. s.), utraty mandatu z mocy prawa w przypadkach, przewidzianych w art. 7 u. s., opuszczenia trzech kolejnych posiedzeń rady miejskiej, lub magistratu (art. 8 u. s.), rozwiązania zarządu miejskiego (ust. 7 art. 69 u. s.) i złożenia z urzędu członka zarządu miejskiego (art. 70 u. s.) oraz śmierci.

84) Sprawę tę reguluje w identyczny sposób postanowienie, zawarte w ust. 2 art. 2 u. s., lecz tylko w odniesieniu do ławników. O ile chodzi o prezydenta miasta, wiceprezydenta, burmistrza, wiceburmistrza, to osoby te wybierane są zawsze na lat 10 (zawodowi, wzgl. 5 (niezawodowi).

W tej sprawie p. również uw. 69 do dekr.

85) Jeżeli chodzi o ławników, wyboru uzupełniającego dokonywają radni dopiero po wyczerpaniu się listy zastępców na opróżnione bowiem miejsce wchodzi zastępca ławnika z tej listy, z której dokonano wyboru na stanowisko ławnika, później opróżnione. Sprawy tej nie reguluje wprawdzie art. 37 ust. (5) u. s., odsyłając ją do regulaminów wyborczych, wynika to jednak z zasady wyborów stosunkowych i głosowania na listy, które zapewne będzie uwzględnione w regulaminie wyborczym.

Zasada wyborów stosunkowych przy uzupełnianym wyborze jednej osoby nie może być stosowaną. Uregulowania tej sprawy należałoby się spodziewać w regulaminie wyborczym, wzgl. w przepisach wykonawczych Min. Spr. Wewn.

DZIAŁ B.

O kompetencji magistratu i jego członków.

Art. 46. *Magistrat jest zarządzającym i wykonawczym organem gminy* ⁸⁶⁾.

86) U. s. w ust. 2 art. 1 stanowi, iż organem zarządzającym i wykonawczym w mieście jest zarząd miejski, który nazewnątrz działa zaw sze przez prezydenta miasta, burmistrza. W pewnych sprawach, ustalonych w art. 44 u. s., zarząd miejski działa kolegjalnie i w tych sprawach prez. miasta, burmistrz musi uzyskać uchwałę kolegjum, który nosi nazwę „magistratu”; uchwałą tą prez. m., burmistrz jest związany. Poza powyższym, ściśle określonym przez u. s. zakresem kolegjalnego działania zarządu miejskiego, jest on organem jednoosobowym, sprawowanym przez prezydenta miasta, wzgl. burmistrza.

Art. 47. *Do kompetencji magistratu należy* ⁸⁷⁾:

- 1) *wykonywanie uchwał rady miejskiej;*
- 2) *zarządzanie majątkiem miejskim i prowadzenie jego inwentarza;*
- 3) *prowadzenie przedsiębiorstw własnych i nadzór nad przedsiębiorstwami miejskimi, mającemi własne zarządy;*
- 4) *układanie projektów budżetów miejskich oraz sporządzanie obrachunków rocznych, przyczem preliminarze budżetowe muszą być przedstawione radzie miejskiej najpóźniej na 3 miesiące przed rozpoczęciem roku budżetowego, a obrachunki roczne w Warszawie, Łodzi i Lublinie — najpóźniej w ciągu 6 miesięcy, w pozostałych zaś miastach — najpóźniej w ciągu 3-ch miesięcy po zakończeniu roku budżetowego;*
- 5) *zarządzanie dochodami i wydatkami gminy oraz rozkładanie podatków i powinności gminnych, stosownie do obowiązujących ustaw, rozporządzeń i uchwał rady miejskiej;*

- 6) *pozywanie do sądu i odpowiadanie przed sądem w sprawach gminy;*
- 7) *mianowanie i zwalnianie pracowników miejskich oraz kontrola nad nimi;*
- 8) *uchwalanie własnego regulaminu oraz regulaminów dla swoich komisji i delegacji;*

9) *składanie radzie miejskiej sprawozdań: a) ze swej własnej działalności i z działalności podwładnych sobie organów, b) z wykonania budżetu, c) ze stanu majątku i zakładów gminy;*

10) *przedstawianie wniosków w zakresie gospodarstwa gminnego;*

11) *wykonywanie czynności, poruczonych przez władze państwowe i ustawy.*

W zakresie powyższej działalności magistrat reprezentuje gminę miejską ⁸⁸⁾ ⁸⁹⁾.

87) Kompetencje magistratu (kolegjalnego zarządu miejskiego) wlicza ściśle art. 44 u. s. Do magistratu przeszła część dotychczasowej kompetencji rady miejskiej (np. ustanawianie opłat, oddawanie w dzierżawę do lat 6 nieruchomości, zakładów i przedsiębiorstw miejskich i udzielanie na ten okres koncesyj na te zakłady i przedsiębiorstwa), natomiast odjęta została równocześnie na rzecz prezydenta miasta, burmistrza część dotychczasowych kompetencji magistratu, np. czynności t. zw. poruczonego zakresu działania, przyjmowanie pracowników i zwalnianie ich, z wyjątkiem przypadków zwalniania w drodze dyscyplinarnej, co nadal należy do kompetencji magistratu.

88) Prawo reprezentowania gminy należy wyłącznie do prezydenta miasta, burmistrza (ust. 4 i 5 art. 46 u. s.).

89) Z pośród uchwał magistratu, wymienionych w art. 44 u. s., wymagają zawierzenia władzy nadzorczej uchwały o oddaniu w dzierżawę nieruchomości, zakładów i przedsiębiorstw gminnych na okres ponad 3 lata i udzieleniu na okres ponad 3 lata koncesyj na te zakłady i przedsiębiorstwa.

Art. 48. Magistratowi, względnie powołanemu przez magistrat specjalnemu urzędowi, służy władza dyscyplinarna nad pracownikami gminy ⁹⁰⁾. Na mocy tej władzy magistrat, względnie powołany przezeń urząd, może wymierzać następujące kary ⁹¹⁾:

- 1) upomnienie,
- 2) nagane,
- 3) grzywnę do 100 marek (200 koron), ⁹²⁾
- 4) przeniesienie na urząd niższej kategorii,
- 5) złożenie z urzędu.

Kary wymienione w pp. 1 i 2 wymierza również burmistrz; kary wymienione w pp. 1, 2 i 3, — prezydent.

90) Upoważnienia magistratu, jako organu kolegjalnego, mają charakter przejściowy i zachowane są postanowieniami art. 120 u. s. do

czasu ustawowego uregulowania obowiązków, praw i odpowiedzialności służbowej funkcjonariuszów samorządowych na obszarze całego Państwa.

Urzędem takim może być komisja dyscyplinarna, której organizację i sposób urzędowania ustala statut miejscowy, uchwalony przez radę miejską — w myśl art. 43 ust. (1) lit. f) u. s. i zawierzony przez władzę nadzorczą (w tym zakresie w myśl art. 65 ust. (4) u. s. władzą nadzorczą dla wszystkich miast, z wyj. m. st. Warszawy, jest w zasadzie wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego z głosem stanowczym).

91) Przy wydawaniu orzeczeń dyscyplinarnych i wymiarze kar obowiązują powszechnie przyjęte zasady postępowania przy wymiarze sprawiedliwości, odpowiadające względem słuszności, bezstronności i kontradyktoryjności, polegającej na dopuszczeniu i uznaniu zasady równości dwóch stron w rozprawie dyscyplinarnej, t. j. oskarżyciela i strony oskarżonej (obrony).

N. T. A. w wyroku z dn. 13.4.1927 r. L. rej. 2638/25 (Zb. Wyr. N. T. A. Nr. 1192) stanął na stanowisku, że „zwolnienie ze służby etatowego urzędnika powiatowego związku komunalnego na zasadzie art. 38 pkt. 5 dekretu o tymczasowej ordynacji powiatowej z dn. 4.2.1919 r. poz. 141 Dz. Pr. może nastąpić dopiero po uprzednim przeprowadzeniu przeciw niemu dochodzenia dyscyplinarnego”.

Na potrzebę zachowania pewnych elementarnych zasad postępowania dyscyplinarnego zwróciło również uwagę Min. S. Wewn. w ok. Nr. 90 z dn. 23.5.1931 r. Nr. SS. 3573/1 (Dz. Urz. Min. S. Wewn. Nr. 5 p. 141), podnosząc, że orzeczenie dyscyplinarne powinno być poprzedzone dochodzeniem, przyczem obwiniony powinien być z reguły przesłuchany oraz powinna być przeprowadzona rozprawa dyscyplinarna, do której obwiniony powinien być dopuszczony i przesłuchany, otrzymawszy przynajmniej na 7 dni przed rozprawą sformułowane na piśmie zarzuty, jakie na nim ciążyą (akt oskarżenia).

Niezachowanie powyższych elementarnych zasad postępowania może być powodem do unieważnienia uchwał (postanowień) organów dyscyplinarnych, jako powziętych nieformalnie, t. j. sprzecznie z powszechnie obowiązującymi zasadami wymiaru sprawiedliwości, jakim *sui generis* jest nakładanie kar dyscyplinarnych.

92) Stanowi to obecnie 100 zł. w myśl § 2 i 6 rozp. R. Min. z dn. 21.1.1924 r. (Dz. U. Nr. 9, p. 89).

Art. 49. Magistrat może powierzać sprawy, należące do jego kompetencji, bądź poszczególnym swoim członkom, bądź powołanym przez siebie komisjom.

Przygotowanie swych decyzji oraz załatwianie poszczególnych spraw może magistrat również powierzać delegacjom, złożonym z powołanych przez siebie członków magistratu, z radnych, wybranych przez radę miejską, oraz członków gminy, których kooptują wspólnie członkowie delegacji z wyboru rady miejskiej i magistratu ⁹³⁾ 94).

93) Powierzać sprawy do załatwienia poszczególnym członkom zarządu miejsk. może w/g u. s. tylko prezydent, burmistrz jak to wynika z art. 46 u. s., a w szczególności z ust. 2 i 3 tego art., tudzież z charakteru stanowiska wiceprezydenta, wiceburmistrza i ławników, określonego w ust. 2 i 4 art. 52 u. s. Zakres pracy ławników wyraźnie sprowadza się do udziału w posiedz. magistratu, a pozatem mogą być ławnikom, w wyjątkowych wypadkach tylko za ich zgodą, powierzane pewne sprawy. Magistrat nadal może powoływać specjalne komisje z pośród swoich członków i z udziałem radnych oraz innych mieszkańców miasta. W powoływaniu tych komisji nie bierze jednak obecnie żadnego udziału rada miejska. Komisje te nie mogą obecnie decydować w zastępstwie magistratu, a powołane być mogą tylko do udzielenia opinji (ust. 2 i 3 art. 45 u. s.).

94) W posiedzeniach komisji magistrackich mają prawo brać udział przedstawiciele władzy nadzorczej. Władza nadzorcza może przeto żądać zawiadamiania o wszystkich posiedzeniach tych komisji (ust. 4 art. 67 u. s.).

Art. 50. *Burmistrz, względnie prezydent, jest kierownikiem magistratu i jego przedstawicielem.* ⁹⁵⁾

W wypadkach niecierpiących zwłoki, burmistrz względnie prezydent załatwia samodzielnie wszelkie czynności, należące do zakresu działania magistratu, powinien wszakże wyjednać na najbliższym posiedzeniu zatwierdzenie magistratu dla czynności, dokonywanych na mocy tego prawa ⁹⁶⁾.

95) Stanowisko prezydenta miasta, burmistrza zostało przez u. s. znacznie wzmocnione. Zostały zwiększone jego prawa i odpowiedzialność za gospodarkę miejską. Prezydent miasta, burmistrz posiada samodzielny zakres działania; do jego kompetencji należą wszystkie sprawy charakteru wykonawczego i zarządzającego, które nie zostały wyraźnie zastrzeżone do kompetencji magistratu. Uprawnienia prezydenta miasta burmistrza, jego stosunek do innych członków magistratu regulują art. 46, 47, 48, 52 ust. 3 art. 53 u. s. (decydowanie o odszkodowaniu dla innych członków magistratu za czynności, wykonane na zlecenie prezydenta miasta, burmistrza) i art. 61 u. s.

96) Uprawnienia prezydenta miasta, burmistrza w podobnych przypadkach reguluje ust. 2 art. 47 u. s.

Art. 51. *Dokumenty, przez które gmina zaciąga zobowiązania, muszą być podpisane przez burmistrza wzgl. prezydenta i jednego członka magistratu oraz opatrzone pieczęcią gminy* ⁹⁷⁾.

97) Sprawę tę szczegółowiej normuje postan. art. 46 ust. 6 u. s. łącznie ze sprawą podpisywania korespondencji urzędowej i wszelkich dokumentów.

Art. 52. *Burmistrz wzgl. prezydent zarządza policją miejscową, o ile należy ona do zakresu działania gminy* ⁹⁸⁾.

98) Sprawy policji miejscowej narówni z t. zw. czynnościami poruczonemi (p. art. 10 dekr., uw. 20), należą nadal do kompetencji prezydenta miasta, burmistrza w tych oczywiście granicach, w jakich te kompetencje wypływają ze specjalnych postanowień prawnych (art. 46, 48 i 110 u. s.).

Art. 53. *Jeżeli burmistrz wzgl. prezydent chwilowo nie może pełnić swych czynności z powodu choroby lub nieobecności, wszystkie jego prawa i obowiązki przechodzą na jego zastępcę* ⁹⁹⁾.

Urlopów udziela burmistrzowi wzgl. prezydentowi rada miejska ¹⁰⁰⁾.

99) Obowiązki zastępcy przełożonego gminy reguluje ust. 2 i 3 art. 52 u. s.

W myśl tych postanowień, wiceprezydent (ci) i wiceburmistrz (e) są pomocnikami prezydenta, burmistrza w zakresie, przez niego ustalonym.

Zawodowi wiceprezydenci i wiceburmistrzowie powinni mieć stały przydział pracy. Natomiast niezawodowy wiceburmistrz z reguły będzie załatwiał tylko poszczególne sprawy na zlecenie burmistrza.

W razie nieobecności prezydenta miasta, burmistrza lub niemożności pełnienia przez niego czynności, wszystkie jego prawa i obowiązki przechodzą na wiceburmistrza, wiceprezydenta, wzgl. na jednego z wiceprezydentów.

100) Urlopów wiceprezydentowi, wiceburmistrzowi i ławnikom udziela prezydent miasta, burmistrz jak to wynika z ust. 3 art. 46 u. s.

Art. 54. *Burmistrz wzgl. prezydent może powierzać załatwianie poszczególnych spraw, należących do jego kompetencji, swemu zastępcy lub innemu członkowi magistratu. Podział czynności między członków magistratu określa regulamin* ¹⁰¹⁾.

101) Obowiązki zastępcy przełożonego i ławników określa art. 52 u. s. Podział czynności pomiędzy członków zarządu miejskiego, poza ich udziałem w posiedzeniach magistratu, ustala prezydent, burmistrz (co do ławników p. uw. 93 do dekr.). Za załatwianie wszystkich spraw przydzielonych przez innych członków zarządu miejskiego odpowiedzialność ponosi prezydent miasta, burmistrz (ust. 1 art. 46 u. s.). Stąd wypływa jego charakter zwierzchnika zawodowych członków zarządu miejsk. i prawo nadzoru nad czynnościami niezawodowych członków magistratu (ust. 3 art. 46 u. s.).

Art. 55. Członkowie gminy mają prawo zgłaszać do rady miejskiej zażalenia na czynności burmistrza wzgl. prezydenta ¹⁰²⁾.

102) Zażalenia takie służyć mogą jedynie jako materiał informacyjny przy wykonywaniu przez radę miejską kontroli nad działalnością prezydenta miasta i powinny być kierowane z reguły do komisji rewizyjnej (jej przewodniczącego art. 62 u. s.). Rada miejska nie ma natomiast żadnych uprawnień zwierzchniczych w stosunku do prezydenta miasta, burmistrza i, poza możliwością negatywnego ustosunkowania się do

sprawozdań z działalności zarządu miejskiego i wykonanie budżetu (art. 63 u. s.), nie ma prawa rozstrzygania zażeń i wydawanie jakichkolwiek decyzji.

Art. 56. *W miastach, wydzielonych z powiatów, funkcje burmistrza sprawuje prezydent* ¹⁰³⁾.

Wszelkie przepisy, dotyczące burmistrzów, stosują się również do prezydentów, o ile ustawy lub rozporządzenia nie zawierają w tej mierze innych postanowień ¹⁰⁴⁾.

103) Sprawę tę w identyczny sposób reguluje ust. 3 art. 1 u. s.

104) Nawet u. s. przeprowadza różnicę pomiędzy prezydentem miasta, burmistrzem, np. gdy chodzi o nakładanie kar porządkowych na podst. ust. 8 art. 68 u. s.

DZIAŁ C.

O posiedzeniach magistratu i jego uchwałach ¹⁰⁵⁾.

Art. 57. *Na posiedzeniach magistratu przewodniczy burmistrz względnie prezydent lub jego zastępca* ¹⁰⁶⁾.

105) Statuty o ustroju m. st. Warszawy i m. Łodzi mogą odmienić uregulować sprawę trybu obradowania magistratu oraz ustalić kary regulaminowe, zastrzeżone dla uprawnień przewodniczącego i kolegjum (art. 38 u. s.).

106) Sprawa ta jest identycznie uregulowana w ust. 5 art. 44 u. s.

Art. 58. *Posiedzenia magistratu są prawomocne, jeżeli obecna jest na nich więcej niż połowa jego członków* ¹⁰⁷⁾ ¹⁰⁸⁾.

107) W/g ust. 5 art. 44 u. s. do powzięcia uchwał niezbędna jest więcej, niż połowa ustawowej liczby członków magistratu.

108) Opuszczenie bez usprawiedliwionych powodów trzech kolejnych posiedzeń magistratu przez niezawodowych jego członków powoduje utratę mandatu ze skutkami, przewidzianymi w art. 6 ust. 5 u. s.

To samo następuje w przypadku opuszczenia bez usprawiedliwionych powodów przez niezawodowych członków magistratu 3-ch posiedzeń rady miejskiej (art. 8 u. s.). Do zawodowych członków magistratu w takich przypadkach może być zastosowany art. 70 u. s. (złożenie z urzędu).

Art. 59. *Uchwały magistratu zapadają większością głosów* ¹⁰⁹⁾. *W razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego* ¹¹⁰⁾.

Wstrzymujących się od głosowania dotyczy przepis, zawarty w art. 34. ¹¹¹⁾.

109) Sprawę tę identycznie reguluje ust. 5 art. 44 u. s.

110) Ust. 5 art. 44 u. s. zawiera inną zasadę, mianowicie, przewodniczący bierze udział w głosowaniu i głos jego rozstrzyga w razie równości głosów.

111) Obowiązuje tu zasada, że wstrzymujących się od głosowania uważa się za głosujących za wnioskiem.

Art. 60. *Art. 29 dotyczy członków magistratu także w stosunku do jego posiedzeń* ¹¹²⁾.

112) Sprawę wyłączenia z posiedzenia magistratu i od udziału w głosowaniu członków magistratu w przypadkach, podobnych do przewidzianych w art. 29 dekr. — u. s. reguluje w ust. 2 i 3 art. 9.

Art. 61. Uchwały magistratu powinny być podawane do wiadomości rady miejskiej.

Art. 62. *Magistrat może w ciągu 2-ch tygodni zażądać rewizji takich uchwał rady miejskiej, które:*

1) przekraczają zakres działalności rady miejskiej, 2) naruszają statut miejski lub ustawy obowiązujące, 3) są niewykonalne lub mogą przynieść szkodę miastu.

To samo prawo służy burmistrzowi względnie prezydentowi w stosunku do uchwał magistratu. Zakwestjonowana uchwała rady miejskiej lub magistratu uważana jest za ostateczną, jeśli przyjęta zostanie na następnej posiedzeniu większością $\frac{2}{3}$ głosów. ¹¹³⁾.

113) Odmienne tę sprawę reguluje postan. art. 66 u. s., który przewiduje, że uchwały rady miejskiej lub magistratu, powzięte z naruszeniem istotnych wymagań formalnych lub sprzeczne z prawem, nie podlegają rewizji odnośnych organów miejskich. Uchwały takie prezydent miasta, burmistrz obowiązany jest zawiesić, a o ich ważności orzeka władza nadzorcza.

Nadto — w myśl art. 66 u. s. — magistrat obowiązany jest wstrzymać na wezwanie władzy nadzorczej wykonanie uchwał rady miejskiej. Ten sam obowiązek ciąży na przełożonym gminy, jeżeli chodzi o uchwały magistratu.

TYTUŁ VI.

O nadzorze nad miastami. ¹¹⁴⁾.

Art. 63. Nadzór nad miastami, nie wydzielonemi z powiatów, sprawują w pierwszej instancji wydziały powiatowe, w drugiej — *Minister Spraw Wewnętrznych*. Nadzór nad miastami wydzielonemi z powiatów, należy do *Ministra Spraw Wewnętrznych*. Od decyzji *Ministra Spraw Wewnętrznych* służy w obu wypadkach odwołanie do Sądu Najwyższego ¹¹⁵⁾.

Odwołanie od niższej instancji nadzorczej do wyższej nastąpić może w ciągu 2-ch tygodni od daty otrzymania postanowienia niższej instancji ¹¹⁶⁾ ¹¹⁷⁾.

114) Postanowienia o nadzorze państwowym nad gminami zawarte są w rozdz. 10 dz. I u. s. (art. 64—74).

115) Właściwość władz nadzorczych określa w zakresie u. s. w i d e n t y c z n y sposób ust. 8 art. 1 u. s., gdy się uwzględni, że nadzór nad miastami wydzielonymi z pow. zw. samorz. przekazany już został wojewodom.

Władzą nadzorczą w stosunku do miast wydzielonych jest wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego; w stosunku do m. st. Warszawy — Minister Spraw Wewnętrznych.

Z art. 82 post. admin. wynika, że wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego jest władzą II-ej instancji w sprawach nadzoru nad miastami niewydzielonymi, a Minister Spraw Wewnętrznych jest II instancją nad miastami wydzielonymi z pow. zw. samorz.

Od powyższych zasad, jeżeli chodzi o wszystkie sprawy, dotyczące samorządu gminy miejskiej, zawiera odchylenia art. 55 u. s. (gminy uzdrowiskowe).

W poszczególnych sprawach, dotyczących samorządu gminy miejskiej, działać będą nadal w charakterze władz nadzorczych te władze, które są wyraźnie i to w sposób odmienny od powyższej zasady wymienione bądź w u. s., bądź w ustawach specjalnych (p. uw. 4 do u. s.).

Władze, wykonywujące nadzór nad czynnościami prezydentów miast, burmistrzów w t. zw. poręczonym zakresie działania (art. 10 dekr.), oraz specjalne uprawnienia tych władz wymienione są w art. 68 u. s.

Minister Spraw Wewnętrznych jest naczelną władzą nadzorczą w stosunku do wszystkich miast, a to na mocy art. 24 obowiązującego dotychczas dekretu Rady Regencyjnej o tymczasowej organizacji władz naczelnych z dn. 3.1.1918 r. (Dz. Praw poz. 1) i § 3 statutu organizacyjnego Min. Spraw Wewnętrznych (Monitor Polski Nr. 148 z r. 1932).

116) Tok instancyj i tryb postępowania przy wnoszeniu odwołań regulują postan. art. 82 i 83 post. admin., w myśl których odwołania od decyzji, wydanych przez władzę nadzorczą I-ej instancji, można wnieść do władzy, bezpośrednio wyższej, w ciągu 14 dni po ogłoszeniu, lub doręczeniu decyzji za pośrednictwem władzy, która wydała decyzję w I-ej instancji.

Zgodnie z art. 57 rozp. Prez. R. P. z dn. 27.10.1932 r. o N. T. A. (Dz. U. Nr. 94, poz. 806) — przeciw decyzji władz nadzorczych, wydanej w ostatniej instancji (decyzji ostatecznej), można wnieść skargę do N. T. A. w terminie dwumiesięcznym, licząc od dnia prawidłowego doręczenia lub ogłoszenia orzeczenia lub zarządzenia.

117) Postanowienia zawarte w ust. 1—3 art. 67 u. s., które bezpośrednio nie wiążą się z żadnym artykułem dekr., zawierają uprawnienia dla władz nadzorczych do żądania od organów miejskich nadsyłania sprawozdań i aktów i do przeprowadzania przez władze inspekcji na miejscu, przyczem inspekcje te dotyczyć mogą zarówno gospodarki miejskiej, jak i wszelkich instytucji o charakterze społecznym, opierających swe źródła finansowe co najmniej w 50% na subwencjach miast, albo korzystających w tej samej wysokości z poręki finansowej miast.

Art. 64. Jeżeli rada miejska nie wstawia do budżetu lub nie uchwała poza nim wydatku, który miasto obowiązane jest pokryć w myśl istniejących ustaw i umów, — czyni to władza nadzorcza ¹¹⁸⁾.

118) Uprawnienia te dotyczą własnego i poruczonego zakresu działania (p. uw. 20 do dekr.).

Art. 65. Jeżeli miasto nie wykonywa swych obowiązków ¹¹⁹⁾ w granicach budżetu, lub wykonywa je mieniełżycie, władza nadzorcza ¹²⁰⁾ czyni na koszt miasta celem należytego ich wykonania niezbędne zarządzenia ¹²¹⁾, przyczem ma ona prawo wydania przepisów co do źródeł pokrycia odnośnych potrzeb finansowych.

119) Chodzi o obowiązki, wynikające z istniejących przepisów prawnych, z własnego i poruczonego zakresu działania.

120) W sprawach t zw. poruczonego zakresu działania właściwemi władzami są władze, wymienione w art. 68 u. s. Zgodnie z pkt. d) ust. 6 tego artykułu — władze mają prawo stosować środki wykonania zastępczego na koszt miasta.

121) Egzekucja świadczeń pieniężnych, spadających na miasta wskutek zastępczego wykonania obowiązków, odbywa się na podstawie rozporządzenia Prez. R. P. z dn. 22.3.1928 r. o postępowaniu przymusowem w administracji (Dz. U. Nr. 36, poz. 342) z zastrzeżeniem, że nie wszystkie przewidziane tam sankcje i środki przymusowe mogą być w stosunku do gminy miejskiej zastosowane.

Art. 66. *Minister Spraw Wewnętrznych ma prawo rozwiązać radę miejską każdego miasta, z wyjątkiem m. st. Warszawy. Rada m. st. Warszawy może być rozwiązana tylko na mocy dekretu Naczelnika Państwa ¹²²⁾.*

W ciągu 6 tygodni od chwili rozwiązania muszą być dokonane nowe wybory ¹²³⁾.

Powołani przez nie radni wybierają nowy magistrat; do chwili zaś objęcia przez niego urzędu, dawny magistrat spełnia swe czynności ¹²⁴⁾.

Dopóki rada miejska nie ukonstytuuje się w nowym składzie, wszystkie jej funkcje spełnia magistrat, ograniczając się do załatwiania spraw bieżących ¹²⁵⁾.

W żadnym razie magistrat nie może zbywać i zamieniać nieruchomości miejskich oraz zaciągać pożyczek ¹²⁶⁾.

Uchwały magistratu, powzięte w zastępstwie rady miejskiej, podlegają przepisom art. 38 i 39 ¹²⁷⁾.

122) W/g art. 69 u. s. może być rozwiązana rada miejska oraz zarząd miejski równocześnie albo też oddzielnie. Władze mogą skorzystać z tego uprawnienia w pewnych określonych w tym art. przypadkach po zastosowaniu uprzednio postępowania, wskazanego w ust. 2 art. 69 u. s., który przewiduje nadto obowiązek umotywowania przez właściwe władze decyzji o rozwiązaniu organów miejskich. Dotychczas — w/g dekr. — odnośne uprawnienia władz nie były pod tym względem ograniczone, to też władze wydawały decyzje o rozwiązaniu rad miejskich w/g swobodnego uznania.

123) Po rozwiązaniu rady miejskiej, nowe wybory powinny być zarządzane nie później, niż przed upływem 6 miesięcy od daty rozwiązania,

a w wyjątkowych przypadkach — w okresie 12 miesięcy (ust. 6 art. 69 u. s.).

W razie rozwiązania tylko zarządu miejskiego, rada miejska powinna dokonać wyboru członków nowego zarządu w ciągu 12-tu tygodni (ust. 9 art. 69 u. s. zob. w tej sprawie dalsze uwagi).

124) Nowa rada miejska wybiera tylko ławników, gdyż kadencja ich biegnie równolegle z kadencją rady miejskiej (p. uw. 69 pkt. h) do dekr.).

125) Sprawę tę odmiennie reguluje ust. 1—3 art. 72 u. s.

126) U. s. wyraźnie przewiduje instytucję tymczasowych zarządów miejskich i określa uprawnienia tych zarządów, tudzież wynagrodzenie tymczasowego przełożonego gminy i jego zastępcy.

Tymczasowego prezydenta miasta, burmistrza dekr. przewidywał wyraźnie tylko w przypadku, gdy radni nie wybrali prezydenta miasta, burmistrza, albo zwlekali z jego wyborem (art. 44 dekr.). Natomiast u. s. instytucje tymczasowych przełożonych gm. i ich zastępców przewiduje:

a) w przypadku, podobnym do przewidzianego w art. 44 dekr. (p. ust. 4 art. 50 u. s.), b) w razie dwukrotnej odmowy zatwierdzenia wyborów (ust. 5 i 2 art. 50 u. s.), c) w razie rozwiązania zarządu miejsk. przy istnieniu rady miejskiej, jeżeli w składzie zarządu miejsk. nie jest zawodowy prezydent miasta, burmistrz lub zawodowy jego zastępca (ust. 4 art. 72 u. s.), d) w razie rozwiązania rady miejskiej i gdy wakuje stanowisko prezydenta miasta, burmistrza i zastępcy (zarówno zawodowego, jak i niezawodowego), lub w razie niemożności pełnienia przez jedną z tych osób swych obowiązków (ust. 1 art. 73 u. s.).

Tymczasowy zarząd jest w swych uprawnieniach specjalnie ograniczony w przypadkach, wymienionych wyżej pod c) i d) (p. ust. 3 i 4 art. 73 i ust. 4 art. 72). Zaś w przypadkach, wymienionych wyżej pod a) i b), tymczasowy przełożony sprawuje funkcje normalnego zarządu miejskiego bez żadnych ograniczeń.

Sprawę uposażenia tymczasowego przełożonego gminy i jego zastępcy normuje art. 74 u. s.

127) Uchwały magistratu, powzięte w zastępstwie rady miejskiej, decyzje jednoosobowego zarządu miejskiego, powzięte w zastępstwie rady miejskiej (ma to miejsce w przypadkach, gdy rada miejska została rozwiązana, jak również i magistrat, względnie, gdy magistrat nie jest zdolny do urzędowania), oraz uchwały tymczasowego zarządu miejskiego, powzięte w zastępstwie rady miejskiej, — podlegają zatwierdzeniu władzy nadzorczej, w przypadkach przewidzianych w art. 65 u. s.

Zatwierdzeniu władzy nadzorczej podlegają również decyzje tymczasowego zarządu, powzięte w zastępstwie magistratu, o ile uchwały magistratu wymagają takiego zatwierdzenia zgodnie z art. 65 u. s.

Art. 67. Złożenie z urzędu ławnika, burmistrza wzgl. prezydenta oraz jego zastępcy nastąpić może na mocy decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych.

Prezydenta m. st. Warszawy lub jego zastępców mocen jest złożyć z urzędu tylko Naczelnik Państwa.

Od decyzji władzy rządowej służy w ciągu dwóch tygodni rekurs do Sądu Najwyższego ¹²⁸⁾ ¹²⁹⁾.

128) Sprawę tę reguluje art. 70 u. s.

Złożenie z urzędu może nastąpić tylko w przypadkach, określonych w pkt. a) i b) ust. 1 tego artykułu. Dotychczasowe swobodne działanie władz uległo ograniczeniu wskutek określenia przez u. s. warunków, w których może nastąpić złożenie z urzędu członków zarządu miejskiego.

Złożonemu z urzędu zawodowemu członkowi zarządu miejskiego przysługuje prawo do emerytury, wzgl. odprawy (ust. 7 art. 70 u. s.).

129) Art. 71 u. s., przewiduje przypadki, w których członek zarządu miejskiego może być zawieszony w urzędowaniu. Zawieszeni w urzędowaniu zawodowi członkowie zarz. miejsk. zatrzymują przez czas zawieszenia w zasadzie swe uposażenie, a niezawodowi członkowie zarządu miejskiego z reguły tracą to prawo. Pewien wyjątek przewiduje u. s. dla burmistrzów w miastach ponad 5 tys. miesz.

Art. 68. Nieważne są postanowienia organów gminy miejskiej, które:

- 1) powzięte zostały na zebraniach nieprawomocnych,
- 2) przekraczają kompetencję odpowiedniego organu,
- 3) naruszają obowiązujące ustawy.

O nieważności ogłasza władza nadzorcza ¹³⁰⁾.

130) Sprawę tę normuje art. 66 u. s. w ust. 1.

P. również uw. 113 do dekr.

Art. 69. Unieważnione być mogą uchwały rady miejskiej i magistratu, powzięte w obecności osób, które w myśl art. 29 i 60 winny być usunięte od obrad i głosowania.

O unieważnieniu uchwały decyduje władza nadzorcza na wniosek zainteresowanej osoby lub urzędu.

Skarga o unieważnienie złożona być może w ciągu 2-ch tygodni od chwili ogłoszenia uchwały ¹³¹⁾.

131) Sprawę tę normują postanowienia, zawarte w ust. 3 art. 9 u. s. Istotna różnica polega na tem, że w/g u. s. władza nadzorcza może odnośną uchwałę unieważnić nie tylko na wniosek zainteresowanej osoby, lecz również z urzędu.

O ile wniosek interesowanej osoby zgłoszony zostanie w ciągu dni 30 po powzięciu uchwały, władza nadzorcza obowiązana jest tę uchwałę unieważnić, o ile oczywiście wniosek uzna za uzasadniony.

Art. 70. Władza nadzorcza ma prawo zawieszać oraz uchylać postanowienia organów miasta, które przeczą obowiązującym ustawom ¹³²⁾.

132) Na podstawie ust. 1 art. 66 u. s. prezydent miasta, burmistrz obowiązany jest ze swej strony zawieszać uchwały, które powzięte zo-

stały z naruszeniem istotnych wymagań formalnych albo są sprzeczne z obowiązującym prawem. Władze nadzorcze uczynią to wtedy, jeżeli prezydent miasta, burmistrz nie wykona swego obowiązku; władze te mają pozatem prawo zawieszania odnośnych postanowień (decyzji) prezydenta miasta, burmistrza. Władza nadzorcza może również polecić zarządowi miejskiemu zawiesić uchwałę rady miejskiej, a prezydentowi miasta, burmistrzowi zawiesić uchwałę magistratu, która, zdaniem władzy nadzorczej, jest niewykonalna, względnie sprzeczna z interesem gminy (ust. 2 art. 66 u. s.).

Pozatem p. uw. 113 do dekr.

Art. 71. Skargi na uchwały i zarządzenia władz miejskich, gwałcące prawa osób prywatnych lub instytucji społecznych, podlegają kompetencji sądów ogólnopństwowych 133).

133) Redakcja tego artykułu nie jest dość jasna. Postanowienie to ujmuje zasadę, że wszelkich szkód i strat w dziedzinie prawa cywilnego, poniesionych przez osoby fizyczne i prawne w wyniku postępowania organów miejskich, można dochodzić w drodze sądowej.

TYTUŁ VII.

Postanowienia końcowe.

Art. 72. Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

CZĘŚĆ II.

Postanowienia ustawy

z dnia 23 marca 1933 r.

**o częściowej zmianie ustroju samorządu
terytorjalnego**

(Dz. Ust. Nr. 35, poz. 294),

odnoszące się do miast województw centralnych.

Postanowienia ustawy

z dnia 23 marca 1933 r.

o częściowej zmianie ustroju samorządu
terytorialnego

(Dz. Ust. Nr 34, poz. 294)

odnoszące się do miast województw centralnych.

DZIAŁ I.

PRZEPISY, DOTYCZĄCE OBSZARU CAŁEGO PAŃSTWA Z WYJĄTKIEM WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO,

R o z d z i a ł 1.

Nazwa i kadencja organów ustrojowych związków samorządowych.

Art. 1.

(1) Organem stanowiącym i kontrolującym w gminach wiejskich jest rada gminna, w miastach — rada miejska, w powiatowych związkach samorządowych — rada powiatowa.

(2) Organem zarządzającym i wykonawczym w gminach wiejskich jest zarząd gminny, w miastach — zarząd miejski ¹⁾, w powiatowych związkach samorządowych — wydział powiatowy.

(3) Na czele zarządu gminnego stoi wójt, a na czele zarządu miejskiego — burmistrz, w miastach wydzielonych ²⁾ z powiatowych związków samorządowych — prezydent miasta. Zastępcą wójta jest podwójt, burmistrza — wiceburmistrz, zaś prezydenta miasta — wiceprezydent.

(4) Członkowie rad (gminnych, miejskich ³⁾, powiatowych) noszą nazwę radnych, z wyjątkiem członków organów zarządzających, jeżeli ci wchodzi do składu rady. Członkowie zarządu gminnego i zarządu miejskiego noszą nazwę ławników z wyjątkiem osób, wymienionych w ust. (3).

(5) O ile z treści postanowień ustawy nie wynika inaczej, postanowienia, dotyczące gminy i organów gminnych, stosuje się zarówno do gminy wiejskiej, jak i miejskiej. Przez „radę gminy“ rozumieć należy radę gmin-

ną i radę miejską, przez „zarząd gminy“ — zarząd gminny i zarząd miejski.

(6) Przez użyte w niniejszej ustawie określenie: „organa ustrojowe związków samorządowych“ należy rozumieć zarówno organa stanowiące i kontrolujące, jak organa zarządzające i wykonawcze. W dalszych postanowieniach niniejszej ustawy organ stanowiący i kontrolujący nosi nazwę „organ stanowiący“, organ zaś zarządzający i wykonawczy — „organ zarządzający“.

(7) Przez określenie „członek organu zarządzającego“ w dalszych postanowieniach ustawy niniejszej rozumieć należy: w gminach wiejskich — wójtów, podwójcich i ławników, w miastach — burmistrzów i wiceburmistrzów, bądź prezydentów miast i wiceprezydentów oraz ławników, w powiatowych związkach samorządowych — członków wydziału powiatowego, przez określenie zaś: „przełożony gminy“ rozumieć należy: w gminach wiejskich wójta i w miastach burmistrza, bądź prezydenta miasta.

(8) Przez określenie „władze nadzorcze“ należy w ustawie niniejszej rozumieć w stosunku do gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, wydział powiatowy, w stosunku do miast pozostałych i powiatowych związków samorządowych — wojewodę, który wydaje decyzje przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym, w stosunku do miasta stoł. Warszawy — Ministra Spraw Wewnętrznych ⁴⁾.

1) Dotychczas — według dekr. — organ zarządzający nazywał się „magistram“, obecnie pojęcie magistrat odnosi się tylko do kolegialnego zarządu (art. 44 u. s.), oprócz którego istnieje zarząd jednoosobowy, sprawowany przez prezydenta miasta (burmistrza).⁵⁾

Nazwy „zarząd miejski“ należy używać w napisie tytułowym wszelkich blankietów urzędowych, w dokumentach oraz w treści napisów pieczęci urzędowych gminy.

2) Miastami wydzielonemi z powiatowych związków samorządowych są miasta, liczące ponad 25.000 mieszkańców według ostatniego powszechnego spisu ludności. Wydzielenie miasta o mniejszem zaludnieniu może nastąpić tylko w drodze ustawodawczej (art. 3 dekr. z dn. 4.2.1919 r., o tymczasowej ordynacji powiatowej dla obszarów Polski byłego zaboru rosyjskiego Dz. Pr. Nr. 13, p. 141). Chodzi tu tylko o miasta wydzielone z obszaru powiatowych związków samorządowych, a nie z obszaru powiatów administracyjnych, w odróżnieniu od miast, które stanowią odrębne powiaty miejskie dla celów administracji państwowej (p. uw. 6 w cz. I niniejszej książki).

Dekretem o sam. miejsk. z 4.2.1919 r. (Dz. Pr. P. P. Nr. 13, poz. 140) są objęte 24 następujące miasta, wydzielone z obszaru pow. zw. kom.: Będzin, Białystok, Chełm, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Kalisz, Kielce, Lublin, Łomża, Łódź, Ostrowiec, Pabjanice, Piotrków, Płock, Radom, Siedlce, Sosnowiec, Suwał-

ki, Tomaszów Mazowiecki, Warszawa *), Włocławek, Zawiercie, Zgierz i Żyrardów Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27.IV.1932 r. (Dz. U. Nr. 41, poz. 408) uznane zostały za odrębne powiaty miejskie dla celów administracji państwowej następujące miasta, rządzące się dekretem z dnia 4.2.1919 r.: Białystok, Częstochowa, Lublin, Łódź, Radom i Sosnowiec. Na czele tych powiatów miejskich stoją starostowie grodzcy, z którymi współdziałają w charakterze powiatowych organów kolegjalnych rady miejskie (jako sejmiki powiatowe) i magistraty — obecnie kolegjalny zarząd — (jako wydziały powiatowe).

Wyjaśnienia, dotyczące tego rozporządzenia, zawarte są w okólniku Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 10.6.1932 r. (Dz. Urz. Min. Spraw Wewn. Nr. 9, poz. 117).

3) Z postanowień ust. 4 art. 1 u. s. łącznie z art. 12 dekretu wynika, że pojęcie „członka rady miejskiej” obejmuje nadal radnego i członka zarządu miejskiego. Radnym jest tylko członek rady miejskiej, który nie jest członkiem zarządu (p. art. 37 ust. 6 u. s.).

4) W wypadkach, w których poszczególne ustawy przewidują uprawnienia dla „władz nadzorczych” nad miastami bez bliższego określenia tych władz, zawsze mieć będzie zastosowanie postanowienie art. 1 ust. 8 u. s., gdyż pod tym względem jest ono identyczne z treścią ustanawiającego normę generalną art. 63 dekretu o sam. miejskim z późniejszymi zmianami.

U. s. przewiduje wypadki przeniesienia w określonych warunkach uprawnień nadzoru z wydziałów powiatowych na wojewodów w stosunku do miast niewydzielonych, będących uzdrowiskami o charakterze użyteczności publicznej (art. 55), oraz w stosunku do niektórych miast niewydzielonych na obszarze wojew zachodnich (art. 96).

Art. 2.

(1) Kadencja organów stanowiących oraz organów zarządzających w gminach wiejskich, miastach i w powiatowych związkach samorządowych trwa lat pięć ⁵⁾.

(2) Radni i ławnicy, powołani z listy zastępców lub z wyborów uzupełniających, urzędują tylko do końca kadencji, o której mowa w ustępie poprzedzającym ⁵⁾.

(3) Zawodowi członkowie zarządu gminy (art. 49) wybierani są na lat dziesięć ⁶⁾.

(4) Członkowie organu zarządzającego, ustępującego wskutek upły-

*) Miasto stoł. Warszawa zostało wydzielone z województwa dla celów administracji państwowej i tworzy odrębną jednostkę administracyjną, podzieloną na 4 powiaty grodzkie, przyczem nie mają tu zastosowania postanowienia, dotyczące współdziałania organów samorządowych z władzami administracji ogólnej.

wu kadencji, urzędują do chwili ukonstytuowania się organu nowowybranego 7).

5) Kadencja ławników biegnie równolegle z kadencją zarządu i rady miejskiej, jak to wynika z postanowień art. 2 ust. 2 u. s. oraz z art. 69 ust. 8 u. s. W razie rozwiązania rady miejskiej mandaty ławników w zasadzie gasną, urzędują oni do chwili dokonania wyborów nowych ławników przez radę miejską.

Za taką interpretacją przemawia nadto okoliczność, że ławnicy wybierani są w głosowaniu stosunkowym (art. 37 ust. 5 u. s.) reprezentują więc oni w zarządzie grupy radzieckie i są niejako łącznikami między urzędującą radą, a zarządem.

Kadencja przełożonych gminy i ich zastępców nie jest natomiast zależna od kadencji zarządu i rady, jak to wynikałoby ze wspomnianego art. 2 ust. 2, które to postanowienie, — pomijając przełożonych gmin i ich zastępców, — uniezależnia ich kadencję od kadencji całego zarządu. Jednak ze względu na okoliczność, że ustęp ten dotyczy wyborów uzupełniających, może budzić wątpliwość kwestja, czy niezawodowi przełożeni gminy i ich zastępcy nie ustępują równocześnie z ławnikami w razie rozwiązania rady. Sprawa wymaga wyjaśnienia.

6) Zawodowymi członkami zarządu gminy są prezydenci miast i wiceprezydenci (w miastach wydzielonych) oraz burmistrz w gminach uzdrowiskowych (art. 49 i 55 u. s.).

U. s. w art. 49 ust. 2 i 4 dopuszcza możliwość powołania zawodowego burmistrza również w innych miastach niewydzielonych. Wiceburmistrz zawodowy może być powołany tylko w miastach, liczących ponad 15.000 mieszkańców, a niezależnie od liczby ludności, w miastach o charakterze uzdrowiskowym.

Ławnicy we wszystkich miastach są niezawodowi.

Zawodowi członkowie organów zarządzających urzędują — w odróżnieniu od niezawodowych — lat dziesięć, t. j. przez normalny okres kadencji dwóch rad miejskich.

Zawodowymi członkami zarządu gminy miejskiej mogą być osoby, które posiadają odpowiedni cenzus naukowy i praktykę zawodową (dopuszczalna jest dyspens na podstawie art. 49 ust. 7 u. s.), przytem wymagane jest, ażeby czynności służbowe stanowiły ich główne zajęcie.

Ustawa zapewnia wszystkim zawodowym członkom zarządu stałe uposażenie z funduszków gminy, zaopatrzenie emerytalne, względnie odprawę (art. 53 u. s.).

Wszystkie, istotne cechy, odróżniające zawodowych członków zarządów miejskich od niezawodowych, podane są w uw. 69 do dekr. z podkreśleniem różnicy między dotychczasowem stanowiskiem członków magistratu, a stanowiskiem ich, wypływającym z u. s.

Pozatem p. uw. 128 do u. s.

7) Z ust. (2) i (4) a contrario wynika, że z chwilą upływu kadencji rady miejskiej wszyscy radni tracą mandaty. Stąd więc wybory do nowej rady miejskiej powinny być zarządzane i przeprowadzone znacznie wcześniej, w takim czasie, ażeby nowowybrana rada mogła ukonstytuować się z chwilą upływu kadencji ustępującej rady miejskiej.

Kadencja rad miejskich i zarządów przewidziana w art. 2 u. s., rozpocznie

bieg dopiero po dokonaniu wyborów rad miejskich na zasadzie nowych przepisów wyborczych. Wybory te mają być zarządzane w ciągu 12 miesięcy po wejściu w życie u. s. (art. 115 u. s.). Do tego czasu bieg bieżącej kadencji obecnych rad miejskich i zarządów jest wstrzymany przez ustawę z dn. 30.3.1922 r. (Dz. U. Nr. 28, p. 225). Dotychczasowe wątpliwości, czy ustawa ta obowiązuje, czy też przestała obowiązywać po ustaniu kadencji wspomnianego w art. 1 tej ustawy Sejmu Ustawodawczego, upadają wobec postanowień, zawartych w art. 130 ust. (3) u. s., która wychodzi z założenia, że ustawa z dn. 30.3.1922 r. obowiązuje, pozbawiając ją stopniowo mocy obowiązującej, w miarę przeprowadzania wyborów i ukonstituowania się nowych rad miejskich.

R o z d z i a ł 2.

Prawo wybierania i wybieralności do organów ustrojowych związków samorządowych.

Art. 3.

(1) Prawo wybierania do organów ustrojowych związków samorządowych, jeżeli wybory do tych organów są bezpośrednie, przysługuje każdemu obywatelowi polskiemu ⁸⁾ bez różnicy płci, który:

a) ukończył do dnia zarządzenia wyborów 24 lata;

b) przynajmniej od roku, licząc wstecz od dnia zarządzenia wyborów, mieszka ⁹⁾ na obszarze tego związku samorządowego, którego organ jest wybierany;

c) nie utracił prawa wybierania do Sejmu w myśl obowiązujących przepisów ¹⁰⁾.

(2) Warunek jednorocznego zamieszkania nie dotyczy:

a) zamieszkałych na obszarze związku samorządowego właścicieli lub posiadaczy położonych na tym obszarze nieruchomości;

b) funkcjonariuszów państwowych, funkcjonariuszów państwowych przedsiębiorstw i monopolu, funkcjonariuszów samorządu terytorjalnego i gospodarczego, duchowieństwa świeckiego i zakonnego, oraz zawodowych wojskowych służby czynnej, jak również członków rodzin osób wyżej wymienionych, jeżeli osoby te mieszkają na obszarze danego związku samorządowego przed dniem zarządzenia wyborów.

(3) Przy ustalaniu faktu zamieszkania stosuje się przepisy o ewidencji i kontroli ruchu ludności ⁹⁾.

(4) Prawo wybierania przysługuje obywatelom honorowym danego związku samorządowego bez ograniczenia, przewidzianego w ust. (1) pkt. b).

(5) Prawo wybierania do organów ustrojowych ulega zawieszeniu na czas postępowania karnego w sprawach o zbrodnie ¹¹⁾, za które w myśl art. 47 § 1 Kodeksu Karnego sąd orzeka utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych, a to od chwili wszczęcia śledztwa, w postępowaniu zaś karnem bez śledztwa od chwili doręczenia aktu oskarżenia.

(6) Prawo wybierania do organów ustrojowych związków samorządowych nie przysługuje niezawodowym wojskowym służby czynnej.

8) Ustawa z dn. 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. Nr. 7, poz. 44) określa szczegółowo, komu służy prawo obywatelstwa polskiego.

9) Chodzi o rzeczywiste miejsce zamieszkania w jakiegokolwiek nieruchomości w obrębie miasta w rozumieniu przepisów § 3 ust. 2 rozp. Min. S. Wew. z dn. 16.10.1930 r. (Dz. U. Nr. 84, p. 653). Dowodem zamieszkania jest zapisanie do rejestru mieszkańców gminy (§ 3 ust. 4 cyt. rozp.).

10) Stosować należy art. 3 ordynacji wyborczej do Sejmu, t. j. ustawy z dn. 28.7.1922 r. (Dz. U. Nr. 66, p. 590): Ze względu na wejście w życie nowego K. K. 1932 r., zawartego w rozp. Prez. R. P. z dn. 11.7.1932 r. (Dz. U. Nr. 60, p. 571), postanowienia w punktach 3) i 4) art. 3 ordynacji wyborczej do Sejmu nie obowiązują, w miejsce zaś postanowień, zawartych w tych punktach, stosować należy postanowienia art. 45 i 47 § 1 i 2 oraz art. 49, 52 i 53 K. K. W myśl tych postanowień mieszkaniem miasta traci czynne i bierne prawo wyborcze do rady miejskiej z chwilą uprawnocnienia się wyroku, w którym sąd na zawsze lub na czas od 2 do 10 lat orzekł utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych przy wymiarze kary śmierci, bądź dożywotniego więzienia, kary za zbrodnie stanu, lub zbrodnie przeciw interesom zewnętrznym Państwa i stosunkom międzynarodowym, albo też kary więzienia za inne zbrodnie, popełnione z chęci zysku. Sąd może również orzec utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych w razie skazania na więzienie (najmniej 6 miesięcy) za każde inne przestępstwo (nie zbrodnie), popełnione z chęci zysku lub z innych niskich pobudek.

11) Przez pojęcie zbrodni rozumieć należy przestępstwo, zagrożone przez K. K. 1932 r. karą śmierci lub więzienia powyżej lat 5 (art. 12 K. K.). Śledztwo prowadzi sędzia śledczy lub inny sędzia z urzędu na wniosek prokuratora lub oskarżonego, bądź na zarządzenie sądu tylko w sprawach, należących do właściwości sądów przysięgłych (na obszarze woj. centralnych dotychczas niepowołanych do życia) lub sądów okręgowych (z art. 261 — 264 K. P. K., zawartego w rozp. Prez. R. P. z dn. 19.3.1928 r. Dz. U. z 1932 r, Nr. 83, poz. 725). Akt oskarżenia składa sądowi prokurator, w myśl art. 280 K. P. K.

Art. 4.

(1) Wybrany do organów ustrojowych związków samorządowych może być każdy obywatel polski bez różnicy płci, który ukończył do dnia zarządzenia wyborów 30 lat i ma prawo wybierania do powyższych organów.

(2) Do rady miejskiej i rady powiatowej, jak również na stanowisko ławnika miejskiego mogą być wybrani tylko obywatele polscy, którzy obok warunków wybieralności, wymienionych w ust. (1), władają językiem polskim w słowie i piśmie ¹²⁾).

(3) Moc obowiązującą postanowień, zawartych w ustępie poprzednim, może Minister Spraw Wewnętrznych w drodze rozporządzeń zawiesić na czas określony całkowicie lub częściowo dla poszczególnych obszarów Państwa.

(4) Wybrany do wydziału powiatowego może być tylko obywatel polski, który odpowiada warunkom, wymienionym w ust. (1), włada językiem polskim w słowie i piśmie oraz posiada przygotowanie praktyczne, którego warunki określi rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych.

(5) Wybrany na urząd niezawodowych: burmistrza w miastach, liczących nie więcej niż 5 tysięcy mieszkańców, jak również wiceburmistrza, wójta i podwójciego może być tylko obywatel polski, który ma prawo wybieralności do jakiejkolwiek rady gminy na obszarze Państwa oraz włada językiem polskim w słowie i piśmie; powołana zaś na urząd zawodowego członka zarządu gminy oraz niezawodowego burmistrza w miastach, liczących ponad 5 tysięcy mieszkańców, może być tylko osoba, która ponadto posiada przepisane kwalifikacje (art. 49) ¹²⁾ ¹³⁾).

(6) Członkowie zarządów gminnych i miejskich oraz sołtysi i podsołtysi nie mogą wchodzić w skład wydziałów powiatowych. W razie przyjęcia wyboru na członka wydziału powiatowego osoby te tracą dotychczasowy mandat.

(7) Postanowienia niniejszego artykułu nie naruszają uprawnień, wynikających z ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 724).

12) Jako minimum kwalifikacji dla wszystkich członków zarządu miejskiego jest wymagana umiejętność czytania i pisanie po polsku i to wystarcza dla wszystkich ławników, nie wyłączaając ławników nawet w największych miastach, oraz dla niezawodowych wiceburmistrzów we wszystkich miastach i dla burmistrzów niezawodowych w miastach do 5 tys. mieszkańców. Dla burmistrzów miast ponad 5 tys. mieszk. i dla wszystkich zawodowych burm., określone są w art. 49 u. s. wyższe kwalifikacje (ust. 5 i 6). Dopuszczalna jest jednak dyspens.

Prawo wybieralności w danem mieście muszą posiadać tylko ławnicy, zaś prez., wicepr., burm. i wiceburm. — prawo wybieralności do jakiejkolwiek rady gm., zarówno miejskiej, jak i wiejskiej na terenie Państwa (p. art. 1 ust. 5).

13) Z zestawienia postanowień art. 116 łącznie z art. 130 ust. 3 u. s. (p. uwaga 7 ustęp drugi do u. s.) wynika, że obecnie urzędujących członków rad miejskich i magistratów (kolegjalnych zarządów) nie dotyczy przewidziane

w u. s. prawo wybieralności i wszyscy oni zatem nadal urzędują do nowych wyborów, oczywiście, o ile przedtem nie zostaną rozwiązane poszczególne rady miejskie, względnie nie nastąpi złożenie z urzędu członków poszczególnych zarządów miejskich.

Dopóki nie wydane zostaną w wykonaniu u. s. szczegółowe przepisy, dotyczące tych wyborów, niema możliwości przeprowadzania obecnie żadnych wyborów.

W wypadkach zdekompletowania dotychczasowych rad miejskich — pozostawałoby jedynie ich rozwiązywanie; jeżeli zaś chodzi o ewentualność opróżnienia stanowisk członków zarządów i również zdekompletowania tych zarządów, pozostawałoby wówczas tylko ustanawianie tymczasowego zarządu na okres przejściowy.

Art. 5.

(1) Nie mogą wchodzić w skład organów ustrojowych związków samorządowych pozostający w służbie czynnej: wojskowi ¹⁴⁾, funkcjonariusze właściwych terytorjalnie powiatowych i wojewódzkich władz administracji ogólnej ¹⁵⁾ oraz powiatowych związków samorządowych ¹⁶⁾, funkcjonariusze policji państwowej i straży granicznej, co się zaś tyczy organów gminy miasta stoł. Warszawy — również funkcjonariusze Ministerstwa Spraw Wewnętrznych ¹⁷⁾.

(2) Funkcjonariusz związku samorządowego lub jego zakładów i przedsiębiorstw, wybrany do organu stanowiącego lub na członka organu zarządzającego tego związku, musi zrzec się swej posady ¹⁸⁾ ²¹⁾, jeżeli przyjmie wybór i jeżeli w ciągu 7 dni po wyborze złoży na ręce kierownika zarządu tego związku samorządowego oświadczenie o przyjęciu wyboru, a w razie wyboru na członka organu zarządzającego — gdy władza właściwa wybór zatwierdzi ¹⁹⁾. Funkcjonariusz otrzymuje jednak zaliczalny do wysługi emerytalnej urlop bezpłatny na czas zajmowania stanowiska zawodowego członka zarządu w okresie próbnym, jeżeli władza uzależni zatwierdzenie wyboru od odbycia okresu próbnego (art. 49 ust. 7) ²⁰⁾. Jeżeli wybór nie uzyska zatwierdzenia, funkcjonariusz samorządowy powraca na zajmowane stanowisko.

(3) Niezłożenie oświadczenia, o którym mowa w ust. (2), powoduje utratę mandatu ²¹⁾.

14) Do rady miejskiej i zarządu miejskiego nie mogą być powoływani wojskowi zawodowi t. j. oficerowie i podoficerowie zawodowi, chociaż osoby te mają prawo głosowania do rady miejskiej. Wojskowi niezawodowi nie mogą wogóle korzystać z praw wyborczych przez czas pełnienia służby wojskowej.

15) Ograniczenia powyższe dotyczą funkcjonariuszów wszystkich działów służby, zespolonych w powiatowych i wojewódzkich władzach administracji ogólnej (starostwach i urzędach wojewódzkich), bez względu na zajmowane

stanowisko, jeżeli tylko dane miasto leży na obszarze działania tych władz. Urzędnik więc starostwa powiatowego nie może być powołany do rady miejskiej i zarządu miejskiego nawet w mieście wydzielonem z powiatowego związku samorządowego, gdyż miasto takie leży w granicach powiatu administracyjnego, choć stanowi odrębny powiat samorządowy. Natomiast urzędnik starostwa powiatowego np. w Łodzi mógłby być wybrany do rady miejskiej i na urząd ławnika tego miasta, jeżeli warunki służby pozwalałyby na przyjęcie wyboru.

16) Określenie „właściwych terytorjalnie” dotyczy również powiatowych związków samorządowych. Z tego wynika, że ustawowo ograniczenie biernego prawa wyborczego dotyczy funkcjonariuszów wydziału powiatowego o tyle, o ile na obszarze jego działania położone jest dane miasto, gdy więc podlega ono nadzorowi wydziału powiatowego.

17) Postanowienia ust. 1 art. 5 u. c. nie odejmują interesowanym osobom biernego prawa wyborczego, nie pozwalają tylko na łączenie mandatu z odnośnym stanowiskiem w czynnej służbie państwowej lub samorządowej (*incompatibilitas*). Pozostający więc w służbie takiej funkcjonariusz może kandydować i może być wybrany do rady miejskiej, czy zarządu miejskiego; jednak w razie przyjęcia wyboru musi z dotychczasowej czynnej służby ustąpić.

18) Zrzeczenie się posady w razie przyjęcia wyboru powoduje skutki dobrowolnego wystąpienia ze służby samorządowej, czyli pozbawia wszelkich praw, wynikających ze stosunku służbowego, jeżeli umowa służbowa nie reguluje tej kwestji inaczej. W razie jednak objęcia przez urzędnika miejskiego stanowiska zawodowego członka zarządu (prezydenta, wiceprezydenta, zawodowego burmistrza lub wiceburmistrza), nic nie stoi na przeszkodzie, ażeby cała poprzednia służba mogła być zaliczona do wysługi emerytalnej członka zarządu, na co pozwalają postanowienia art. 53 u. s. i co może być zresztą warunkiem przyjęcia wyboru.

19) Zatwierdzeniu podlega tylko wybór burmistrza, wiceburmistrza oraz prezydenta miasta i wiceprezydenta (art. 50 u. s.).

20) Z chwilą zatwierdzenia wyboru na stanowisko zawodowego przełożonego gminy względnie jego zastępcy, t. j. zawodowego burmistrza lub wiceburmistrza, bądź prezydenta miasta, czy wiceprezydenta, pracownik miejski musi zrzec się dotychczasowej posady.

21) Postanowienia ust. 2 i 3 art. 5 u. s. uświęcają zupełnie wyraźnie zasadę niepołączalności stanowisk funkcjonariuszów miejskich z mandatem radnego i członka zarządu miejskiego (*incompatibilitas*). Stąd więc wypływa zasada, że radny i niezawodowy członek zarządu nie może objąć płatnej posady w służbie miejskiej (w charakterze jej funkcjonariusza) i z chwilą objęcia takiego stanowiska automatycznie traci mandat (p. art. 19 dekr.).

Art. 6.

(1) Kto wyraził zgodę na postawienie swej kandydatury do organu ustrojowego związku samorządowego na niepłatne stanowisko ²²⁾ ²³⁾ z wyboru, obowiązany jest przyjąć mandat i sprawować go do końca kaden-

cji²⁴), bądź dopóki mieszka na obszarze tego związku samorządowego i posiada prawo wybieralności.

(2) Do złożenia mandatu przed upływem kadencji uprawniony jest każdy z mocy ustawy, kto objął urząd publiczny, bądź przyjął mandat w innym organie ustrojowym tego samego związku samorządowego lub w innym związku samorządowym²⁵).

(3) Władze, o których mowa w ust. (4), zezwolą²⁶ na złożenie mandatu przed upływem kadencji organu osobom, które:

a) wskutek ułomności fizycznej lub znacznie nadwątłonego zdrowia, bądź też złego położenia gospodarczego nie mogą sprawować obowiązków publicznych;

b) są stale zatrudnione poza obszarem związku samorządowego, albo mają zajęcie, połączone z częstym i dłuższem wydalaniem się poza siedzibę organu samorządowego;

c) podadzą inne ważne powody, zasługujące na uwzględnienie.

(4) Do orzekania w sprawach, o których mowa w ustępie poprzedzającym, powołane są: wydział powiatowy w stosunku do organów powiatowego związku samorządowego, gminy wiejskiej i miasta, nie wydzielonego z powiatowego związku samorządowego, oraz magistrat (art. 44 ust. (4)) w stosunku do organów ustrojowych miasta wydzielonego.

(5) Władze, wymienione w ustępie poprzedzającym, mają prawo nałożyć na osobę, która bezprawnie odmówiła przyjęcia mandatu lub złożyła go przed upływem kadencji i od obowiązków tych nie jest zwolniona w myśl ust. (3), jednorazowe świadczenie w wysokości od 10 zł. do 1.000 zł.²⁷), na korzyść tego związku samorządowego, w którym osoba ta uchyla się od sprawowania mandatu. Stronie przysługuje prawo zaskarżenia²⁸) powyższych decyzji w ciągu 14 dni po dniu doręczenia do właściwego wojewody, orzekającego ostatecznie przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym, bądź do Ministra Spraw Wewnętrznych, jeżeli chodzi o sprawowanie mandatu w organach ustrojowych miasta stoł. Warszawy.

22) Powstaje kwestja, czy przymus przyjęcia mandatu dotyczy nie tylko mandatu w organach ustrojowych w radzie miejskiej i zarządzie miejskim, ale również niepłatnych stanowisk w komisjach radzieckich i magistrackich (art. 45 u. s.) oraz w komisji rewizyjnej. Z jednej strony można przyjąć, że są to ciała samorządowe, które uzupełniają, w myśl ust., organa ustrojowe, z drugiej strony z brzmienia art. 1 u. s. wynikałoby raczej, że jest tu niedopuszczalna interpretacja rozszerzająca. W każdym razie należałoby oczekiwać rozstrzygnięcia tej kwestji przez władze miarodajne, jako kwestji budzącej wątpliwość.

23) Jeżeli chodzi o zarząd miejski, przymus dotyczy tylko stanowiska ławnika i niezawodowego wiceburmistrza, bowiem burmistrz, jak również za-

wodowy wiceburmistrz oraz prezydent miasta i wiceprezydent pobierają stałe uposażenie przez czas sprawowania mandatu (art. 53 u. s.).

24) Kadencja trwa pięć lat (art. 2 u. s.).

25) Do stwierdzenia, t. j. orzekania, czy zachodzą okoliczności, ustawowo uprawniające do złożenia mandatu przed upływem kadencji, upoważnione są władze, wymienione w ust. 4. Brzmienie ustępu 2 wprawdzie pomija tę kwestję, wynika to jednak z brzmienia ust. 5, który wyposaża odnośne władze w uprawnienie do nakładania określonych świadczeń na osobę interesowaną, jeżeli bezprawnie złożyła mandat przed upływem kadencji. Stąd więc władze te orzekają, czy złożenie mandatu jest prawnie uzasadnione. Decyzje w tym zakresie nie są jednak w żadnej mierze pozostawione uznaniu władz orzekających i podlegają ścisłej kontroli w toku instancyj i kontroli sądowej ze strony N. T. A.

26) Decyzje w sprawach, o których mowa w ust. 3, nie są pozostawione całkowicie swobodnemu uznaniu władzy orzekającej i muszą być motywowane, zgodnie z art. 75 ust. 2 post. adm., mogą być zmieniane lub uchylane w toku instancyj i podlegają kontroli sądowej w razie wniesienia przez stronę skargi do N. T. A.

27) Wymiar świadczenia pozostawiony jest całkowicie swobodnemu uznaniu władzy orzekającej, władza odwoławcza ma jednak prawo zaskarżone orzeczenie uchylić lub wymiar świadczenia obniżyć, w myśl art. 93 post. adm., nie może natomiast wymiaru tego podnieść. Zasada przeciwna musiałaby być wyraźnie ustalona.

W razie wniesienia przez stronę odwołania wdział powiatowy względnie magistrat może zastosować art. 90 ust. 1 post. adm.

Ponieważ sankcja, przewidziana w ust. 5 art. 6 ma charakter pewnego rodzaju sankcji karnej, przeto przy ustalaniu wymiaru świadczenia powinno się brać pod uwagę: 1) stopień wyrobienia i uspołecznienia jednostki, 2) wagę naruszenia karności obywatelskiej, której idea przyświeca postanowieniom art. 6, 3) dotkliwość sankcji w zależności od położenia gospodarczego i stanu majątkowego osoby interesowanej.

28) Chodzi o prawo wniesienia odwołania w myśl art. 82 i 83 post. adm.

Pozatem p. uw. 36 do dekrety.

Art. 7.

(1) Członek organu ustrojowego związku samorządowego traci mandat, gdy w okresie jego sprawowania zajdzie albo wiadoma się stanie okoliczność ²⁹⁾ która wyłączałaby wybieralność danej osoby.

(2) Członek organu ustrojowego podlega z mocy ustawy ³⁰⁾ zawieszeniu w sprawowaniu mandatu w przypadkach, przewidzianych w art. 3 ust. (5).

(3) Do orzekania w sprawach, wymienionych w ust. (1) i (2), powołany jest przewodniczący danego organu ustrojowego, a w stosunku do przełożonego gminy — władza nadzorcza ³¹⁾ ³²⁾.

29) Okolicznością, która może się ujawnić w czasie trwania mandatu, może być brak w czasie jego wyboru zamieszkania w obrębie miasta, albo wyma-

ganego okresu zamieszkania, brak wymaganego wieku oraz karalność za przestępstwa, pozbawiające prawa wyborczego. Jeżeli radny lub ławnik zmieni miejsce zamieszkania, wówczas traci mandat z chwilą, kiedy powinien być wykreślony z rejestru mieszkańców danego miasta w myśl rozp. Min. S. Wew. z dn. 16. 10.1930 r. (Dz. U. Nr. 84, p. 653). Jeżeli okaże się, że jeszcze przed dokonaniem wyboru członka rady miejskiej lub zarządu miejskiego wszczęto postępowanie karne przeciw temu członkowi w sprawach o zbrodnie, za które sąd może orzec kary, przewidziane w § 1 art. 47 K. K., wówczas członek powyższych organów traci również mandat, bowiem jest to okoliczność, która wykluczałaby jego wybór.

30) Zawieszenie członka zarządu w sprawowaniu mandatu nie z mocy prawa, lecz na podstawie indywidualnej decyzji władz, normuje art. 71 u. s.

31) Prawo orzekania na podstawie art. 8 dekr. należało dotychczas do władzy nadzorczej, jak to uznał N. T. A. w wyroku z dn. 13.I.1930 r. l. rej. 445/28.

Obecnie u. s. utrzymała powyższe uprawnienie dla władzy nadzorczej, ale tylko w stosunku do burmistrzów i prezydentów miast. To samo dotyczy wiceburmistrzów i wiceprezydentów, pełniących funkcje przełożonych gminy (gdy stanowisko tych ostatnich nie jest obsadzone).

32) Przeciw decyzji w sprawie utraty lub zawieszenia mandatu można w ciągu dni 14 wnieść odwołanie w toku instancyj, a po ich wyczerpaniu, skargę do N. T. A. w ciągu 2 miesięcy po dniu otrzymania decyzji.

Art. 8.

Opuszczenie bez usprawiedliwionych powodów ³³⁾ trzech kolejnych posiedzeń (obrad) organu stanowiącego lub zarządzającego powoduje utratę mandatu niezawodowego członka tego organu ³⁴⁾ ze skutkami, przewidzianymi w art. 6 ust. (5). Do orzekania w powyższych sprawach powołane są władze, wymienione w art. 6 ust. (4) ³⁵⁾—³⁹⁾.

33) Okoliczności, usprawiedliwiające opuszczenie posiedzenia, powinny być podane przez interesowanego członka organu przed posiedzeniem, w każdym razie w czasie najkrótszym po ustąpieniu przeszkód, uniemożliwiających wcześniejsze usprawiedliwienie się. Władza orzekająca o utracie mandatu, w myśl art. 8, ocenia powody nieobecności dopiero wówczas, gdy ma rozstrzygnąć sprawę ew. utraty mandatu.

Postanowienie tego artykułu u. s. wyraźnie nakłada obowiązek na odnośne władze do orzekania utraty mandatu w wypadkach ustawowo określonych.

34) Zawodowy członek zarządu miejskiego ponosi odpowiedzialność w takich wypadkach z art. 70 u. s.

35) Wydział powiatowy w stosunku do radnego, ławnika i niezawodowego burmistrza i wiceburmistrza w miastach niewydzielonych z powiatowych związków samorządowych, oraz magistrat kolegiąlnie w stosunku do radnych i ławników w miastach wydzielonych rozstrzygają: 1) o usprawiedliwieniu nieobecności, 2) o wygaśnięciu mandatu, 3) o wymiarze świadczeń pieniężnych w razie nieusprawiedliwionej trzykrotnej z kolei nieobecności członka organu.

36) Decyzje w powyższych sprawach pozostawione są swobodnemu uznaniu organów orzekających, jeżeli chodzi o usprawiedliwienie przyczyn nieobec-

ności członka rady miejskiej lub magistratu na posiedzeniach tych organów. Chociaż od decyzji w tych sprawach można wnosić odwołanie w toku instancji, a po ich wyczerpaniu — skargi do N. T. A., to jednak władze odwoławcze (władze nadzorcze) oraz N. T. A. mogą uchylać decyzje jedynie w wypadku stwierdzenia istotnej wadliwości postępowania bądź przekroczenia granic swobodnego uznania, t. zn. dowolności w postępowaniu organów orzekających.

37) Organa orzekające, t. j. wydział powiatowy i magistrat, powołane są do nakładania świadczeń pieniężnych jedynie wówczas, gdy jednocześnie orzekają o utracie mandatu, nie mogą więc nakładać takich świadczeń w razie nieusprawiedliwienia nieobecności tylko na jednym lub dwóch posiedzeniach danego organu (rady miejskiej, magistratu). W takich razach na członków, opuszczających posiedzenie rady miejskiej bez usprawiedliwionego powodu, burmistrz bądź prezydent miasta może tylko nakładać t. zw. kary regulaminowe (art. 30 i 31 dekr.).

38) Pozbawienie mandatu w radzie miejskiej na podstawie art. 8 u. s. pociąga za sobą automatycznie utratę mandatu w zarządzie miejskim, ale tylko, jeżeli chodzi o niezawodowych członków zarządu miejskiego (p. uw. 34 do u. s.). Osoby te, poza wypadkami śmierci, dobrowolnego ustąpienia i upływu kadencji, mogą utracić mandat jedynie w przypadkach, przewidzianych w art. 7 u. s. (z mocy prawa) lub wskutek złożenia ich z urzędu w trybie indywidualnej decyzji władz (art. 70 u. s.).

39) Opuszczenie bez usprawiedliwionych powodów 3-ch kolejnych posiedzeń magistratu lub rady miejskiej każe domniemywać złożenie mandatu przed upływem kadencji, niedozwolone w myśl art. 6 u. s. Jest to domniemanie prawne (*praesumptio iuris*, ale nie *de iure*), które może być odparte jedynie okolicznościami, które pozwoliłyby choć jeden wypadek niestawiennictwa na jednym z 3-ch posiedzeń uznać za usprawiedliwiony.

Art. 9.

(1) Członkowie organów ustrojowych związku samorządowego nie mogą wchodzić z nim w stosunki prawne w charakterze kontrahenta, a jeśli w chwili wyboru pozostają w takich stosunkach, nie mogą objąć stanowiska dopóki te stosunki trwają i dopóki rachunki, z nich wynikające, nie będą ostatecznie uregulowane ⁴⁰⁾. Wyjątek stanowią stosunki prawne, wynikające z najmu pomieszczeń dla własnych celów mieszkaniowych lub handlowo-przemysłowych, dzierżawy drobnych parcel, jeżeli najem lub dzierżawa ma miejsce według czynszu, ustalonego powszechnie dla danego typu obiektu wydzierżawionego ⁴¹⁾. W wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych miejscowymi potrzebami gospodarczymi, mogą członkowie organu ustrojowego związku samorządowego być dostawcami towarów dla tego związku według cen, ustalonych powszechnie dla danego gatunku towaru, pod warunkiem zatwierdzenia takiej tranzakcji przez władzę nadzorczą ⁴²⁾.

(2) Jeżeli w sprawie interesowany jest materialnie członek organu ustrojowego, członek taki nie może być obecny przy rozważaniu sprawy i w głosowaniu nad nią brać udziału. Postanowienie to stosuje się również, jeżeli interesowani są: małżonek członka organu, jego krewni lub powinowaci pierwszych trzech stopni, osoby, pozostające pod jego opieką, przysposabiający (przysposobiciel), bądź też przysposobiony, albo jeżeli chodzi o sprawę, w której pomiędzy członkiem organu a osobą trzecią zachodzi stosunek zastępstwa prawnego ⁴³⁾ ⁴⁴⁾).

(3) Uchwały powyższych organów, powzięte w obecności osób, o których mowa w ust. (1) ⁴⁵⁾ lub (2), może władza nadzorcza unieważnić ⁴⁶⁾ ⁴⁷⁾, ma zaś obowiązek to uczynić na wniosek osoby interesowanej, zgłoszony w ciągu dni 30 po dniu powzięcia danej uchwały.

40) Z postanowień ust. 1 wynika, że niedopuszczalne są, — poza dozwoleńmi w tym art. — wszelkie umowy w sprawie dostawy, dzierżawy, najmu usług i t. p. pomiędzy członkiem rady, bądź zarządu miejskiego a gminą.

Członek organu ustrojowego przez zawarcie niedozwolonych umów z gminą nie traci mandatu, ani nie ulega zawieszeniu z samego prawa; w tym wypadku ponosi odpowiedzialność przełożony gminy.

41) Postanowienia, zawarte w zdaniu drugim i końcowym ust. 1 art. 9, wymagają wykładni ścieśniającej, stanowią bowiem wyjątki od zasady niedopuszczalności stosunków prawnych, opartych na interesie materialnym, pomiędzy członkiem rady lub zarządu miejsk. a gminą.

42) Ocena potrzeb gospodarczych, uzasadniających dopuszczenie transakcji pomiędzy członkiem rady miejskiej, czy zarządu, a gminą, należy do swobodnego uznania władz. Wyjątki mogą być usprawiedliwione jedynie ważnymi względami miejscowymi, np. jeżeli interesowany członek organu jest jedynym albo jednym z nielicznych dostawców, znanych z solidności i niema najmniejszych obaw, ażeby nadużywał w stosunkach z gminą swego mandatu, albo żeby rada miejska, czy zarząd dawały takiemu dostawcy uprzywilejowane warunki. Intencja postanowień wymaga dopuszczenia wyjątku, szczególnie w przypadku, gdy brak jest w danym, np. w niedużym mieście, innych pewnych dostawców, poszukiwanie zaś w innych miejscowościach byłoby niekorzystne dla gminy.

43) Chodzi tu o sprawy, w których pomiędzy członkiem organu a osobą trzecią zachodzi stosunek prawny, wynikający np. z pełnomocnictwa w danej sprawie ogólnego lub szczególnego. przyczem obojętne jest, czy członek organu jest mocodawcą a osoba trzecia pełnomocnikiem, czy też jest przeciwnie.

„Materialne zainteresowanie”, o którym jest tu mowa, nie może mieć związku z postan. ust. 1, które zgóry wyklucza, z pewnymi wyjątkami, możliwość stosunku prawnego członka org. ustrojowego z gminą, a temsamem uczestniczenie w posiedzeniu. Możliwą jest tu jednak sytuacja, gdy chodzić będzie np. o wywłaszczenie gruntu radnego.

44) Przełożony gminy obowiązany jest zawiesić uchwałę, sprzeczną z postan. ust. 2 art. 9.

45) Mogą być to uchwały tylko w wyjątkowych sprawach określonych przez ustawę w art. 9 ust. 1 zdanie drugie i końcowe.

46) Unieważnienie uchwały powoduje wygaśnięcie stosunku prawnego, np. wynikającego z umowy, zawartej pomiędzy członkiem organu a gminą, nie uchyla jednak zaszytych już skutków cywilno-prawnych, wzajemne stąd roszczenia w razie niedojścia stron do dobrowolnej ugody dochodzone być mogą jedynie w drodze sądowej. Unieważnienie uchwały w drodze nadzoru, zwłaszcza motywy takiego aktu, mogą mieć jednak istotne znaczenie dla sądów cywilnych przy rozstrzyganiu wynikłych stąd sporów pomiędzy gminą a członkiem organu, jak również pomiędzy gminą a interesowaną osobą trzecią.

47) Zgodnie z wyrokiem N. T. A. z dn. 27.2.1928 r. I. rej. 2188/25 (Zbiór wyroków N. T. A. Nr. 1391) „unieważnienie zaskarżonej w trybie art. 69 dekretu (odpowiada mu art. 9 ust. 3 u. s. Przyp. wydawcy) uchwały rady miejskiej i magistratu zależy od swobodnego uznania władzy nadzorczej, która w każdym poszczególnym wypadku ustala na podstawie faktycznych okoliczności, czy materialne zainteresowanie członka rady miejskiej i magistratu miało istotny wpływ na powzięcie zaskarżonej uchwały”.

R o z d z i a ł 4.

Miasta.

Art. 33.

Rada Ministrów po wysłuchaniu opinii rady miejskiej i wydziału powiatowego może w drodze rozporządzenia znieść miasto ⁴⁸⁾, liczące mniej niż 3.000 mieszkańców ⁴⁹⁾, i nadać mu ustrój gminy wiejskiej lub gromady. Zniesienie miasta, liczącego co najmniej 3.000 ⁴⁹⁾ mieszkańców, może nastąpić tylko w drodze ustawodawczej.

48) Miastami są te gminy, których ustrój reguluje dekret o sam. miejsk. z 4.2.1919 r.; jest ich 221 (wykaz jest podany na końcu niniejszej książki).

Wszystkich miast w Polsce jest 637, z czego na obszar woj. wschodnich (łącznie z pow. grodzieńskim i wołkowyskim woj. białost.) przypada 68 miast, na obszar woj. południowych — 178 miast, woj. zachodnich — 152 miasta oraz woj. śląskiego — 18 miast.

49) Dla ustalenia tej liczby miarodajny jest zawsze ostatni powszechny spis ludności (art. 128 u. s.). Według powszechnego spisu ludności z 1931 r. miast, liczących mniej niż 3.000 mieszkańców, jest 36 na obszarze działania dekr. Poza tem p. uw. 241 do u. s.

Art. 34.

(1) Liczba radnych wynosi w miastach:

a) do 5.000 mieszkańców ⁵⁰⁾ — dwunastu;

b) ponad 5.000 do 10.000 mieszkańców — szesnastu;

- c) ponad 10.000 do 25.000 mieszkańców — dwudziestu czterech;
- d) ponad 25.000 do 40.000 mieszkańców — trzydziestu dwóch;
- e) ponad 40.000 do 60.000 mieszkańców — czterdziestu;
- f) ponad 60.000 do 120.000 mieszkańców — czterdziestu ośmiu;
- g) ponad 120.000 do 180.000 mieszkańców — pięćdziesięciu sześciu;
- h) ponad 180.000 do 250.000 mieszkańców — sześćdziesięciu czterech;
- i) ponad 250.000 mieszkańców — siedemdziesięciu dwóch.

(2) W mieście stoł. Warszawie rada miejska liczy stu radnych ⁵¹⁾ ⁵²⁾.

50) Liczbę mieszkańców miasta ustala się na podstawie wyników ostatniego powszechnego spisu ludności (art. 128 u. s.).

51) Dotychczasowa liczebność rad miejskich, do czasu odnowienia ich składu na podstawie nowych zasad wyborczych, pozostaje bez zmiany. Wynika to stąd, że, zgodnie z art. 130 u. s., z dniem wejścia w życie u. s., t. j. z dniem 13 lipca 1933 r. tracą moc wszelkie przepisy wyborcze do rad miejskich, a więc dekr. N. P. z dn. 13.12.1918 r. o wyborach do rad miejskich na terenie b. Królestwa Kongresowego (Dz. Pr. P. P. Nr. 20, poz. 58) oraz reg. wyborczy, zawarty w rozp. Min. S. Wewn. z dn. 24.5.1927 (Monitor P. Nr. 119, poz. 303 z 1927 r.), nowe zaś zasady ordynacji wyborczej, przewidziane w art. 39 — 40 u. s., nie mogą być stosowane aż do wydania zapowiadzanych w nich reg. wyborczych, jakie ma wydać Min. S. Wewn. Do tego więc czasu, wobec braku jakichkolwiek bliższych przepisów wyborczych, nie może być mowy o możliwości całkowitej zmiany składu obecnych rad ani o przeprowadzaniu wyborów uzupełniających, a tem samem odpada również możliwość zmiany (zmniejszenia) obecnej liczby radnych. Generalne odnowienie rad miejskich, ściśle biorąc — wybory do rad miejskich — muszą być zarządzane na całym obszarze Państwa w ciągu 12 miesięcy po wejściu w życie u. s. t. j. przed 13 lipca 1934 r. Poza tem p. uw. 13 tej części książki.

52) Odrębne prawo o ustroju miasta (statut), jakie wydać może Prez. R. P. m. in. dla m. Łodzi i m. st. Warszawy, może uwzględnić inny skład (liczebność rad miejskich) w tych miastach. Z chwilą wejścia w życie statutu, przepisy art. 34 u. s. w stosunku do danego miasta stracą moc obowiązującą (art. 38 u. s.).

Art. 35.

(1) Na posiedzeniach rady miejskiej przewodniczy burmistrz (wice-burmistrz), bądź prezydent miasta (wiceprezydent) ⁵³⁾.

(2) Znosi się instytucję odrębnych prezydów rad miejskich. Protokółowanie przebiegu obrad i inne związane z działalnością rady miejskiej czynności biurowe należą do biura zarządu miejskiego ⁵³⁾ ⁵⁴⁾.

(3) Burmistrz lub prezydent miasta, przewodnicząc w radzie miejskiej, bierze udział w głosowaniu, jeżeli w myśl dotychczasowych postanowień jest członkiem rady ⁵⁵⁾. W razie równości głosów wniosek upada.

(4) W przypadkach, gdy chodzi o wybory członków zarządu miej-

skiego i komisji rewizyjnej, jak również gdy rada miejska rozpatruje sprawozdania i wnioski komisji rewizyjnej lub podejmuje w zakresie tym uchwały, przewodniczy jeden z radnych, wybierany każdorazowo w tym celu przez radę zwykłą większością głosów ⁵⁶⁾.

53) Postanowienie to dotyczy wszystkich miast zarówno niewydzielonych, jak i wydzielonych z powiatowych związków samorządowych. Wyjątek stanowią tylko m. in. m. st. Warszawa i m. Łódź, gdy odrębne prawo o ustroju tych miast, jakie ma wydać Prez. R. P. na podstawie art. 38 u. s., uwzględni instytucję odrębnych przewodniczących, wybieranych przez rady miejskie, jak było dotychczas.

Art. 35 u. s. wchodzi w życie już z dn. 18 lipca 1933 r., w tym więc terminie funkcje przewodniczących rad miejskich w miastach wydzielonych i w m. st. Warszawie przechodzą na prezydentów miast, odrębne zaś biura rad miejskich ulegną likwidacji.

54) Urzędnika do prowadzenia protokołu obrad wyznacza burmistrz, bądź prezydent miasta z pośród podległego mu personelu biura zarządu miejskiego.

55) Ponieważ według art. 12 dekretu sam. miejsk. prezydent miasta (burmistrz) jest członkiem rady miejskiej, przeto bierze on udział w głosowaniu w myśl tego post. art. 35 u. s.

56) Przez zwykłą większość głosów rozumieć należy większość, stanowiącą więcej, niż połowę głosów obecnych przy składzie, uprawnionym do podejmowania uchwał. Quorum rady miejskiej w poszczególnych przypadkach określa u. s. a pozatem mają zastosowanie postanowienia art. 31 i 33 dekr. o sam. miejsk.

W wyborach przewodniczącego biorą udział, poza radnymi, również wszyscy członkowie zarządu miejskiego (magistratu), bowiem z ust. 4 art. 35 wynika, że wyborów dokonywa rada miejska (nie tylko radni). Na przewodniczącego obrad przy rozważaniu spraw, o których mowa w ust. 4 art. 35 u. s., może być powołany tylko radny, nie zaś członek zarządu.

Art. 36.

(1) Rada miejska może wykluczyć radnego ⁵⁷⁾ ze swego grona za czyn hańbiący ⁵⁸⁾ większością dwóch trzecich głosów w obecności co najmniej dwóch trzecich ustawowej liczby członków ⁵⁹⁾.

(2) Rada miejska może podjąć uchwałę w powyższych sprawach nie inaczej, jak na wniosek powołanej przez siebie komisji, której obowiązkiem jest przeprowadzić dochodzenie, zbadać dokumenty i przesłuchać interesowanego radnego ⁶⁰⁾.

(3) Przeciw uchwale o wykluczeniu z rady miejskiej interesowany radny może w ciągu dni 14 po dniu doręczenia mu uchwały wniesć odwołanie do władzy nadzorczej, która rozstrzyga ostatecznie ⁶¹⁾.

(4) Wykluczenie z grona radnych pociąga za sobą utratę mandatu.

57) Wykluczony może być tylko radny, t. j. członek rady miejskiej, nie wchodzący w skład zarządu miejskiego. Jest to zmiana dotychczasowego stanu

prawnego, który pozwalał radzie miejskiej na wykluczenie każdego członka rady, nie wyłączając członka zarządu. Obecnie ten ostatni może być pozbawiony mandatu członka zarządu, a tem samem mandatu członka rady jedynie z mocy art. 7 u. s. lub w trybie art. 70 u. s.

58) Ustawa, jak i dekret w analogicznym postanowieniu art. 28, nie zawiera bliższego określenia „czynu hańbiącego”, ocena zatem, czy zarzucony i udowodniony radnemu czyn posiada w sobie znamiona „hańby”, byłaby pozostawiona uznaniu rady. Słuszność tej oceny może jednak badać władza nadzorcza, jak to wynika z wyroku z dnia 28.12.1925 r. L. Rej. 2002/24, w którym N. T. A. stwierdził m. in., że za „czyn hańbiący należy uznać takie zachowanie się, które obraża ogólnie przyjęte zasady etyki i moralności”.

W okólniku z dnia 6.12.1920 r. (Zb. zarz. str. 1362) Min. Spraw Wewn. wyjaśniło, że „za czyn hańbiący rozumieć należy działalność, która przynosi hańbę, t. j. wywołuje w innych niekorzystne mniemanie o wartości moralnej pewnej osoby”.

W spornej kwestji, czy dekret na podstawie wspomnianego art. 28 pozostawił radzie miejskiej wykluczanie członków z grona tej rady za „czyny hańbiące” według jej swobodnego uznania we wszelkich przypadkach poza temi, które ustawa przewiduje, np. w art. 8 dekr. (obecnie analog. postan. art. 7 u. s.), Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w konkretnej sprawie, zakończonej wymienionym wyżej wyrokiem N. T. A., zajęło stanowisko (pismo z 18.5.1925 r. Nr. S. M. 1738/25), że z zestawienia postanowienia art. 8 dekr. (przewidującego, że członek gminy, zajmujący stanowisko z wyboru, zostaje zawieszony w czynnościach tylko w tym przypadku, kiedy pociągnięty zostaje do odpowiedzialności sądowej za czyny występne, pozbawiające biernego prawa wyborczego) z treścią art. 28 wynika, „że radzie miejskiej pozostawiona została decyzja we wszelkich innych przypadkach skazujących wyroków sądowych, nie powodujących z samej ustawy utraty urzędu publicznego”.

Według Min. Spraw Wewn. — „nie może być więc mowy o swobodnem uznaniu, jeżeli chodzi o ocenę w poszczególnym przypadku, czy popełniony został „czyn hańbiący”, gdyż istnieje obowiązek oparcia takich uchwał przedwzysztkiem na wyrokach sądowych lub innych aktach urzędowych”.

Na specjalną uwagę jednak zasługuje dalszy wywód Min. S. Wewn. w konsekwencji powyższego poglądu, mianowicie, że „...w razie istnienia wyroku sądowego lub faktu, objętego aktami urzędowymi, może rada miejska po myśli art. 28 dekr. o sam. miejsk. swobodnie orzec o wykluczeniu radnego ze swego grona. gdyż ma do tego podstawę, stworzenie zaś tej podstawy wyłącznie drogą swobodnej oceny, jak w danym wypadku chwilowej sytuacji (wykluczenie dwóch radnych za niepowstanie z miejsc w chwili uroczystej manifestacji rady. Przyp. wydawcy), nie może odpowiadać intencji prawodawcy, objętej postanowieniami omawianego art. 28 dekr.”.

Jak z powyższego wynika, sprawa ta nie jest jednolicie wyjaśniona i nadal może budzić wątpliwości, należy się więc spodziewać, że rozstrzygnięcie znajdzie prawdopodobnie w rozporządzeniu wykonawczem.

59) Do stwierdzenia quorum potrzebna jest obecność takiej łącznej liczby radnych i członków magistratu, ażeby stanowiła ona conajmniej $\frac{2}{3}$ usta-

wowego składu rady, t. j. ustawowej liczby radnych łącznie z ustawową liczbą członków zarządu miejskiego.

60) Komisja w toku dochodzenia kierować się musi przepisami post. adm., które obowiązują w tym zakresie, bowiem postępowanie w sprawach, o których mowa w ust. (2), nie ma charakteru postępowania dyscyplinarnego, nie jest więc wyłączone z pod działania przepisów post. adm.

61) Odwołanie wnosi się za pośrednictwem przewodniczącego rady miejskiej, zgodnie z wymaganiami art. 89 post. adm. Jeżeli odwołanie wniesiono w terminie i zgodnie z przepisami, władza nadzorcza jest obowiązana rozpatrzyć sprawę merytorycznie i nie jest skrępowana ani oceną ani ustaleniami, przyjętymi przez radę miejską (art. 93 post. adm.).

Art. 37.

(1) Zarząd miejski ⁶²⁾ składa się: z burmistrza i wiceburmistrza, bądź prezydenta miasta i jednego lub też stosownie do postanowień ust. (2) większej liczby wiceprezydentów, a ponadto we wszystkich miastach z odpowiedniej liczby ławników ⁶²⁾.

(2) W miastach, liczących ponad 50.000 mieszkańców, rada miejska może zwykłą większością głosów ⁶³⁾ powziąć uchwałę o powiększeniu ilości stanowisk wiceprezydentów. Liczba wiceprezydentów nie może jednak przekraczać: w mieście stoł. Warszawie ⁶⁴⁾ — pięciu, w Krakowie, Lwowie, Łodzi ⁶⁴⁾, Poznaniu i Wilnie — trzech, w innych miastach — dwóch, wyjątkowo zaś trzech, jeżeli władza nadzorcza zatwierdzi uchwałę o ustanowieniu urzędu trzeciego wiceprezydenta, uznając, że wymaga tego większy rozwój gospodarki miejskiej oraz stan i znaczna liczba zakładów i przedsiębiorstw.

(3) Liczba ławników stanowi 10% ustawowej liczby radnych ⁶⁴⁾ i nie może być mniejsza od 3. Ułamki, wypadające przy powyższem obliczeniu, przyjmuje się za jedynek.

(4) Prezydenta miasta i wiceprezydenta (wiceprezydentów), bądź burmistrza i wiceburmistrza wybierają radni ⁶⁵⁾ w głosowaniu tajnem większością głosów ustawowej ich liczby. Przy zachowaniu tej zasady należy w razie potrzeby zastosować głosowanie ściślejsze ⁶⁶⁾.

(5) Ławników wybierają radni ⁶⁵⁾ w głosowaniu tajnem i stosunkowem. Bliższe zasady w tym zakresie ustala regulaminy wyborcze, wydane przez Ministra Spraw Wewnętrznych ⁶⁷⁾.

(6) Radny, obejmując stanowisko członka zarządu miejskiego, traci mandat radnego.

62) Pojęcie zarządu miejskiego mieści w sobie pojęcie zarówno kolegjalnego organu (magistratu), jak i jednostkowego organu (przełożonego gminy) — p. art. 44, 46 i 47 u. s.

63) O większości takiej decydują w zasadzie głosy conajmniej $\frac{1}{2} + 1$ obecnych członków rady (członków zarządu i radnych łącznie), przyczem wymagane quorum stanowi więcej, niż połowa wszystkich (co do quorum p. uwagi do art. 31 i 33 dekr. sam. miejsk.) członków rady z zastrzeżeniem, że przy ustalaniu quorum i wyników głosowania stosuje się tu zasady, zawarte w art. 31 ust. 1 i art. 34 ust. 2 dekr.

64) Prawo o ustroju miasta (statut), jakie może wydać Prez. R. P. m. in. dla miasta stoł. Warszawy i m. Łodzi może uwzględnić mniejszą lub większą liczbę wiceprezydentów oraz liczbę ławników (art. 38 ust. 2 pkt. f) u. s.).

65) W wyborach prezydenta miasta i wiceprezydenta(ów), bądź burmistrza i wieburmistrza oraz ławników nie biorą udziału członkowie rady miejskiej, wchodzący w skład zarządu miejskiego. Rola ustępującego prezydenta miasta lub burmistrza względnie wiceprezydenta, wiceburmistrza ogranicza się w takich razach wyłącznie do przewodnictwa bez prawa głosowania.

66) Bliższe zasady głosowania ściślejzego prawdopodobnie określi rozp. wyk. Można stosować różne metody np. dwóch głosowań: jeżeli pierwsze głosowanie nie dało rezultatu, t. j. żaden z kandydatów nie uzyskał absolutnej większości ustawowej liczby radnych, wówczas następuje powtórne głosowanie między dwoma kandydatami, którzy w pierwszym głosowaniu otrzymali najwięcej głosów. Można stosować czystą metodę eliminacyjną i kilka głosowań, polegającą na tem, że po pierwszym głosowaniu, nie przynoszącem rezultatu, wyłącza się kandydata, który otrzymał najmniejszą ilość głosów; następuje powtórne głosowanie, a w razie zaś jego bezskuteczności, stosuje się w dalszym ciągu tę samą metodę wyłączenia kandydata, który uzyskał najmniejszą ilość głosów i ponowne głosowanie i t. d., aż do osiągnięcia ostatecznego rezultatu. Mogą wreszcie w grę wchodzić jeszcze inne systemy, stanowiące pewne odmiany dwóch powyżej opisanych.

67) Dopóki nie zostaną wydane te regulaminy, które bliżej rozwiną zasadę głosowania ściślejzego, nie mogą być dokonywane nowe wybory, gdyż dotychczasowe regulaminy nie obowiązują, jako oparte na uchylonych podstawach. Pozatem p. uw. 13 do u. s.

Art. 38.

(1) Upoważnia się Prezydenta Rzeczypospolitej do wydania w okresie lat 3 od chwili wejścia w życie ustawy niniejszej w drodze rozporządzeń z mocą ustawy dla miast: Krakowa, Lwowa, Łodzi, Poznania, m. st. Warszawy i Wilna odrębnego prawa (statutu) o ustroju miasta.

(2) Prawo o ustroju miasta może uwzględnić odrębności ustrojowe miasta w zakresie spraw następujących:

a) określenie liczby radnych;

b) ustalenie, czy mandat radnego może być łączony z mandatem członka zarządu miejskiego oraz czy członkowie zarządu wchodzi w skład rady;

c) uregulowanie sprawy przewodnictwa na posiedzeniach rady miejskiej;

d) ustalenie sposobu ukonstytuowania się i organizacji rady miejskiej;

e) ustalenie trybu obradowania rady miejskiej i magistratu oraz ustanowienie kar regulaminowych, zastrzeżonych dla uprawnień przewodniczącego i kolegjum;

f) określenie liczby ławników i wiceprezydentów oraz ustalenie wyższych kwalifikacyj naukowych i zawodowych na urząd prezydenta miasta i wiceprezydentów;

g) ustalenie zasad zarządu majątkiem gminnym;

h) uregulowanie innych spraw gminy, co do których ustawa niniejsza nie zawiera wyraźnych postanowień lub do unormowania nie upoważnia Ministra Spraw Wewnętrznych.

(3) Prawo o ustroju miasta może być nadane na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych⁶⁸⁾ po zasięgnięciu opinii rady miejskiej danego miasta, bądź bez takiej opinii, gdy rada miejska nie nadeśle jej w ciągu dni 90 po dniu otrzymania projektu prawa do zaopiniowania. Wniosek taki Minister Spraw Wewnętrznych może przedstawić z urzędu lub z inicjatywy rady miejskiej⁶⁹⁾. Uprawnienia powyższe przysługują radom miejskim, powołanym na podstawie przepisów wyborczych, zawartych w ustawie niniejszej.

(4) Z dniem wejścia w życie prawa o ustroju miasta tracą moc w odniesieniu do danego miasta te postanowienia ustawy niniejszej, które dotyczą spraw, przez to prawo odmiennie uregulowanych, oraz przepisy ustaw szczególnych, sprzeczne z postanowieniami prawa o ustroju miasta⁷⁰⁾.

68) Inicjatywa prawodawcza Ministra Spraw Wewnętrznych jest prawnie koniecznym warunkiem wydania odrębnego prawa o ustroju miasta (statutu).

69) Inicjatywa rady miejskiej wyrażać się musi w formie uchwały, powziętej zwykłą większością głosów w obecności takiej liczby członków rady (quorum), jaka potrzebna jest do podejmowania bieżących uchwał. Rada miejska może przytem albo przyjąć projekt statutu, całkowicie opracowany przez siebie lub wyłonioną ze swego grona komisję, albo też uchwalić tylko proponowane przez siebie zasady, dotyczące jedynie odrębności ustrojowych.

70) Statut, zgodnie z ust. 1, obejmuje wszystkie postanowienia dekretu sam. miejsk. i u. s., z tem, że niektóre postanowienia u. s. mogą być zmienione przez ten statut.

Przepisy wyborcze do rad miejskich.

Art. 39.

(1) Wybory do rad miejskich są powszechne, równe, tajne, bezpośrednie i stosunkowe.

(2) Miasto, liczące do 5.000 mieszkańców⁷¹⁾, może stanowić jeden okręg wyborczy, bądź też dzielić się na odpowiednią ilość okręgów. Obszar miast, liczących ponad 5.000 mieszkańców, rządowe władze administracji ogólnej podzielią na odpowiednią ilość okręgów wyborczych i ustalą dla każdego okręgu w zależności od liczby jego mieszkańców ilość przypadających nań mandatów radnych⁷²⁾. Na poszczególny okręg wyborczy nie może przypadać mniej, niż trzy mandaty. Okręg wyborczy dzieli się w miarę potrzeby na obwody głosowania.

(3) Radnych wybiera się w poszczególnym okręgu wyborczym w głosowaniu imiennem na nazwiska kandydatów, umieszczone na listach, należycie zgłoszonych. Liczba kandydatów na poszczególnych listach nie może przekraczać trzykrotnej ilości mandatów radnych, przypadających na dany okręg wyborczy.

(4) Głosowanie odbywa się w niedzielę lub dzień świąteczny ⁷³⁾.

(5) Każdy wyborca rozporządza tylu głosami, ilu radnych wybiera się w danym okręgu wyborczym. Wyborca ma prawo każdy pojedynczy swój głos oddać poszczególnym kandydatom danej listy i może w tym celu zamieścić na karcie do głosowania pełną liczbę kandydatów, przypadającą na dany okręg wyborczy. Wyborca ma prawo również część lub wszystkie rozporządzalne swe głosy przeznaczyć na korzyść jednego i tego samego kandydata. Wyborca może głosować wyłącznie tylko na kandydatów, których nazwiska umieszczone są na jednej liście kandydatów.

(6) Podział mandatów pomiędzy listy kandydatów skutecznia się w sposób następujący: ogólną ilość ważnych kart do głosowania, złożonych w danym okręgu wyborczym na poszczególne listy, dzieli się kolejno przez 1, 2, 3 i t. d. aż do chwili, gdy w ten sposób da się uszeregować tyle kolejno największych liczb (ilorazów), ile jest mandatów w okręgu do podziału. Poszczególnej liście kandydatów przyznaje się tyle mandatów, ile liczb (ilorazów) przypada na nią z pośród ustalonego w powyższy sposób ich szeregu. O przyznaniu mandatu jednej z dwóch lub więcej list, wykazujących jednakowe ilorazy końcowe, rozstrzyga los.

(7) O pierwszeństwie i kolejności wyboru do rady miejskiej poszczególnych kandydatów na danej liście w danym okręgu wyborczym decyduje kolejna względna większość głosów, ważnie oddanych w tymże okrę-

zarządu gminy i pracowników gminnych oraz sprawuje nadzór nad czynnościami niezawodowych członków zarządu ¹²⁰).

(4) Prawo i obowiązek reprezentowania gminy należy wyłącznie do przełożonego gminy ¹²¹).

(5) Zarząd gminy działa nazewnątrz wyłącznie tylko przez przełożonego gminy ¹²²).

(6) Korespondencje i wszelkie dokumenty urzędowe zarządu gminy podpisuje przełożony gminy. Przełożony gminy może upoważnić do podpisywania w swoim zastępstwie ściśle określonej kategorii pism i dokumentów urzędowych swego zastępcę lub swych zastępców oraz poszczególnych urzędników gminnych ¹²³). Dokumenty, przez które gmina zaciąga zobowiązanie, muszą być opatrzone urzędową pieczęcią zarządu gminy oraz własnoręcznym podpisem przełożonego gminy i jednego z członków zarządu. W przypadku, gdy mandaty członków zarządu gminy uległy zawieszeniu lub wygaśnięciu, dokumenty powyższe w miejsce członka zarządu gminy podpisuje właściwy urzędnik gminny ¹²⁴).

118) Chodzi tu o odpowiedzialność nie tylko służbową, której zasady mają być uregulowane osobną ustawą a do tego czasu unormowane są art. 68, 70 i 71 u. s., lecz również odpowiedzialność w znaczeniu przepisów K. K. i norm prawa cywilnego. Ustalenie osobistej odpowiedzialności przełożonego gminy ma na celu podkreślenie zasady, że nie może on dzielić z nikim tej odpowiedzialności, i że pozostali członkowie zarządu miejskiego, działając każdy z osobna w zakresie czynności jednoosobowego zarządu, jak również pracownicy miejscy, działają wyłącznie na odpowiedzialność przełożonego gminy, kierującego ich pracą.

119) Z zasady zwierzchnictwa służbowego wynika prawo przełożonego gminy do wydawania poleceń, do kierowania i instruowania w pracy zawodowych członków zarządu oraz pracowników. Zawodowi członkowie zarządu są natomiast całkowicie niezawisli, gdy działają w kolegium zarządu, jako członkowie magistratu.

120) Nadzór ten obejmuje tylko czynności, specjalnie zlecone przez przełożonego gminy w ramach art. 52 ust. (2) — (4) u. s., nie dotyczy zaś pracy członków zarządu, gdy ci działają jako niezawisli i równorzędni członkowie magistratu.

121) Chodzi tu zarówno o prawne przedstawicielstwo gminy, które z urzędu z mocy prawa należy do przełożonego gminy bez potrzeby legitymowania się pełnomocnictwem w procesach sądowych, w podpisywaniu aktów cywilno - prawnych, jak również o wystąpienia imieniem gminy nazewnątrz np. w uroczystościach, w kontakcie z władzami i t. p. Jeżeli chodzi o prawne przedstawicielstwo gminy, to choć należy ono wyłącznie do przełożonego gminy, jednakże nie jest wystarczający tylko jeden jego podpis na dokumentach, przez które zaciąga zobowiązania, — ze względu na postanowienia ust. (6) art. 46 u. s.

122) Z postan. tego wynika, że rola magistratu wyłącznie sprowadza się do podejmowania uchwał wiążących przełożonego gminy, że magistrat, aczkolwiek zupełnie samodzielny, jest tylko wewnętrzną komórką zarządu miejskiego,

którego jedyną personifikacją nazewnątrż, jest burmistrz względnie prezydent miasta.

123) Sprawy te powinien normować regulamin (statut organizacyjny) biura zarządu miejskiego wzgl. instrukcja wewnętrzna.

124) Chodzi tu o urzędnika (jednego lub więcej), powołanego do czynności, o których mowa w ust. (6) art. 46 u. s., zgodnie z regulaminem biura zarządu miejskiego, względnie podziałem czynności, ustalonym przez burmistrza (prezydenta miasta) po zasięgnięciu opinii magistratu, w myśl art. 44 ust. (1) lit. c.).

Art. 47.

(1) Wszelkie dotychczasowe uprawnienia organów ustrojowych gminy, nie objęte postanowieniami art. 43 i 44, przechodzą na przełożonych gminy, działających w myśl art. 46 ust. (1) ¹²⁵⁾.

(2) W wypadkach, nie cierpiących zwłoki, dla uniknięcia szkody, jakiej mógłby doznać interes Państwa lub gminy, przełożony gminy obowiązany jest wydać decyzję w zastępstwie kolegjum zarządu, powinien jednak bezzwłocznie zwołać posiedzenie zarządu celem przedstawienia mu wydanej decyzji do zatwierdzenia ¹²⁶⁾.

125) Wszystkie czynności o charakterze wykonawczym i zarządzającym, (p. art. 43 ust. (1) lit. z), wyraźnie nie zastrzeżone dla kolegjalnego zarządu gminy (magistratu) przez postanowienia art. 44, należą do kompetencji przełożonego gminy (prezydenta miasta, burmistrza), jak np.: mianowanie i zwalnianie pracowników miejskich oraz kontrola nad nimi (jednak zwalnianie w drodze dyscyplinarnej opierać się powinno na orzeczeniu dyscyplinarnym magistratu lub ustanowionej przez niego komisji dyscyplinarnej (p. art. 48 dekr.).

126) Wskutek tego postanowienia przestał obowiązywać ustęp 2 art. 50 dekr. Przełożony gminy może podjąć decyzje w zastępstwie magistratu jedynie w następujących okolicznościach:

1-o gdy sprawa jest szczególnie pilna oraz, 2-o gdy jednocześnie zwłoka w wydaniu decyzji, mogąca powstać z powodu zwoływania posiedzenia magistratu, narazić może na szkodę interes materialny Państwa lub gminy.

Ten drugi warunek uzależniający możność zastępczego wydania decyzji, jest nowością i ogranicza dotychczasowe uprawnienia przełożonego gminy na korzyść kolegjalnego organu. Tłumaczy się to znacznie rozszerzonym poza ten zakres jednoosobowego działania burmistrza względnie prezydenta miasta i intencją nieuszczerplania w praktyce czynnika społecznego i kontroli obywatelskiej, jaką reprezentuje magistrat.

Wyjątkowy charakter postanowienia i intencja ustawodawcza wymaga ogólnego i ścieśniającego tłumaczenia uprawnień przełożonego gminy, który powinien w powyższych wypadkach ograniczyć się do czynności koniecznych w celu odwrócenia szkody, grożącej Państwu czy gminie, a więc czynności prewencyjnych, zachowawczych, nie przesądzających, o ile możliwości, ostatecznego rozstrzygnięcia.

Ocena nagłości sprawy i niebezpieczeństwa szkody należy prewencyjnie do przełożonego gminy, ostatecznie zaś do magistratu.

gu na kandydatów danej listy. W razie oddania jednakowej ilości głosów na dwóch lub więcej kandydatów, pierwszeństwo do uzyskania mandatu przysługuje kandydatowi, umieszczonemu na pierwszym miejscu listy, o pierwszeństwie zaś pomiędzy innymi kandydatami rozstrzyga w takim przypadku los. Gdy na listę przypada więcej niż jeden mandat, kandydat zaś umieszczony na pierwszym miejscu tej listy w myśl powyższych zasad nie uzyskałby mandatu, wówczas należy zaliczyć dodatkowo na korzyść tego kandydata otrzymaną przez innych kandydatów nadwyżkę głosów ponad liczbę ilorazu (ilorazu wyborczego listy), jaki wypada z podzielenia ogólnej ilości głosów, ważnie oddanych na daną listę, przez przypadającą na nią ilość mandatów.

(8) Jeżeli liczba kandydatów; na którą głosowano z danej listy, nie wyczerpie pełnej ilości przyznanej tej liście mandatów, wówczas pozostałe mandaty przypadają innym kandydatom w kolejności, przewidzianej na liście.

(9) Za zastępców radnych w poszczególnych okręgach będą uważani ci kandydaci z danej listy, którzy w liczbie, odpowiadającej ilości przypadających na nią mandatów, otrzymali z kolei największe ilości głosów. Postanowienie ustępu poprzedniego ma tu analogiczne zastosowanie.

71) Liczbę mieszkańców ustalają wyniki ostatniego powszechnego spisu ludności (p. uw. do art. 128 u. s.).

72) Stan zaludnienia poszczególnych okręgów wyborczych ustala się na podstawie ostatniego powszechnego spisu ludności (p. uw. do art. 128 u. s.).

73) Dnie świąteczne ustala rozp. Prez. R. P. z dn. 15.11.1924 r. (Dz. U. Nr. 101, p. 928), częściowo zmienione ustawą z dn. 18.3.1925 r. (Dz. U. Nr. 34 p. 324).

Art. 40.

(1) Jeżeli w ciągu kadencji liczba radnych zmniejszy się o 20%, rządowa władza administracji ogólnej może zarządzić wybory uzupełniające ⁷⁴⁾. Władza obowiązana jest to uczynić, gdy liczba radnych zmniejszy się o 30%, rada zaś nie będzie rozwiązana w myśl art. 69 ust. (3) ⁷⁵⁾.

(2) W celu przeprowadzenia wyborów uzupełniających do rady miejskiej podział miasta na okręgi wyborcze, ustalone w myśl art. 39 ust. (2), może być utrzymany lub zmieniony zależnie od zmiany liczby mieszkańców ⁷⁶⁾. Jeżeliby jednak na poszczególne okręgi wyborcze, ustalone na zasadzie art. 39 ust. (2), miało przypadać mniej, niż trzy mandaty, wówczas okręgi takie powinny być włączone do sąsiednich lub połączone we wspólne okręgi w ten sposób, ażeby w poszczególnym okręgu wyborczym odbywały się wybory uzupełniające co najmniej trzech radnych.

74) Decyzja pozostawiona jest całkowicie swobodnemu uznaniu władzy. W praktyce władze te będą zapewne brały pod uwagę: 1) czy zmniejszony skład rady miejskiej nie odbija się ujemnie na poziomie jej prac, w szczególności, czy osiągalne jest quorum, zwłaszcza kwalifikowane, potrzebne do podejmowania uchwał, 2) czy układ sił radzieckich odpowiada faktycznemu układowi stosunków w społeczeństwie, miejscowem, a jeśli jest inaczej, czy wybory uzupełniające pozwolą na osiągnięcie tego postulatu.

75) O rozwiązaniu rady decyduje inna władza, niż ta, która powołana jest do zarządzenia wyborów uzupełniających. Władza ta obowiązana jest wybory takie zarządzić, jeżeli nie wystąpi z wnioskiem o rozwiązanie rady, w razie zaś przedłożenia wniosku — z chwilą uzyskania decyzji co do rozwiązania rady.

76) Chodzi tu o zmianę stanu zaludnienia, jaka zajęć mogła wskutek przeprowadzenia w międzyczasie następnego powszechnego spisu ludności. Zmiany w stanie zaludnienia okręgu, zaszłe wcześniej, są bez znaczenia przy ustalaniu liczby mandatów, przypadających na poszczególne okręgi wyborcze. Wynika to wyraźnie z art. 128 u. s.

Art. 41.

(1) Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania w drodze rozporządzenia regulaminów wyborczych, zawierających szczegółowe przepisy wyborcze do rad miejskich oraz bliższe postanowienia w sprawie wyborów uzupełniających do tych rad.

(2) Przy wyborach głównych i uzupełniających do rad miejskich stosuje się odpowiednio postanowienia art. 32 ⁷⁷⁾.

77) Chodzi tu o obowiązek obywatelski bezpłatnej pracy w komisjach wyborczych. Obowiązek ten ciąży tylko na mieszkańcach miasta, posiadających prawo wybierania do rady miejskiej. Polega on na udziale w posiedzeniach komisji wyborczych i wykonywaniu tych czynności, które wynikają z zadań obywatelskich (kontroli społecznej), w szczególności z obowiązku czuwania nad prawidłowym tokiem techniki wyborczej.

Brzmienie przytoczonego art. 32 u. s. jest następujące: Godność członków organów (komisji) wyborczych, powołanych przez władze właściwe do przeprowadzenia wyborów do rad gromadzkich i gminnych, jest honorowa; od jej przyjęcia nikt nie może się uchylać bez usprawiedliwionych przyczyn. Do osób, uchylających się od tego obowiązku, stosuje się odpowiednio postanowienia, zawarte w art. 6 ust. (3) — (5). Bliższe przepisy w tym zakresie wyda Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 42.

Zażalenia i protesty wyborcze, wniesione zgodnie z przepisami ⁷⁸⁾ przeciw wyborom do rady miejskiej lub zarządu, rozstrzygają w odniesieniu do miast, nie wydzielonych z powiatowego związku samorządowego, starosta powiatowy po wysłuchaniu opinii wydziału powiatowego, w od-

niesieniu do miast wydzielonych — wojewoda po wysłuchaniu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), w odniesieniu zaś do miasta stoł. Warszawy — Minister Spraw Wewnętrznych. Decyzje powyższych władz są ostateczne w administracyjnym toku instancyj 79) 80).

78) Jest tu mowa o przepisach Min. Spr. Wewn. wspomnianych w art. 41 u. s.

79) Przeciw decyzji władz, orzekających po rozpatrzeniu protestu wyborczego o ważności wyborów, niema żadnego środka prawnego w administracyjnym toku instancyj, decyzje te mogą być tylko zaskarżone do N. T. A.

80) Art. 42 u. s. nie odejmuje władzom wyższym w stosunku do decyzji starostów powiatowych i wojewodów uprawnień nadzorczych, przewidzianych w art. 99 i 101 post. adm. Minister Spraw Wewn. może więc zmienić lub uchylić decyzje wojewody z urzędu w trybie nadzoru na podstawie wymienionych postanowień post. adm. To samo prawo ma wojewoda w stosunku do decyzji starostów powiatowych.

R o z d z i a ł 5.

Zakres działania organów ustrojowych w gminach wiejskich i w miastach.

Art. 43.

(1) Do zakresu działania rady gminy (art. 1 ust. (5)) należy powołanie organu zarządzającego i kontrola nad jego działalnością oraz stanowienie norm i zasad, dotyczących zarządu sprawami gminy i jej gospodarki 81) a w szczególności:

a) stanowienie o dobrowolnem podejmowaniu zadań o charakterze publicznym, jeżeli nie sprzeciwiają się temu postanowienia ustaw szczególnych oraz jeżeli zadania te nie są zastrzeżone innym związkom publiczno-prawnym 82);

b) wybór członków zarządu gminy oraz członków komisyj;

c) uchwalanie regulaminów obrad rady i jej komisyj 83);

d) ustanawianie rodzaju i ilości stanowisk służbowych oraz wysokości przywiązanych do nich uposażeń 84);

e) ustanawianie norm wynagrodzenia, względnie odszkodowania dla członków zarządu gminy oraz norm, dotyczących diet i kosztów podróży 85);

f) uchwalanie przepisów o obowiązkach i prawach funkcjonariuszów gminnych tudzież ustanawianie dla nich przepisów dyscyplinarnych (miejscowy statut służbowy);

g) uchwalanie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnem dla zawodo-

wych członków zarządu gminy oraz dla funkcjonariuszów gminnych, tudzież pozostałych po nich wdów i sierot ⁸⁶⁾;

h) uchwalanie statutów miejscowych (miejscowych przepisów prawnych), jeżeli w myśl obowiązujących przepisów prawo takie gminie przysługuje ⁸⁷⁾;

i) podejmowanie uchwał w sprawach nabycia, zamiany, zbycia i oddania w zastaw praw i nieruchomości, hipotecznego obciążenia i oddania w dzierżawę (najem) na okres ponad 6 lat wszelkich nieruchomości oraz zakładów i przedsiębiorstw gminnych jak również udzielenia na nie koncesyj ponad powyższy okres ⁸⁸⁾;

j) podejmowanie uchwał w sprawach uczynienia lub przyjęcia darowizny i zapisu oraz ustanowienia bądź objęcia zarządu fundacji ⁸⁹⁾;

k) stanowienie o założeniu, przekształceniu i zwinięciu urządzeń, zakładów i przedsiębiorstw gminnych oraz o wznoszeniu, przekształceniu i znoszeniu wszelkich budowli kosztem gminy ⁹⁰⁾;

l) podejmowanie uchwał w sprawie udzielenia przez gminę poręki finansowej oraz zaciągnięcia pożyczki długoterminowej, jak również w sprawie upoważnienia zarządu gminy do zaciągania pożyczek krótkoterminowych na czasowe zasilenie funduszy kasowych w granicach zasad, warunków i wysokości, określonych przez radę ⁹¹⁾;

m) uchwalanie preliminarza budżetowego gminy ⁹²⁾;

n) ustanawianie zasad lokaty kapitałów ⁹³⁾ oraz zasad zarządu i użytkowania majątku i dobra gminnego, jak również wszelkich urządzeń, zakładów i przedsiębiorstw gminnych ⁹⁴⁾;

o) uchwalanie danin komunalnych, stanowienie o obowiązku innych świadczeń na cele gminy oraz ustalanie sposobu poboru tych danin i świadczeń;

p) podejmowanie uchwał w sprawie ustalenia i zmiany nazw dzielnic, ulic i placów oraz w sprawie wznoszenia pomników na placach publicznych ⁹⁵⁾;

r) ustalanie zasad postępowania przy oddawaniu i przyjmowaniu robót i dostaw ⁹⁶⁾ oraz ustanawianie norm postępowania w sprawach przetargów publicznych przy sprzedaży, kupnie i oddawaniu w dzierżawę nieruchomości i ruchomości gminnych;

s) podejmowanie uchwał w sprawie umarzania należności, przypadających gminie z tytułów prywatno-prawnych;

t) kontrola nad działalnością zarządu gminy, w szczególności zatwierdzanie sprawozdań z wykonania budżetu oraz rocznych zamknięć i bilansów zakładów tudzież przedsiębiorstw gminnych ⁹⁷⁾ z wyjątkiem spraw, o których mowa w art. 48;

u) uchwalanie wniosków oraz wydawanie opinii w sprawie zmiany granic gminy;

w) wydawanie opinii w sprawach potrzeb gminy oraz uchwalanie w tym zakresie petycji;

y) nadawanie obywatelstwa honorowego gminy;

z) inne sprawy, przewidziane obowiązującymi przepisami i ustawą niniejszą, jeżeli nie mają charakteru czynności zarządzających i wykonawczych⁹⁸).

(2) Uchyla się wszelkie przepisy, przewidujące sprawowanie przez radę gminy czynności zarządzających i wykonawczych⁹⁹).

81) Art. 43 u. s., określając ściśle granice kompetencji rady miejskiej, ogranicza je przede wszystkim do zadań normatywnych, t. j. uchwalania norm i zasad gospodarki, ustalania jej programów oraz kontroli nad działalnością zarządu. Art. ten w szczególności lit. n) ust. (1) i ust. (2), obejmuje radom czynności, wkraczające w dziedzinę zarządu. I tak do kompetencji magistratu przeszły obecnie następujące czynności (p. art. 44 u. s. oraz uw. 39 do dekr.): 1-o) decydowanie o zaciąganiu pożyczek krótkoterminowych na zasadach, ustalonych przez radę, 2-o) ustalanie opłat za korzystanie z urządzeń, zakładów i przedsiębiorstw gminnych, 3-o) umarzanie należności publiczno - prawnych, 4-o) decydowanie o wydzierżawianiu nieruchomości, zakładów, przedsiębiorstw na czas, przekraczający 6 lat, oraz udzielanie na ten okres koncesji na zakłady i przedsiębiorstwa, oraz 5-o) odstępowanie od sporów.

Art. 43 nie przewiduje, czy radzie miejskiej i radnym przysługuje w zakresie kompetencji rady prawo inicjatywy, wynika to jednak implicite z charakteru organu stanowiącego, jakim jest rada. Bliższe przepisy w tym zakresie może ustalić reg. jej obrad (art. 43 u. s. ust. 1 lit. e).

82) Dobrowolnie podejmowane zadania mogą dotyczyć tylko spraw, które należą do t. zw. własnego zakresu działania gminy, określonego w art. 11 dekr. (p. odnośne uwagi do art. 10 i 11 dekr., w szczeg. uw. 18 i 21).

83) Mowa jest o komisjach radzieckich, przewidzianych w art. 45 u. s. i komisji rewizyjnej, przewidzianej w art. 62 u. s.

Sposób wyboru członków komisji powinien ustalić reg. obrad rady. Rada może przyjąć zasadę wyborów proporcjonalnych, obowiązującą, jeżeli chodzi o wybory radnych, może również przyjąć inne zasady i nie jest pod tym względem skrupowana żadnymi formalnymi warunkami. Intencją ustawodawcy, o której należy wnioskować z art. 37 ust. (5) i art. 39 ust. (1) u. s., jest, ażeby komisje radzieckie, działające na prawach rady miejskiej (art. 45 ust. 1 u. s.), powoływane były na zasadach proporcjonalności, — pod względem składu byłoby zatem do pewnego stopnia odpowiednikiem stosunków w radach miejskich.

84) Sprawy uposażeń członków zarządu i pracown. miejskich dotyczy rozp. Prez. R. P. z dn. 30.12.1924 r. (Dz. U. Nr. 118, poz. 1073), zmienione ustawą z dn. 15.3.1932 r. (Dz. U. Nr. 33, poz. 345). Przy piśmie okólnem z dn. 30.6.1925 r. Nr. S. Z. 4356/25 Min. S. Wewn. wydało do użytku zw. kom. wzór statutu, zawierający etat stanowisk służbowych prac. zw. kom. i wyjaśnienia do rozp. Prez. R. P. z dn. 30.12.1924 r. (Zb. Zarz. str. 1366 — 1378).

85) Niewątpliwie chodzi tu o odszkodowania, wymienione w art. 53 ust. (3) u. s.

Rada miejska uprawniona jest do ustanawiania „norm”, dotyczących diet i kosztów podróży, również i dla pracowników miejskich w granicach obowiązujących przep. prawnych (rozp. R. M. z dn. 17.9.1927 r. w brzmieniu obwieszczenia Min. Skarbu (jednolity tekst) z dn. 6.7.1932 r. (Dz. U. Nr. 71, poz. 651 oraz (sprostow. błędów) poz. 755 i 904), zaś przełożony gminy decyduje w/g uchwalonych zasad i „norm” o przyznaniu w każdym poszczególnym przypadku już w ściśle ustalonej w danym razie wysokości zarówno samych odszkodowań, jak diet i kosztów podróży.

86) Ministerstwo Spr. Wewn. okólnikiem Nr. 148 (Nr. SS. 2823/9) z dn. 18.7.1929 r. (Zb. Zarz. str. 1383 — 1311) zaleciło wzór statutu o zaopatrzeniu emerytalnym prac. zw. komun. i ich rodzin (dwa warjanty wzoru: dla miast niewydzielonych lit.—A oraz dla miast wydż.—lit. B) do użytku tych związków komunalnych, gdzie sprawa zaopatrzenia emerytalnego pracowników zupełnie nie była uregulowana.

87) Postanowienie to odnosi się do miast objętych dekr., gdyż zawiera on w art. 21, ustęp ostatni, uprawnienie dla rady miejskiej m. in. do wydawania postanowień obowiązujących w zakresie kompetencji rady, ustalonej w tym artykule dekr.

88) Koncesyj może gmina udzielać o tyle, o ile zezwalają na to poszczególne ustawy. U. s. takiego prawa sama przez się nie daje.

89) P. art. 61 ust. (5) u. s. oraz dekret z dn. 9.2.1919 r. o fundacjach i zatwierdzania darowizn i zapisów (Dz. P. Nr. 16, poz. 215), zmieniony częściowo przez rozp. Prez. R. P. z dn. 22.3.1928 r. (Dz. U. Nr. 38, poz. 372).

90) P. postan. art. 64 u. s.

91) Sprawy te normuje postan. art. 33 ustawy o tymcz. ureg. fin. kom. z 11.8.1923 r. w brzmieniu załącznika do obwieszcz. Min. Spr. Wewn. z dn. 28.9. 1932 r. (Dz. Ust. Nr. 106, poz. 884 rozp. wyk. — również jednolity tekst — poz. 937). Pozatem p. ust. 5 art. 65 u. s.

92) Postanowienie powyższe dotyczy również budżetów dodatkowych oraz zmian w budżetach. P. rozp. Prez. R. P. z dn. 17.6.1924 r. (Dz. U. Nr. 51, poz. 522) i rozp. Min. S. Wew. z dn. 6.12.1932 r. (Dz. U. Nr. 11 z 1933, poz. 71).

93) Zasady lokowania kapitałów powinny odpowiadać postanowieniom rozp. Prez. R. P. z dn. 15.2.1928 r. (Dz. U. Nr. 17, poz. 141).

94) Zasady zarządu przedsiębiorstwami miejskimi przeważnie ustalone są w formie statutów, uchwalanych przez rady miejskie dla poszczególnych zakładów. Statuty takie wyraźnie określają przede wszystkim stosunek przedsiębiorstwa, zakładu do administracji miasta, następnie różne kwestje kapitału przedsiębiorstwa, wysokość oprocentowania i t. p.

Zgodnie z wyrokiem N. T. A., z dn. 27.2.1928 r. L. Rej. 2188/25 (Z. W. Nr. 1391) „przyznane radom miejskim prawo decyzji w sprawach ustanowienia zasad zarządu i sposobu użytkowania majątku gminnego stanowi równocześnie te przepisy szczególne, o których jest mowa w art. 537 i 1712 K. C. (Majątek, nie należący do osób prywatnych, zarządzany jest i może być zbywany jedynie według form i prawideł mu właściwych; dzierżawy dóbr gminnych poddane są urządzeniom szczególnym). P. pozatem art. 64 u. s.

Rada miejska jednak nie ustanawia opłat za korzystanie z urządzeń zakładów i przedsiębiorstw gminnych, należy to do kompetencji magistratu (art. 44 lit. e) u. s.).

95) Zgodnie z wyr. N. T. A. z dn. 23.2.1931 r. L. Rej. 1875/29, przemianowanie ulicy miejskiej należy do wyłącznej kompetencji rady miejskiej.

96) Na podstawie art. 1 ustawy z dn. 15.2.1933 r. (Dz. U. Nr. 19, poz. 127) R. Min. ma ustalić sposoby i warunki udzielania zamówień na dostawy, roboty oraz przyjmowania dokonanych dostaw i robót m. in. dla miast, przy czem szczegółowe przepisy wydać ma Min. S. Wew.

97) Kwestję zatwierdzania sprawozdań z wykonania budżetu normuje art. 62 i 63 u. s. oraz §§ 45 — 51 rozp. z dn. 6.12.1932 r. o kasowości i rach. zw. kom. (Dz. U. Nr. 11, poz. 72/1933).

98) Np. delegowanie przedstawiciela miasta do różnych komisji, o ile tego wymagają obowiązujące przepisy prawne. W razie wątpliwości, czy dana sprawa należy do kompetencji rady miejskiej, prełożony gminy może na podstawie art. 66 u. s. uchwałą zawiesić i przesłać władzy nadzorczej, która orzeka o ważności tej uchwały.

99) Art. 65 u. s. wyszczególnia, jakiego rodzaju uchwały rady miejskiej w zakresie spraw, przewidzianych w art. 43 u. s., podlegają zatwierdzeniu.

Pozatem p. uwagi do art. 21 dekr. omawiające sprawę zmian, jeżeli chodzi o uprawnienia rady miejskiej obecnie.

Art. 44.

(1) Zarząd gminy działa kolegjalnie¹⁰⁰⁾ w sprawach następujących:

a) przygotowanie wszystkich spraw, w których stanowi rada gminy¹⁰¹⁾;

b) ustalanie planu wykonania budżetu¹⁰²⁾;

c) uchwalanie regulaminów dla siebie oraz udzielanie na żądanie prełożonego gminy opinii o regulaminach i instrukcjach dla urzędów, zakładów i przedsiębiorstw gminnych¹⁰³⁾;

d) decydowanie o zaciągnięciu pożyczki krótkoterminowej na czasowe zasilenie funduszy kasowych zgodnie z zasadami i warunkami, ustalonymi przez radę gminy¹⁰⁴⁾;

e) ustanawianie opłat za korzystanie z urządzeń zakładów i przedsiębiorstw gminnych, jak również ustalanie opłat administracyjnych i taks za korzystanie w obrębie gminy z własnych publicznych środków lokomocji¹⁰⁵⁾;

f) umarzanie należności, przypadających gminie z tytułów publiczno-prawnych, gdy ściągnięcie danej należności staje się niemożliwe, albo upoważnienie prełożonego gminy do wydania w tym zakresie decyzji¹⁰⁶⁾;

g) decydowanie w sprawie oddania w dzierżawę (najem) na okres, nie przekraczający 6 lat, nieruchomości, zakładów i przedsiębiorstw gmin-

nych, jak również udzielenia na okres nie dłuższy koncesji¹⁰⁷⁾ na te zakłady i przedsiębiorstwa zgodnie z zasadami i warunkami, ustalonymi przez radę gminy;

h) ustalanie sposobu wykonania uchwał rady gminy w sprawie wzniesienia budowli oraz założenia, reorganizacji lub zwinienia zakładów i przedsiębiorstw gminnych, jak również w sprawie innych ważniejszych inwestycji¹⁰⁸⁾;

i) rozpatrywanie i zatwierdzanie ofert, składanych przy wszelkich przetargach publicznych w myśl zasad, ustalonych przez radę gminy¹⁰⁹⁾;

j) decydowanie o wszczęciu i odstąpieniu od sporu sądowego oraz ustalenie warunków układu pojednawczego w sprawach prywatno-prawnych oraz w tych publiczno-prawnych, w których na zawarcie takich układów zezwalają przepisy ustaw¹¹⁰⁾;

k) decydowanie o dokonaniu wydatku, nie przewidzianego w budżecie, bądź też uwzględnionego w niedostatecznej wysokości, w przypadkach, gdy obowiązujące przepisy uprawniają zarząd do takiej decyzji¹¹¹⁾;

l) inne sprawy, zastrzeżone do kolegjalnego decydowania w myśl postanowień ustawy niniejszej¹¹²⁾.

(2) Przełożony gminy może w sprawach, wymagających jego decyzji, zasięgnąć opinii kolegium zarządu.

(3) Każdy członek zarządu gminy ma prawo informować się u przełożonego gminy i na posiedzeniach zarządu żądać wyjaśnień w sprawach, dotyczących gospodarki gminnej, jak również stawiać wnioski w zakresie, przewidzianym w ust. (1) niniejszego artykułu¹¹³⁾.

(4) Kolegium członków zarządu miejskiego, powołane do decydowania w sprawach, o których mowa w ust. (1), nosi nazwę magistratu.

(5) Członkami kolegium zarządu gminnego są: wójt, podwójci oraz ławnicy. Członkami magistratu są: burmistrz i wiceburmistrz, bądź prezydent miasta i wiceprezydent (wiceprezydenci) oraz ławnicy. Kolegium obraduje pod przewodnictwem przełożonego gminy lub jego zastępcy. Do powzięcia uchwał niezbędna jest obecność więcej niż połowy ustawowej liczby członków. Uchwały zapadają większością głosów obecnych. Przewodniczący bierze udział w głosowaniu i głos jego rozstrzyga w razie równości głosów.

100) Kolegjalna działalność zarządu miejskiego jest ściśle ograniczona do szeregu spraw, wymienionych w art. 44 u. s., oraz w innych artykułach u. s. (p. uw. 111 do u. s.) i przejawia się w formie uchwał.

Uchwały są merytoryczną podstawą do działania zarządu miejskiego w powyższym zakresie nazewnątrz za pośrednictwem przełożonego gminy, który wyłączenie powołany jest do występowania nazewnątrz w imieniu gminy, (art. 46 ust. 4). Przełożony gminy jest też jedynym wykonawcą wiążących go uchwał

magistratu. Z powyższego wynika, że magistrat jest jedną z instytucyj zarządu miejskiego, drugą jest przełożony gminy (burmistrz, prezydent miasta).

Magistrat, jako organ kolegialny, działa bądź z głosem stanowczym w zakresie ust. (1) art. 44 u. s., bądź jest organem opiniodawczym, którego opinia jest prawnie konieczna np. w przypadku, przewidzianym w art. 44 ust. (1) lit. c), gdy chodzi o instrukcje i regulaminy dla urzędów, zakładów i przedsiębiorstw miejskich, albo nie jest prawnie wymagana np. w zakresie, o którym mowa w ust. (2) art. 44 u. s.

W działalności nazewnątrz przełożony gminy powinien powoływać się na uchwały magistratu

101) Z postanowienia tego wynika, że przełożony gminy nie może wnieść żadnej sprawy pod obrady rady miejskiej, nie poddawszy jej uprzedniemu rozpatrzeniu przez magistrat i nie uzyskawszy jego stanowiska bądź wniosku. W konsekwencji wynika, naszym zdaniem, że zasada uprzedniego rozpatrzenia sprawy przez magistrat odnosi się również do takich spraw w zakresie kompetencji rady miejskiej, które są wnoszone na posiedzenia rady miejskiej zarówno z inicjatywy poszczególnych radnych, jak i komisyj radzieckich, gdy ma zapasć stanowczą decyzja rady.

Regulamin obrad rady miejskiej może tę sprawę bliżej uregulować.

102) Ustawa bliżej nie określa, na czem ten plan ma polegać. Należy więc ustalić to pojęcie, jak ono jest rozumiane w praktyce. Ostatnio dość często, zwłaszcza w gospodarce większych miast, przyjęte są pewne metody, zasady w ich gospodarce budżetowej, niekiedy nazywane właśnie „planem wykonania budżetu”.

Troską w gospodarce budżetowej związków komunalnych jest aby na pokrycie wydatków były zawsze dostateczne dochody, a, o ile dochody własne w pewnych wypadkach nie wystarczają na zaspokojenie potrzeb bieżących lub nadzwyczajnych (inwestycyjnych), — aby zdolność płatnicza związku pod wpływem zadłużenia nie została zachwiana. Stąd też wynika konieczność wykonywania budżetu według pewnego logicznego planu, którego ustalenie może być różne, zależnie od miejscowych warunków gospodarki. Plan wykonania budżetu głównie sprowadza się do tego, że ustala się przedewszystkiem wydatki t. zw. standaryzowane, t. j. powtarzające się stale co miesiąc, jak np.: wypłata poborów i świadczeń socjalnych, czynsze lokalowe, różne zapomogi stałe, emerytury, subwencje, płatne w ratach miesięcznych i t. p., na które rezerwuje się potrzebne sumy pieniężne. Realizowanie innych zamierzeń i wydatków uzależnia się od stopnia ich pilności, a wydatków inwestycyjnych od osiągnięcia wpływów, przewidzianych na ich pokrycie.

Odpowiednie zestawienie wydatków budżetowych stanowi właśnie plan wykonania budżetu. Typowym przykładem planu wykonania budżetu są praktykowane w większych związkach komunalnych miesięczne budżety.

Bliżej te sprawy powinien określić regulamin zarządu (lit. c) art. 44 u. s.).

103) Chodzi tu nie tylko o regulaminy i instrukcje wewnętrzne, ale również o regulaminy urzędów, zakładów i przedsiębiorstw, wydane na podstawie specjalnego upoważnienia, zawartego w obowiązujących przepisach, np. regulamin ewidencji i kontroli ruchu ludności (§ 46 rozp. Min. S. Wew. z dn. 16.10.1930 r. Dz. U. Nr. 84, p. 653). Wszystkie powyższe normy wydaje jednoosobowo przełożony gminy, który o b o w i ą z a n y jest jednak uprzednio zasięgnąć opinii

magistratu, gdyż o opiniach, prawnie nie wymaganych, wyraźnie wspomina u. s. w ust. (2) tego art. 44. Brak takiej opinii uprawnia więc władzę nadzorczą do unieważniania postanowień, wydanych przez przełożonego gminy, jako wydanych z naruszeniem istotnych wymagań formalnych (art. 66 u. s.).

104) Magistrat jest upoważniony do zaciągania poszczególnych pożyczek w granicach ogólnej sumy, prawnie dopuszczalnej w danym razie, na warunkach które ustala rada miejska (p. uw. 91 do u. s.).

105) Dotychczasowa kompetencja w tych sprawach rady miejskiej przeszła na magistrat. Poza możliwością krytycznego ustosunkowania się rady miejskiej do polityki magistratu w sprawach opłat i taks przez obniżenie wpływów, preliminowanych z tych źródeł w budżecie miasta, oraz poza możliwością ujemnego ustosunkowania się w konkretnym wypadku do odnośnej części sprawozdań z wykonania budżetu i rącznych zamknięć rachunkowych, rada miejska obecnie nie jest więc uprawniona do bezpośredniej ingerencji w sprawach, objętych art. 44 ust. (1) lit. e).

W sprawach opłat magistrat obowiązany jest działać zgodnie z art. 27 i 28 ustawy z dn. 11.8.1923 r. o tymcz. ureg. fin. k. (Dz. U. Nr. 106 z 1932 r., poz. 884) oraz § 107 — 111 rozp. wyk. Min. S. Wew. z dn. 23.11.1932 r. (Dz. U. Nr. 113, poz. 937).

Pozatem p. uw. 94 do u. s.

106) Umorzenie należności miasta, powstałych z tytułów prywatno-prawnych (umów, darowizn, zapisów i t. p.), należy do wyłącznej atrybucji rady miejskiej (art. 43 ust. (1) lit. s).

107) P. uw. 88 do u. s.

108) Przez „inwestycje” rozumieć należy wszelkie trwalsze poczynania finansowe gminy w zakresie urządzeń komunalnych, zakładów i przedsiębiorstw gminnych, przekraczające normalny zakres ich administracji i eksploatacji i wymagające uwzględnienia w budżecie wydatków nadzwyczajnych, zgodnie z § 5 rozp. Prez. R. P. z dn. 17.6.1924 r. (Dz. U. Nr. 51, p. 522) i § 7 rozp. Min. Spr. Wew. z dn. 6.12.1932 r. (Dz. U. Nr. 11 z 1933 r., poz. 71). O tem, czy inwestycja jest „ważniejszą”, z reguły decydować będzie wysokość wydatków, preliminowanych na jej cele.

Bliższe wskazówki określą zapewne przepisy wykonawcze.

Ustalenie sposobu wykonania uchwał rady miejskiej w sprawach, objętych art. 44 ust. (1) lit. h) u. s., polega na bliższym rozwinięciu decyzji rady miejskiej, co do podjęcia danej inwestycji, określenia wytycznych jej realizacji, terminu rozpoczęcia prac inwestycyjnych, co do rozpatrzenia projektu kosztorysu, opracowania planu finansowego i t. d. Chodzi więc o ustalenie szeregu szczegółowych decyzji, składających się na plan prac inwestycyjnych. Samo zaś kierownictwo prac, nadzór nad realizacją i wykonanie uchwał, wyłącznie należy do przełożonego gminy, który realizować musi dane zamierzenia inwestycyjne jednoosobowo, ponosząc za to odpowiedzialność, w myśl art. 46 ust. (1) u. s.

109) P. uw. 96 do u. s.

110) Obowiązujący obecnie K. P. C. nie wzbrania zarządom samorządowym zawierania układów pojednawczych. Układy polubowne w zakresie należności opartych na tytule publiczno - prawnym, przewiduje np. art. 22 ustawy z dn. 10.12.1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych (Dz. U. Nr. 6 z 1921 r., poz. 32).

111) Prawo takie magistrat ma na podstawie § 1 ust. 3 rozp. Prez. R. P. z dnia 17.6.1924 r. (Dz. U. Nr. 51, poz. 522). Uchwały magistratu wymagają zatwierdzenia przez radę miejską na najbliższym jej posiedzeniu.

112) Chodzi o sprawy, przewidziane w art. 6 ust. (4) u. s., oraz łącznie z nim w art. 8 u. s., następnie art. 45 ust. (2) u. s., art. 66 ust. (2), co do zawieszenia uchwał rady miejskiej (kolegjalny tryb działania zarządu nie jest wyraźnie tu ustalony, wskazuje nań jednak logiczna wykładnia ust. 2 art. 66 u. s.), art. 72 ust. (3) u. s. oraz art. 48 dekretu w związku z art. 120 u. s.

113) Informacyj (prośby, zapytania, nie mające charakteru interpelacji, względnie krytyki i t. p.) o sprawach, przewidzianych w ust. (3) art. 44 u. s., wiceburmistrz (wiceprezydent miasta) i ławnicy mogą zasięgać również poza posiedzeniem magistratu, wyłącznie jednak u przełożonego gminy (ławnicy w razie nieobecności przełożonego gminy mogą informacyj zasięgać u jego zastępcy). Stąd więc bez zgody lub upoważnienia przełożonego gminy, członek magistratu nie ma prawa zwracać się o informacje do funkcjonariuszów miejskich.

Domagać się wyjaśnień w formie interpelacji może członek zarządu wyłącznie na posiedzeniu magistratu, przełożony gminy może uchylić się od udzielenia wyjaśnień poza posiedzeniem.

Art. 45.

(1) Rada gminy może powoływać stałe, czasowe albo do poszczególnych spraw komisje z pośród członków rady i w miarę potrzeby z pośród mieszkańców gminy, posiadających prawo wybieralności do rady ¹¹⁴). Komisje mogą powoływać ze swego składu podkomisje. Rada gminy może przekazać komisji rozpatrywanie i opinjowanie różnych spraw, dotyczących administracji i gospodarki gminnej, przygotowywanie wniosków na radę, jak również decydowanie w zastępstwie rady w poszczególnych sprawach, wymagających jej uchwały ¹¹⁵). Komisje, działające na prawach rady gminy, mogą składać się jedynie z radnych.

(2) Zarząd gminy, działając kolegjalnie, może powoływać komisje z pośród swych członków z udziałem radnych, a w razie potrzeby również z udziałem mieszkańców gminy, posiadających prawo wybieralności do rady ¹¹⁶). Komisje te mogą być powoływane wyłącznie do udzielania opinii i przygotowywania wniosków w sprawach administracji i gospodarki gminnej ¹¹⁷), wymagających uchwały zarządu lub decyzji przełożonych gminy.

(3) Przewodnictwo w komisjach, powołanych w myśl ust. (1) lub (2), należy do przełożonego gminy lub powołanego przez niego członka zarządu.

(4) Postanowienia niniejszego artykułu nie dotyczą komisji rewizyjnych (art. 62).

114) Jest to zmiana dotychczasowego stanu rzeczy, uregulowanego przez art. 22 dekrety, obecnie nie obowiązujący, który pozwalał na powoływanie przez radę miejską jedynie komisij radzieckich, wyłonionych z rady, składających się więc wyłącznie z jej członków.

115) Wszelkie uchwały rady miejskiej w sprawie ilości, składu i zakresu kompetencji i trybu urzędowania komisij radzieckich i podkomisij nie wymagają zatwierdzenia władz nadzorczych. Natomiast wymagają takiego zatwierdzenia uchwały komisij radzieckich, działających na prawach rady miejskiej, gdy chodzi o sprawy, wymagające zatwierdzenia uchwały rady miejskiej. Regulamin obrad rady miejskiej może uwzględnić zasadę, że każda sprawa przed poddaniem jej pod obrady na plenum rady miejskiej musi być rozpatrzona przez właściwą komisję radziecką.

116) Pod względem więc składu osobowego magistrat może powołać do życia trojakiego rodzaju komisje: 1-o ściśle magistrackie, złożone z samych członków magistratu, 2-o mieszane, złożone z członków magistratu i radnych i 3-o mieszane, określone dotychczas przez nieobowiązujący obecnie art. 49 dekr. mianem delegacji, złożone z członków magistratu, radnych i mieszkańców gminy, posiadających prawo wybieralności do rady.

Ustęp (2) art. 45 u. s. wprowadził jednak poważną zmianę w sposobie powoływania do życia komisij mieszanych. Dotychczas kolegium magistratu miało wyłącznie głos decydujący jedynie przy wyborze członków tych komisij z grona członków magistratu, członków zaś z grona radnych wybierała rada miejska, mieszkańców zaś miasta z poza obydwóch organów ustrojowych, kooptowali wspólnie członkowie delegacji, wybrani przez magistrat i radę miejską. Obecnie wszystkich członków komisji mieszanej wybiera (kolegjalnie) magistrat, oczywiście radni mogą być powoływani do takiej komisji tylko za ich zgodą. To samo zapewne dotyczy osób, powołanych z poza magistratu i rady miejskiej. Zdaniem naszym, zasady art. 6 u. s. (przymus przyjęcia mandatu) nie można tu stosować (p. uw. 22 do u. s.). Sprawa ta nie jest zupełnie bezsporna i zapewne będzie unormowana przepisami wykonawczymi.

117) Komisje ściśle magistrackie i mieszane, mają więc charakter organów pomocniczych i doradczych i nie mogą działać na prawach magistratu. Wyjątek stanowią komisje dyscyplinarne, powołane zgodnie z art. 48 dekr., które — w zastępstwie magistratu — mogą zupełnie samodzielnie orzekać o winie i karze pracowników miejskich.

Art. 46.

(1) Zarząd gminy poza sprawami, zastrzeżonemi w myśl ustawy niżej kolegalnemu załatwianiu, działa jednoosobowo. W tym zakresie wójt, burmistrz i prezydent miasta działają samodzielnie pod osobistą odpowiedzialnością¹¹⁸⁾ przy pomocy innych członków zarządu i funkcjonariuszów gminnych.

(2) Wójt, burmistrz i prezydent miasta są przełożonymi gminy i kierownikami całej administracji i gospodarki gminnej.

(3) Przełożony gminy jest zwierzchnikiem¹¹⁹⁾ zawodowych członków

181) Postanowienie to ma charakter porządkowy, wskazuje jednak na intencję ustawodawcy, ażeby sprawy dane były traktowane z należytym pośpiechem. Jeżeli w celu zbadania zarzutów władza nadzorcza zarządzi inspekcję, wówczas o wynikach inspekcji musi być powiadomiony zarząd miejski najpóźniej w ciągu 60 dni po jej dokonaniu (art. 57 ust. 1 u. s.).

R o z d z i a ł 10.

Nadzór państwowy.

Art. 64.

Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania w porozumieniu z Ministrem Skarbu rozporządzeń, normujących sprawę postępowania organów ustrojowych związków samorządowych przy tworzeniu, prowadzeniu i znoszeniu zakładów i przedsiębiorstw tych związków¹⁸²⁾ ¹⁸³⁾.

182) Zapewne rozporządzenia te przede wszystkim będą miały na celu unormowanie zagadnienia prowadzenia tych zakładów i przedsiębiorstw, ich stosunku organizacyjnego i finansowego do administracji centralnej, sprawę tworzenia kapitałów renowacyjnych, amortyzacyjnych i t. p.

183) O tworzeniu i znoszeniu zakładów i przedsiębiorstw miejskich decyduje rada miejska, która również ustala zasady prowadzenia zakładów i przedsiębiorstw miejskich (art. 43, ust. 1, pkt. k) i n) u. s.), natomiast wysokość opłat za korzystanie z nich ustala magistrat (kolegjalny zarząd miejski) — art. 44, ust. 1, pkt. e) u. s.

Art. 65.

(1) Uchwały rady gminy w sprawach, wymienionych w art. 43 ust. (1) lit. d), e), f), g), h), i), j), p) oraz uchwały w sprawie świadczeń w naturze uzyskają moc prawną po zatwierdzeniu ich przez właściwą władzę nadzorczą. Powyższe postanowienia dotyczą również uchwał zarządu, o których mowa w art. 44 ust. (1) lit. g), jeżeli chodzi o dzierżawę (najem) lub koncesję ponad 3 lata¹⁸⁴⁾ ¹⁸⁵⁾.

(2) Władza, powołana do zatwierdzania uchwał w myśl ust. (1), wyda decyzję w przeciągu 60 dni po dniu nadesłania uchwały. W tym zakresie stosuje się odpowiednio postanowienia, zawarte w art. 39 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. z r. 1932 Nr. 106, poz. 884).

(3) Od odmowy zatwierdzenia uchwały przysługuje gminie w ciągu dni 14 po dniu otrzymania decyzji prawo wniesienia odwołania do władzy bezpośrednio wyższej, która rozstrzyga ostatecznie. Decyzje Ministra

Spraw Wewnętrznych są w każdym razie ostateczne w administracyjnym toku instancyj.

(4) Do wydawania w pierwszej instancji decyzji w sprawach, o których mowa w art. 43 ust. (1) lit. d), f) i g), powołany jest wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym, w stosunku zaś do miasta stoł. Warszawy — Minister Spraw Wewnętrznych. Minister Spraw Wewnętrznych uprawniony jest prawo decyzji, zastrzeżonych w tych sprawach wojewodom w stosunku do gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, przekazać właściwym wydziałom powiatowym.

(5) Poza przepisami, zawartymi w ustawie niniejszej, pozostają w mocy dotychczasowe przepisy specjalne (w sprawach, dotyczących związków międzykomunalnych oraz w sprawach szkolnych, opieki społecznej, sanitarnych, przemysłowych, budowlanych, drogowych, wodnych, zatwierdzania fundacyj, darowizn, zapisów i innych), zastrzegające władzom właściwym prawo decyzji w stosunku do innych uchwał i postanowień organów ustrojowych związków samorządowych. Również pozostają w mocy dotychczasowe uprawnienia władz skarbowych i nadzorczych w sprawach budżetowych i finansowych ¹⁸⁶⁾ ¹⁸⁷⁾.

184) Właściwą władzą nadzorczą jest tu władza, wymieniona w ust. (4), a pozatem władza, wskazana w art. 1 ust. 8 u. s. względnie w art. 55 ust. (3) u. s.

185) Ustęp (1) wylicza te uchwały rady wzgl. zarządu, które wymagają zatwierdzenia władzy nadzorczej nie na podstawie specjalnych ustaw (ich dotyczy ust. 5), lecz na podstawie ustaw ustrojowych.

Obecnie więc podstawą do zatwierdzenia uchwały w sprawach, które wylicza ustęp (1), będzie ustawa samorządowa, a nie inne ustawy. Np. sprawy z lit. d) ust. 1 art. 43 dotychczas wymagały zatwierdzenia z mocy rozp. Prez. R. P. z dn. 30.12.1924 r. (Dz. U. Nr. 118, p. 1073), niektóre sprawy, wyliczone w pkt. i) art. 43 — z mocy art. 33 tymcz. ureg. fin. kom.

Na obszarze województw centralnych nie wymagały dotychczas zatwierdzenia (wzgl. zgody) władzy nadzorczej uchwały w sprawach, wymienionych w art. 43 u. s. ust. (1) lit. e), f), g), h), p), a ponadto uchwały w sprawie świadczeń w naturze.

Również nowością jest ze spraw wymienionych w pkt. i) oraz j) ust. (1) art. 43, zatwierdzanie uchwał rady miejskiej w sprawie zamiany nieruchomości, oddania w dzierżawę na okres ponad 6 lat nieruchomości, zakładów i przedsiębiorstw, udzielania na nie koncesji, oraz ustanawiania bądź objęcia fundacji, a następnie zatwierdzanie uchwał zarządu, dotyczących spraw oddania w dzierżawę nieruchomości, zakładów i przedsiębiorstw miejsk., jak również udzielenia na nie koncesji na okres ponad 3 lata.

Pozatem p. uwagi 65 i 66 do dekr.

186) Ustęp (5) utrzymuje w mocy wszystkie dotychczasowe przepisy specjalne również z zakresu skarbowości komunalnej, prawa budżetowego i t. p.,

które upoważniają władze, w przepisach tych określone, do zatwierdzania uchwał i postanowień organów związków samorządowych w sprawach, regulowanych temi specjalnemi przepisami. Natomiast końcowe postanowienie zdania 1-go, mówiące o „innych” uchwałach, przewiduje, że te wszystkie specjalne przepisy pozostają w mocy, o ile ustęp (1) nie uchyła ich, ustanawiając w tym zakresie własne normy.

187) W związku z praktyką władz nadzorczych Minister S. Wewn. w okólniku Nr. 48 z dnia 25 lutego 1927 r. Nr. SF. 1062/27 (Zb. zarz. str. 1342) wskazuje granice ingerencji władz przy zatwierdzaniu budżetów komunalnych, a mianowicie: że „ingerencja władz nadzorczych w sprawy samorządu posiada jednak naturalne, wynikające z istoty samorządu oraz określone ustawowo, granice. Różnolitość, niejasność, a nadewszystko niekompletność przepisów, regulujących nadzór nad samorządem, stawia organa nadzorcze w trudnem położeniu i jest niekiedy powodem zniekształcania przez praktykę nadzoru zarówno istoty samorządu, jak i samej instytucji nadzoru”. Okólnik nawołuje do oględności przy wykonywaniu nadzoru, a także nakazuje „zachowanie formy, w której przejawiałoby się poszanowanie dla przyznanego związkom komunalnym prawa samostanowienia”, wreszcie stwierdza, że „władze nadzorcze nie mogą stanowić za samorząd, z wyjątkiem wypadków, przewidzianych w ustawach”.

Według okólnika — „przy badaniu budżetów związków komunalnych, władze nadzorcze powinny, o ile chodzi o celowość zamierzeń budżetowych, ograniczać się do badania tego, czy zamierzenia te zgodne są z ogólną linią polityki Państwa, czy są one wyrazem planowej gospodarki związku komunalnego“, a następnie, że „stałą ingerencję władzy nadzorczej w formie zarządzeń wkraczających w dziedzinę celowości zamierzeń związku komunalnego, nie posiadających istotnie ważnego znaczenia — należy uważać za szkodliwą...”

Art. 66.

(1) Nieważne są postanowienia organów ustrojowych gminy¹⁸⁸⁾, powzięte z naruszeniem istotnych wymagań formalnych, albo sprzeczne z obowiązującym prawem. Podjęte przez radę lub zarząd gminy uchwały takie przełożony gminy obowiązany jest zawiesić i przesłać bezzwłocznie władzy nadzorczej, która orzeka o ich ważności¹⁸⁹⁾.

(2) Zarząd gminy z urzędu lub na wezwanie władzy nadzorczej wstrzyma w ciągu dni 14 wykonanie uchwały rady, która zdaniem zarządu lub władzy jest niewykonalna lub sprzeczna z interesem gminy. To samo prawo ma przełożony gminy w stosunku do uchwał kolegium zarządu¹⁹⁰⁾. Zakwestjonowana w powyższy sposób uchwała staje się ważna, jeżeli ten sam kolegialny organ ustrojowy gminy poweźmie ją ponownie większością dwóch trzecich głosów ustawowej liczby członków na najbliższem posiedzeniu, na które sprawa ta musi być wniesiona.

188) Chodzi tu o uchwały rady miejskiej, magistratu (kolegjalnego zarządu miejsk.), względnie o decyzje przełożonego gminy.

189) Ustęp (1) powyższego artykułu dotyczy postanowień, bądź nieformalnie powziętych, bądź nielegalnych, gdy np. postanowienia te przekraczają zakres działania danego organu, naruszają obowiązujące ustawy, są powzięte na zebraniach nieprawomocnych bądź w sposób nieformalny.

Władza może wkroczyć na skutek przedstawienia sprawy przez przełożonego gm. jak i z urzędu.

Postanowienia ustępu (1) nie zawierają wzmianki, jak ma to miejsce w ust. (3) art. 24 u. s., o przepisach rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 22.3.1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. Nr. 36, poz. 341), a w szczególności o art. 99 i 101 tegoż rozporządzenia, które przewidują, kiedy władza nadzorcza może uchylić decyzję.

190) Ustęp (2) zastrzega prawo „veta“ zawieszającego dla kolegjum zarządu (magistratu) w stosunku do uchwały rady miejskiej oraz dla przełożonego gminy w stosunku do uchwał magistratu, ze względu na niewykonalność lub niecelowość uchwały.

Nowem postanowieniem w stosunku do stanu dotychczasowego (art. 62 dekretu) jest postanowienie, dopuszczające tu wkroczenie władzy nadzorczej.

Przez „zarząd gminy“ w zdaniu pierwszym ust. (2) rozumieć należy magistrat, t. j. zarząd kolegjalny. Wskazuje na to wykładnia logiczna całego ustępu (2).

Władzą nadzorczą, uprawnioną tu do działania, jest władza, wymieniona w art. 1 ust. 8 u. s., wzgl. w art. 55 ust. (3) u. s.

Art. 67.

(1) Władze nadzorcze zarówno bezpośrednie, jak i wyższe, mają prawo dokonywać inspekcji urzędów, instytucji, urządzeń, przedsiębiorstw i zakładów związków samorządowych, badać na miejscu i poddawać rewizji całokształt oraz poszczególne działy gospodarki samorządowej tak pod względem formalnym, jak i materalnym, a ponadto mogą na miejscu albo przez zażądanie nadesłania akt wejrzeć w tok załatwiania poszczególnych spraw¹⁹¹⁾. O wyniku inspekcji lub rewizji władza nadzorcza zawiadomi zarząd danego związku samorządowego najpóźniej w ciągu 60 dni po ukończeniu inspekcji bądź rewizji¹⁹²⁾.

(2) Przewidziane w ust. (1) uprawnienia posiadają władze nadzorcze również w stosunku do wszystkich instytucji prawa publicznego i instytucji prawa prywatnego o charakterze wyłącznie społecznym, jeżeli te instytucje opierają swe źródła finansowe co najmniej w 50% na subwencjach związków samorządowych albo korzystają w tej samej wysokości z ich poręki finansowej¹⁹³⁾. Uprawnienia powyższe przysługują wojewodzie

przy współdzialele wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym w stosunku do instytucyj, których teren działalności obejmuje obszar więcej niż jednego powiatu, zaś Ministrowi Spraw Wewnętrznych — w stosunku do instytucyj, których teren działalności obejmuje obszar więcej niż jednego województwa, jak również instytucyj centralnych, mających swą siedzibę w mieście stoł. Warszawie ¹⁹⁴⁾.

(3) W przypadkach, o których mowa w ust. (1), kierownik (przewodniczący) organu zarządzającego związku samorządowego obowiązany jest udzielić właściwym władzom, ich organom i delegatom wszelkiej pomocy i wyjaśnień, przedstawić i udostępnić księgi i dokumenty oraz dopuścić do rewizji ksiąg i kas. Postanowienie to dotyczy również kierownictwa instytucyj, o których mowa w ust. (2) ¹⁹¹⁾ 195).

(4) Władze nadzorcze mogą delegować swego przedstawiciela na posiedzenia organów zarządzających i stanowiących tudzież wyłonionych przez nie komisyj; osoby te mają prawo żądać przytem informacji co do gospodarki związku samorządowego oraz działalności poszczególnych jego organów ustrojowych ¹⁹⁶⁾ 197).

191) Ustępy (1) i (3) tego artykułu precyzują prawo bezpośredniej władzy nadzorczej, jak i wyższych władz nadzorczych do dokonywania inspekcji i rewizyj działalności związków samorządowych i to pod każdym względem. Jest to uprawnienie, które dotychczas domniemywało się z ogólnych uprawnień władz nadzorczych.

192) Wobec braku sankcyj, termin ma charakter jedynie porządkowy, przekroczenie tego terminu może tylko służyć za podstawę do zażaleń na działalność władz nadzorczych przed władzami wyższemi; dotyczy on też jedynie tylko tych form nadzorczych, które u. s. nazywa „inspekcje“ lub „rewizje“, a nie dotyczy wypadku gdy władza nadzorcza prowadzi dochodzenie w konkretnym wypadku, lub bada sprawę przez żądanie akt, czy innych materiałów.

193) Ustęp (2) jest rozszerzeniem uprawnień władz nadzorczych na szereg instytucyj, które swe źródła finansowe opierają na pomocy finansowej samorządu terytorjalnego conajmniej w 50%, lub w tej wysokości korzystają z jego poręki finansowej. Jednak prawo inspekcji dotyczy tylko instytucyj prawa publicznego, a z instytucyj prawa prywatnego jedynie tych, które mają charakter wyłącznie społeczny i działalność ich nie jest więc obliczona na zysk.

194) W przyszłości, a więc zapewne po ustaleniu się pewnej praktyki postępowania w tej dziedzinie, na podstawie art. 127 ust. 2 ustawy samorządowej powyższe uprawnienia nadzorcze mogą być zdekoncentrowane z Ministra na wojewodów i z wojewodów na wydziały powiatowe.

195) Kierownik (przewodniczący) organu zarządzającego — to przełożony gminy (burmistrz — prezydent miasta).

196) Ustęp (4) zawiera nowy przepis dla obszarów województw centralnych. Przedstawiciel władzy nadzorczej, obecny na posiedzeniu organu ustrojowego lub komisji, może żądać udzielenia mu informacji w związku z porządkiem dziennym w zakresie, określonym w tymże ustępie 4-ym.

Na życzenie przedstawiciela władzy nadzorczej przewodniczący danego posiedzenia obowiązany jest udzielić głosu temu przedstawicielowi. (P. przytem uwagi 46 i 94 do dekr.).

197) Władzą nadzorczą jest tu władza, wymieniona w art. 1 ust. (8) u. s., względnie w art. 55 ust. (3) u. s.

Art. 68.

(1) Bezpośredni nadzór nad czynnościami przełożonych gmin z zakresu administracji rządowej tak działów zespolonych ¹⁹⁸⁾ w wojewódzkich i powiatowych władzach administracji ogólnej, jak i działów niezespolonych ¹⁹⁸⁾ sprawuje w stosunku do gmin wiejskich i miast, zarówno wydzielonych jak i nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, właściwa powiatowa władza administracji ogólnej ¹⁹⁹⁾.

(2) W przypadkach, gdy prezydenci miast orzekają w charakterze władz administracji ogólnej, nadzór nad nimi wykonywa wojewoda ²⁰⁰⁾.

(3) Przy wykonywaniu funkcji, o których mowa w ust. (2), jeżeli wkraczają one w zakres bezpieczeństwa i porządku publicznego, prezydenci miast, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, obowiązani są działać w porozumieniu z właściwymi terytorjalnie powiatowymi władzami administracji ogólnej (starostą powiatowym lub grodzkim).

(4) Bezpośredni nadzór nad określonymi w ust. (1) i (2) czynnościami prezydenta miasta stoł. Warszawy sprawuje Komisarz Rządu m. st. Warszawy. W przypadkach, gdy prezydent miasta działa w charakterze wojewódzkiej władzy administracji ogólnej, nadzór sprawuje właściwy minister ²⁰¹⁾.

(5) Władze, o których mowa w ust. (1), (2) i (4), koordynują kierowane do przełożonych gmin polecenia władz rządowych działów niezespolonych w wojewódzkiej i powiatowej władzy administracji ogólnej oraz wydają przełożonym gmin na życzenie zainteresowanych władz potrzebne zarządzenia. Władze rządowe działów niezespolonych w wojewódzkiej i powiatowej władzy administracji ogólnej kierują ogólne instrukcje dla przełożonych gmin za pośrednictwem władz, o których mowa w ust. (1), (2) i (4). Władze rządowe działów niezespolonych mogą dokonywać lustracji agend związków samorządowych tylko w porozumieniu z władzami, o których mowa w ust. (1), (2) i (4). Ostatnie postanowienie nie dotyczy władz wojskowych w zakresie ich uprawnień ²⁰²⁾.

(6) W zakresie nadzoru, przewidzianego niniejszym artykułem, właściwym władzom administracji ogólnej przysługują w stosunku do przełożonych gmin następujące uprawnienia:

a) wydawanie zarządzeń, poleceń i wskazówek wiążących;

b) prawo wejrzenia w akta spraw poszczególnych oraz prawo lustracji odpowiednich agend;

c) rozstrzyganie w toku instancji oraz inne uprawnienia, przewidziane dla władz instancji odwoławczej w myśl przepisów o postępowaniu administracyjnym;

d) stosowanie środków wykonania zastępczego na koszt zobowiązanej gminy ²⁰³).

(7) Starosta powiatowy ma prawo nakładać na wójtów i podwójcich w razie stwierdzenia przekroczeń i zaniedbań przy wykonywaniu czynności w zakresie spraw administracji rządowej następujące kary porządkowe:

a) upomnienie,

b) nagana,

c) grzywna do 100 złotych.

Przed nałożeniem kary starosta powiatowy powinien zasięgnąć opinii wydziału powiatowego oraz dać obwinionemu możliwość zapoznania się z czynionymi mu zarzutami i złożenia wyjaśnień.

(8) Wojewoda po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) ma prawo nakładać na burmistrza i wiceburmistrza w powyższych przypadkach i w takim samym trybie kary, w ust. (7) wymienione, w stosunku zaś do prezydenta miasta i wiceprezydenta przysługuje wojewodzie tylko prawo nałożenia kar porządkowych upomnienia i nagany. Minister Spraw Wewnętrznych ma prawo nałożyć na prezydenta miasta i wiceprezydentów miasta stoł. Warszawy karę porządkową upomnienia.

(9) Osobom ukaranym służy prawo wniesienia odwołania w toku instancji w ciągu 14 dni za pośrednictwem władzy karzącej do władzy bezpośrednio wyższej, która rozstrzyga ostatecznie ²⁰⁴) ²⁰⁵).

198) Jakież działy administracji rządowej są zespolone w wojewódzkich i powiatowych władzach administracji ogólnej określają art. 27 i 67 rozp. org. Działami niezespolonymi będą m. in. władze wojskowe, szkolne, skarbowe, celne, wymiaru sprawiedliwości i t. p.

199) Powiatową władzą administracji ogólnej jest starosta powiatowy lub starosta grodzki.

200) Ustęp (1) dotyczy zarówno tych czynności, które mają charakter ściśle wykonawczy, jak i czynności o charakterze orzekającym. Orzecznictwo prezydentów miast wyjęte jest z pod nadzoru starosty, a poddane nadzorowi wojewody, który będzie tu również instancją odwoławczą w administracyjnym toku instancji (ust. (2)).

Orzecznictwo prezydentów miast, wkraczające w zakres bezpieczeństwa i porządku publicznego, wymaga porozumiewania się ich z właściwym starostą (ust. (3)). W wypadku, gdy porozumienia nie osiągnięto, spór rozstrzyga wojewoda.

201) Z postanowień ust. (2) i (4) wynika, że prezydenci miast podlegają równorzędnie dwóm władzom nadzorczym: 1-o staroście pow. lub gr. (prezydent miasta st. Warszawy — Komisarzowi Rządu m. st. Warszawy), jeżeli chodzi o czynności ściśle wykonawcze, oraz 2-o wojewodzie (prezydent m. st. Warszawy — Komisarzowi Rządu lub właściwemu ministrowi), jeżeli chodzi o orzecznictwo.

202) Ustęp (5) zawiera następujące ograniczenia dotychczasowych uprawnień władz rządowych niezespólnych w stosunku do gmin, a mianowicie: 1-o nie mogą bez ograniczeń kierować poleceniami do gmin z żądaniem wykonania ich niezwłocznego, gdyż, w razie potrzeby, może starosta lub wojewoda (Komisarz rządu m. st. Warszawy) wykorzystać swe uprawnienia, zawarte w zdaniu 1-szem ust. (5), i ustalić w porozumieniu z właściwymi władzami terminy wykonania danych poleceń, 2-o ogólne instrukcje tych władz będą kierowane do gmin jedynie za pośrednictwem starosty lub wojewody, 3-o lustracje agend gminy mogą władze niezespólone dokonywać jedynie w porozumieniu ze starostą lub wojewodą (to ostatnie nie dotyczy władz wojskowych).

203) Uprawnienia, wyliczone w ust. (6), nie są uprawnieniami władz, sprawujących nadzór nad czynnościami samorządowymi organów samorządowych, lecz środkami nadzoru nad czynnościami przełożonych gmin, którzy działają tu jako „agenci władz rządowych”, a nie jako reprezentanci związków samorządowych.

Uprawnienia władzy określone w ust. (6) lit. c), sprecyzowane są bliżej w post. adm. m. in. w art. 93 post. adm.

Wykonanie zastępcze, o którym mowa w ust. (6) lit. d), określone jest bliżej w post. przym.

204) Władza odwoławcza może uchylić lub zmienić orzeczenia władzy karzącej I instancji, nie może wszakże podnieść wymiaru kary, gdyż zasada taka musiałaby być wyraźnie przez ustawę przewidziana i nie może być domniemywana.

205) U. s. nie mówi o tem, czy od decyzji władzy, ostatecznej w toku instancji, przysługuje osobie ukaranej prawo zaskarżenia tej decyzji do N. T. A., wobec czego obowiązywać będą ogólne postanowienia, zawarte w rozporządzeniu o N. T. A. (Dz. U, Nr. 94 z 1932 r. poz. 806). Zgodnie z art. 1, 3 i 49 tego rozporządzenia, do zaskarżenia orzeczenia lub zarządzenia ostatecznego w toku postępowania administracyjnego, a wchodzącego w zakres administracji rządowej i samorządowej, uprawniony jest każdy, kto twierdzi, że naruszono jego prawa lub że go obciążono bez podstawy prawnej. Niewątpliwie w nałożeniu kary, którą u. s. nazywa „porządkową” (p. art. 73 i 77 ustawy z dn. 17.2.1922 r. o państwowej służbie cywilnej), mieszczą się wszystkie, wymienione wyżej, momenty, a zatem decyzje te są zaskarżalne. Ponieważ jednak z pod orzecznictwa N. T. A., zgodnie z art. 6 rozporządzenia, wyłączone są m. in. sprawy, dotyczące odpowiedzialności służbowej, omawiana kwestja jest sporna i autorytatywne wyjaśnienie będzie mógł wydać przy rozpatrywaniu konkretnej skargi N. T. A., który zgodnie z art. 6 rozporządzenia z urzędu czuwa nad swoją właściwością.

Art. 69.

(1) Właściwe władze mogą rozwiązać organ stanowiący i organ zarządzający związku samorządowego równocześnie albo też każdy z nich oddzielnie ²⁰⁶):

a) jeżeli wskutek przekroczenia właściwości lub innego istotnego naruszenia obowiązujących przepisów albo statutów związku samorządowego dany organ ustrojowy naraża ²⁰⁷) na szkodę interes publiczny;

b) jeżeli wskutek beczynności, bądź też nieudolnego lub niedbałego wykonania ciężących na nim zadań organ ustrojowy naraża ²⁰⁷) związek samorządowy na straty materialne, bądź też powoduje w gospodarce samorządowej istotne nieprawidłowości;

c) jeżeli organ ustrojowy dopuszcza się albo toleruje wśród swych członków publiczne wystąpienia, które uwłaczają powadze lub obniżają zaufanie, jakim powinny cieszyć się organa administracji publicznej.

(2) Postanowienia powyższe stosuje się dopiero wówczas, gdy dany organ ustrojowy pomimo wezwania ze strony właściwej władzy nie usunie stwierdzonych przez nią uchybień, braków i nieprawidłowości w wyznaczonym odpowiednio ²⁰⁸) terminie lub pomimo upomnienia nie zaniecha niewłaściwego postępowania ²⁰⁹).

(3) Rada gminy może być rozwiązana niezależnie od przyczyn, przewidzianych w ust. (1), jeżeli w ciągu jej kadencji liczba radnych zmniejszy się o 30% (art. 30 ust. (1), art. 40 ust. (1)).

(4) Decyzje właściwych władz, wydane w myśl ust. (1) i (3), podlegają natychmiastowemu wykonaniu, dany jednak organ ustrojowy może po jego rozwiązaniu odbyć jedno posiedzenie tajne wyłącznie tylko w celu przyjęcia decyzji właściwej władzy do wiadomości lub powzięcia uchwały w sprawie podjęcia środków prawnych przeciwko tej decyzji i powołania w tym celu pełnomocników ²¹⁰).

(5) Uprawnienia, o których mowa w ust. (1) i (3), przysługują: w stosunku do gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, wojewódzie, który wydaje decyzje po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), w stosunku zaś do pozostałych miast i powiatowych związków samorządowych — Ministrowi Spraw Wewnętrznych oraz w stosunku do miasta stoł. Warszawy — Radzie Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych. Decyzje w powyższym zakresie powinny być wydawane w formie umotywowanych zarządzeń ²¹¹).

(6) Wybory do rady gminnej należy zarządzić nie później, niż przed upływem trzech miesięcy, a do rady miejskiej i powiatowej — sześciu

miesiący od daty rozwiązania danego organu. Minister Spraw Wewnętrznych w stosunku do, gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, Rada Ministrów zaś w stosunku do pozostałych miast i powiatowych związków samorządowych mogą w drodze zarządzeń okres powyższy przedłużyć o dalsze sześć miesięcy.

(7) Rozwiązanie organu zarządzającego powoduje wygaśnięcie mandatów wszystkich niezawodowych jego członków; w stosunku do członków zawodowych stosuje się postanowienia art. 70.

(8) Nowoukonstituowany organ stanowiący powinien dokonać wyboru niezawodowych członków organu zarządzającego w ciągu następnych sześciu tygodni²¹²).

(9) W razie rozwiązania tylko organu zarządzającego organ stanowiący obowiązany jest w ciągu dwunastu tygodni dokonać wyboru członków organu zarządzającego.

206) Ustęp (1) art. 69 zezwala właściwej władzy (p. ust. (5) tegoż artykułu) na rozwiązanie jednocześnie obu organów ustrojowych, albo też każdego oddzielnie, gdy zajdą okoliczności, określone w jednym z trzech punktów ust. (1) pod lit. a), b) lub c). Dotychczas (art. 67 dekretu) nie znano instytucji rozwiązywania magistratów (zarządów miejskich). (P. uw. 122 do dekr.).

Decyzja, rozwiązująca powinna być umotywowana, a więc w motywach winna wyliczać fakty, które mieszczą się w jednym z trzech punktów ust. 1.

Postanowienie to jest novum w stosunku do przepisów art. 66 dekretu. Całkowite swobodne uznanie władzy, jakie istniało dotychczas, zostało tu ograniczone. Punkt a) ma na myśli działanie nielegalne, o ile naraża ono na szkodę interes publiczny; punkt b) — bezczynność, nieudolność lub niedbalstwo, o ile naraża to związek na straty materialne lub powoduje istotne nieprawidłowości; punkt c) wreszcie — wystąpienia publiczne członków organów (jeżeli występują w związku z piastowaniem mandatu i w zakresie wykonywanego mandatu), o ile uwłaczają one powadze lub obniżają zaufanie.

207) Z brzmienia ust. 1, a w szczególności z użytego wyrażenia „naraża” wynika, że postanowienia o rozwiązaniu organów ustrojowych nie można stosować zapobiegawczo, to znaczy nie można rozwiązać organu ustrojowego, gdy postępowanie tego organu dopiero „może narazić” interes publiczny na szkodę, albo dany związek samorządowy na straty materialne. Wypływa to również z charakteru naruszenia przepisów, które powinno być „istotne”.

Sprawa ta jednak jest sporna i będzie musiała być rozstrzygnięta przez miarodajne władze.

208) Czasokres ten nie jest ściśle określony w u. s. i. i wyznacza go władza. Z użytego wyrażenia „odpowiednio” wynika, że czasokres ten musi być wystarczający do wprowadzenia w życie wezwania władzy.

209) Ustęp (2) zawiera również nowe postanowienie, zobowiązujące właściwą władzę do wzywania lub upominania uprzednio danego organu, aby zaprzestał on działania, które może uzasadniać jego rozwiązanie.

210) Posiedzenie organu, o którym mowa w ust. (4) może się zająć „włącznie” decyzją o jego rozwiązaniu. Wszystkie uchwały w innych sprawach,

obowiązana jest władza nadzorcza uznać za nieważne w trybie art. 66 ust. (1) u. s.

211) W myśl ustępu (5), władzami właściwymi do działania są nie normalne władze nadzorcze (p. ust. (8) art. 1 u. s.), lecz władze bezpośrednio wyższe, a więc wojewoda z wydziałem wojewódzkim w stosunku do miast niewydzielonych, Minister Spraw Wewnętrznych do miast wydzielonych, a Rada Ministrów w stosunku do gminy m. st. Warszawy. Jest to zgodne ze stanem obecnie obowiązującym, z wyjątkiem m. st. Warszawy, której rada mogła być rozwiązana przez Prezydenta Rzeczypospolitej.

212) Stojąc na stanowisku, że równolegle z kadencją rady miejskiej biegnie tylko kadencja ławników, a natomiast niezawodowi przełożeni gminy i ich zastępcy urzędują, pomimo rozwiązania rady miejskiej, do końca swojej kadencji (p. uwaga 5 do u. s., oraz 69 pkt. h) i 124 do dekretu), — należy traktować ustęp 8 art. 69 u. s. łącznie z ustępem 7. Nowoukonstituowana zatem rada miejska wybiera wszystkich niezawodowych członków organu zarządzającego tylko w tym wypadku, gdy rada i zarząd jednocześnie zostają rozwiązane.

Sprawa ta jednak może budzić wątpliwości i wymagać będzie wyjaśnienia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, zwłaszcza, że postanowienie art. 2 ust. 2 u. s. dotyczy wyborów uzupełniających.

Art. 70.

(1) Członek organu zarządzającego może być złożony z urzędu tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego, wydanego zgodnie z postanowieniami osobnej ustawy²¹³⁾. Do czasu wydania ustawy, regulującej jednolicie na obszarze całego Państwa zasady odpowiedzialności członków organów zarządzających, organizację władz dyscyplinarnych i tryb postępowania dyscyplinarnego, zawodowy i niezawodowy członek organu zarządzającego może być złożony z urzędu w myśl dalszych postanowień niniejszego artykułu:

a) jeżeli ze szkodą²¹⁴⁾ dla interesu publicznego nie wykonywa ciężkich na nim obowiązków, bądź też spełnia je nienależycie, niedbale lub nieudolnie;

b) jeżeli postępuje w sposób, obniżający powagę i zaufanie, jakiego wymaga zajmowane przez niego stanowisko²¹⁵⁾ 216).

(2) Uprawnienia, o których mowa w ustępie poprzedzającym, w stosunku do niezawodowych członków organów zarządzających przysługują: wojewodzie przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym, jeżeli chodzi o członków zarządu gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych; Ministrowi Spraw Wewnętrznych na wniosek właściwego wojewody, przedstawiony przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby woje-

wódzkiej) z głosem stanowczym, jeżeli chodzi o członków wydziałów powiatowych i zarządów miejskich miast, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych.

(3) Uprawnienia, o których mowa w ust. (1), w stosunku do zawodowych członków organów zarządzających²¹⁷⁾ przysługują: Ministrowi Spraw Wewnętrznych na wniosek właściwego wojewody, przedstawiony przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), z głosem stanowczym, jeżeli chodzi o zawodowych członków zarządów gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, oraz Radzie Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych, jeżeli chodzi o zawodowych członków zarządów miejskich miast wydzielonych. Wniosek taki Minister Spraw Wewnętrznych w stosunku do zawodowych członków zarządów miejskich miast, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, z wyjątkiem miasta stoł. Warszawy, przedstawia na wniosek wojewody, z którym współdziała w tym względzie wydział wojewódzki (izba wojewódzka) z głosem stanowczym.

(4) Władze wydają decyzje w sprawach, przewidzianych w ust. (1), po przeprowadzeniu dochodzeń służbowych i postępowania wyjaśniającego, kierując się zasadami, zawartymi w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341); w toku postępowania tego władze powinny dać stronie możliwość złożenia wyjaśnień i przedstawienia dokumentów oraz są obowiązane przesłuchać świadków, wskazanych przez nią w celu ustalenia związanych bezpośrednio ze sprawą okoliczności faktycznych. Zainteresowany członek organu zarządzającego winien być zawiadomiony o terminie przesłuchania świadków, ma prawo być obecny i może im zadawać pytania. Zainteresowany członek organu zarządzającego ma ponadto prawo przybrać sobie w toku postępowania obrońcę z pośród członków organów ustrojowych jakiegokolwiek związku samorządowego, bądź też z pośród funkcjonariuszów samorządowych lub państwowych. W szczególności przed wydaniem decyzji w sprawie złożenia z urzędu powinien zainteresowany członek organu zarządzającego mieć możliwość złożenia bezpośrednio przed wydziałem wojewódzkim (izbą wojewódzką), względnie Ministerstwem Spraw Wewnętrznych ustnych wyjaśnień co do okoliczności faktycznych, które mają służyć za podstawę do wydania decyzji²¹⁸⁾.

(5) Decyzja władz orzekających w sprawie złożenia z urzędu członka organu zarządzającego powinna zawierać prawne i faktyczne uzasadnienie. Od decyzji wojewody przysługuje prawo wniesienia odwołania do Ministra Spraw Wewnętrznych zgodnie z zasadami wymienionego w ust. (4)

rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. Decyzje ostateczne w administracyjnym toku instancyj podlegają zaskarżeniu do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

(6) Do czasu wydania decyzji ostatecznej w administracyjnym toku instancyj w sprawie złożenia z urzędu członków organów zarządzających właściwa władza nie może zarządzić nowych wyborów²¹⁹⁾.

(7) Zawodowemu członkowi zarządu gminy w razie złożenia go z urzędu przysługuje z funduszków danej gminy takie same zaopatrzenie emerytalne, jakie w myśl art. 53 przysługuje zawodowym członkom zarządu gminy, z którymi stosunek służbowy ulega rozwiązaniu bez ich winy. Zawodowy członek zarządu gminy, który nie nabył prawa do trwałego zaopatrzenia emerytalnego, ma prawo do jednorazowej odprawy z funduszków gminy w wysokości półtoramiesięcznego uposażenia służbowego za każdy pełny rok służby, zaliczanej do wymiaru zaopatrzenia emerytalnego, conajmniej jednak w wysokości trzechmiesięcznego ostatnio pobieranego uposażenia służbowego.

213) Postanowienia art. 70 mają charakter przepisów tymczasowych, obowiązujących jedynie do czasu wydania jednolitej dla całego Państwa ustawy o odpowiedzialności dyscyplinarnej członków organów zarządzających związków samorządowych, a zapewne również i pracowników samorządowych.

Jednak do czasu wydania powyższej ustawy złożenie z urzędu członka organu zarządzającego, zarówno zawodowego, jak i niezawodowego może nastąpić jedynie, gdy zajdą okoliczności, określone w jednym z dwóch punktów a) lub b) ust. (1) art. 70.

To postanowienie, jak również zapewnienie wydziałowi wojewódzkiemu głosu stanowczego (ust. 2) i ust. 3), oraz pewna specjalna procedura z ust. (4) — jest istotną zmianą w dotychczasowym stanie prawnym, który w lakonicznym art. 67 dekretu pozostawiał decyzję całkowitemu swobodnemu uznaniu władzy.

214) „Szkoda” ta musi powstać i być stwierdzoną (p. uwaga 207 do u. s.).

215) Postępowanie to niekoniecznie ma posiadać znamiona czynu hańbiącego, za popełnienie którego radny może być wykluczony z rady miejskiej (p. uwaga 58 do u. s.).

216) U. s. pozostawia w mocy art. 46 dekretu z dn. 4.2.1919 r. o tymczasowej ordynacji powiatowej (Dz. Pr. Nr. 13, poz. 141), w myśl którego „do wydziału powiatowego należy sprawowanie władzy dyscyplinarnej nad burmistrzami i ławnikami magistratów. Na mocy tej władzy wydział powiatowy może wymierzać następujące kary: 1) upomnienie, 2) naganę, 3) grzywnę do 100 złotych.

Dotyczy to wypadków, w których przekroczenia członków zarządu miasta będą miały miejsce w sprawach, nie wchodzących w zakres administracji rządowej (p. art. 68 ust. 7 u. s.). Uprawnień tych nie posiadają wojewodowie, ani Minister Spraw Wewnętrznych w stosunku do członków zarządów miast, bę-

dających pod ich nadzorem. Od decyzji wydziału powiatowego przysługuje osobie ukaranej prawo odwołania się do wojewody, który rozstrzyga przy współudziale wydziału wojewódzkiego ostatecznie. W sprawie zaskarżalności ostatecznych decyzji p. uwagę 205 do art. 68 u. s.

217) Złożenie z urzędu zawodowych członków organów zarządzających jest oddane w ręce władz o stopień wyższych, od tych, które składać mogą z urzędu niezawodowych członków (ust. 2 i ust. 3).

218) Postanowienia ust. (4) zobowiązują władzę do przeprowadzenia dochodzeń i postępowania wyjaśniającego, a stronie dają prawo: 1-o składania wszelkich wyjaśnień w toku postępowania, 2-o wskazywania świadków i prawo obecności przy ich badaniu, 3-o przybrania sobie obrońcy, 4-o bezpośredniego złożenia władzy ustnych wyjaśnień, 5-o wniesienia odwołania w toku instancji, oraz 6-o wniesienie skargi do N. T. A. (są to więc akty nadzorcze, wydane w postępow. admin., a nie orzeczenie dyscyplinarne).

219) Ustęp (6) stwarza wyjątek w stosunku do przepisów art. 87 ust. 4 post. adm., a mianowicie wyłączona jest możliwość wydania przez władzę składającą z urzędu klauzuli natychmiastowej wykonalności takiej decyzji.

Art. 71.

(1) Gdy przeciwko członkowi organu zarządzającego, czynnego na obszarze działania niniejszej ustawy, z wyjątkiem województw pomorskiego i poznańskiego, wdrożono postępowanie karno - sądowe lub wszczęto dochodzenie służbowe w sprawie złożenia tegoż członka z urzędu, właściwa władza ma prawo zawiesić go w pełnieniu służby, jeżeli ze względu na rodzaj i doniosłość zarzucanego mu przestępstwa lub naruszenia obowiązków służbowych wskazane jest usunąć go od wykonywania obowiązków służbowych. Powyższe postanowienie stosuje się tylko wówczas, gdy członek organu zarządzającego nie podlega zawieszeniu z mocy prawa w myśl art. 7 ust. (2). W przypadku zarządzenia względem powyższej osoby aresztu śledczego, właściwa władza ²²⁰⁾ obowiązana jest zawiesić ją w pełnieniu służby ²²¹⁾.

(2) W razie zawieszenia w sprawowaniu mandatu w myśl postanowień art. 7 lub wszczęcia przeciw zawieszonemu postępowania karnego w sprawie o przestępstwo, za które sąd może orzec kary, przewidziane przepisami § 1 lub 2 art. 47 Kodeksu Karnego, właściwa władza ²²⁰⁾ może na czas zawieszenia ograniczyć uposażenie zawodowego członka zarządu gminy najwyżej do połowy, poczynawszy od dnia pierwszego miesiąca, następującego po zawieszeniu ²²²⁾. Gdy członka organu zarządzającego skazano prawomocnym wyrokiem za przestępstwo, pociągające za sobą powyższe kary, czasu zawieszenia w służbie nie zalicza się do czasu służby czynnej; w tych przypadkach nie przysługuje mu również prawo otrzymania części wstrzymanego uposażenia.

(3) Od decyzji, zawieszającej w służbie oraz ograniczającej uposażenie służbowe, przysługuje zawieszonemu w ciągu dni 14 po dniu doręczenia decyzji prawo wniesienia odwołania do władzy bezpośrednio wyższej, która orzeka ostatecznie.

(4) Do orzekania o zawieszeniu członka zarządu związku samorządowego w sprawowaniu mandatu i ograniczeniu wynagrodzenia służbowego powołane są: w stosunku do przełożonych gminy i ich zastępców te władze, które zatwierdziły wybór tych osób, w stosunku do ławników gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, starostowie powiatowi, w stosunku zaś do ławników miast wydzielonych i członków wydziałów powiatowych — wojewodowie. Starostowie i wojewodowie orzekają po zasięgnięciu opinii wydziału powiatowego, bądź wydziału wojewódzkiego. Ławników m. st. Warszawy zawiesza w pełnieniu służby Minister Spraw Wewnętrznych ²²³).

(5) Niezawodowi członkowie organów zarządzających przez czas zawieszenia ich w sprawowaniu mandatu nie pobierają żadnego wynagrodzenia. Atoli władze, określone w ust. (4), mogą przyznać burmistrzowi w mieście, liczącem ponad 5.000 mieszkańców, prawo do zachowania wynagrodzenia z funduszków gminy całkowitego lub ograniczonego do wysokości, przewidzianej w ust. (2), w ciągu określonego czasu lub przez cały okres zawieszenia burmistrza w sprawowaniu mandatu ²²⁴). Od decyzji władz, określonych w ust. (4), przysługuje burmistrzowi w ciągu dni 14 po dniu jej otrzymania prawo wniesienia odwołania do władzy bezpośrednio wyższej, która orzeka ostatecznie ²²³).

221) Z postanowień ust. (1) wynika, że członek organu zarządzającego: a) podlega zawieszeniu automatycznie z mocy samego prawa w myśl art. 7 ust. (2) u. s. (p. zdanie 2-ie ust. (1); b) właściwa władza musi go zawiesić, gdy znajdzie się on w areszcie śledczym (p. zdanie 3-ie ust. (1); oraz c) władza może go zawiesić w przypadkach, omówionych w zdaniu 1-em ust. 1).

222) Ograniczenie uposażenia najwyżej do połowy jest możliwe tylko wtedy, gdy zawodowy członek organu został zawieszony w pełnieniu służby z powodów, wymienionych w zdaniu 1-em ust. (2) w innych przypadkach wogóle uposażenia nie można ograniczyć. Zawieszenie z samego prawa następuje z chwilą wszczęcia śledztwa (art. 262 i in. K. P. K.), w postępowaniu zaś karnem bez śledztwa od chwili doręczenia aktu oskarżenia (rozporządzenie z dn. 19.3.1928 r. Dz. U. Nr. 33, poz. 315),

223) Od ostatecznych decyzji przysługuje skarga do N. T. A., bowiem decyzje te są aktami nadzoru, wydanymi w postępowaniu administracyjnym, a nie w postępowaniu dyscyplinarnym.

224) Przyznanie wynagrodzenia może nastąpić bez względu na to, czy zawieszenie nastąpiło z samego prawa, czy też na mocy decyzji władz, określonych w ust. 4.

Art. 72.

(1) W razie rozwiązania organu stanowiącego organ zarządzający wykonywa te tylko bieżące funkcje organu stanowiącego, które są konieczne do utrzymania prawidłowego biegu gospodarki samorządowej.

(2) Organ zarządzający w okresie, o którym mowa w ustępie poprzedzającym, nie może podejmować czynności, trwale obciążających finansowo gminę, w szczególności nie może zbywać, zamieniać, obciążać, oddawać w zastaw praw i nieruchomości oraz oddawać ich w dzierżawę ponad 3 lata, jak również czynić darowizn i zapisów oraz ustanawiać fundacyj. Powyższe ograniczenia uprawnień organu zarządzającego nie dotyczą przypadków, w których chodzi o wykonanie prawomocnej uchwały rozwiązanego organu stanowiącego; ograniczenia te nie dotyczą również aktów zbycia i zamiany nieruchomości, jeżeli dokonanie takiego aktu jest konieczne do urządzenia lub uregulowania ulic i placów publicznych albo dla celów rozbudowy miasta. Organowi zarządzającemu przysługuje również prawo zaciągania w imieniu i na rzecz związku samorządowego pożyczek długoterminowych ²²⁵) oraz obciążania w tym celu nieruchomości, jeżeli pożyczki te przeznaczone są wyłącznie do skonwertowania zobowiązań, jakie ciążyły na związku samorządowym w chwili rozwiązania jego organu stanowiącego ²²⁶).

(3) Wszelkie postanowienia i decyzje w zastępstwie rozwiązanego organu stanowiącego organ zarządzający podejmuje kolegialnie ²²⁷).

(4) Gdy organ zarządzający jest rozwiązany, rada gminy zaś urządza nadal, wówczas zakres działania kolegium zarządu do czasu ukonstytuowania się nowowybranego przechodzi na przełożonego gminy lub jego zastępcę, jeżeli jedno z tych stanowisk zajmuje zawodowy członek zarządu i pozostaje na tem stanowisku, w przeciwnym razie — na tymczasowego przełożonego gminy, sprawującego zarząd w pełnym zakresie art. 44, 46 i 47 ust. (1) z ograniczeniem, wynikającym z ust. (4) art. 73. Tymczasowego przełożonego gminy ustanawia władza, powołana do zatwierdzania wyborów w myśl art. 50 ust. (1) i (2). Władzy tej przysługuje również prawo ustanowienia tymczasowego zarządu w razie, gdy żaden z organów ustrojowych gminy nie jest rozwiązany, jednak mandaty przełożonego gminy i jego zastępcy, bądź zastępców wygasły albo osoby te złożyły je lub utraciły, bądź też zawieszone są w pełnieniu służby ²²⁸).

(5) Tymczasowy zarząd gminy ustaje po uprawomocnieniu się wyborów członków nowego zarządu, bądź też z chwilą przywrócenia do urzędowania zawieszonego przełożonego gminy lub jego zastępcy.

(6) Decyzje w sprawie powołania i składu osobowego zarządu tymcza-

sowego wojewoda i starosta powiatowy wydają po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), bądź wydziału powiatowego.

225) Postanowienie to dotyczy również, naszym zdaniem, pożyczek krótkoterminowych, zaciąganych dla skonwertowania zobowiązań z ograniczeniami, zawartymi w art. 33 ust. 2 ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. Nr. 106 z 1932 r. poz. 884).

226) Artykuł 72 dotyczy przypadku, gdy jeden organ ustrojowy funkcjonuje, a brak drugiego.

Ustępy 1) — 3) dotyczą przypadku, gdy brak rady miejskiej, ust. 4)—6) zaś — gdy brak zarządu miejskiego. Miasto może pozostawać bez rady miejskiej najwyżej 12 miesięcy (ust. (6) art. 69) oraz ponadto przez okres wyborczy, bez zarządu miejskiego — 12 tygodni (ust. (9) art. 69) i również jeszcze przez okres wyborczy.

227) O ile magistrat, w zastępstwie rady, podejmuje takie uchwały, które jako uchwały rady wymagały zatwierdzenia (art. 65 u. s.), to te uchwały magistratu również wymagają zatwierdzenia władzy nadzorczej.

228) Wobec tego, że rozwiązanie zarządu miejskiego dotyczy jedynie jego członków niezawodowych (ust. (7) art. 69 u. s.), to funkcje rozwiązanego zarządu przechodzą na zawodowego członka zarządu, o ile taki wogóle wchodzi w skład zarządu, lub też nie został złożony z urzędu w myśl art. 70 u. s. Gdy zawodowego członka zarządu niema, to władza może zamianować tymczasowego przełożonego gminy.

Sprawę jego wynagrodzenia normuje art. 74 u. s. Ta sama władza mianuje i określa uposażenie tymcz. przełożonego gminy (p. uw. 231 do u. s.) Z uprawnień władzy, powołującej tymczasowego przełożonego, wynika, że władza ta może go w każdym czasie odwołać.

Tymcz. przełożony gminy jest organem ustrojowym miasta, hierarchicznie niezawisłym od władzy go mianującej. W stosunku do takiego miasta przysługują władzom jedynie normalne uprawnienia władz nadzorczych.

Art. 73.

(1) W razie, gdy rada gminy jest rozwiązana, mandaty zaś przełożonego gminy i jego zastępcy, bądź zastępców wygasły, albo osoby te złożyły je lub utraciły, bądź też zawieszone są w pełnieniu służby, władza, powołana w myśl art. 50 ust. (1) i (2) do zatwierdzania wyborów przełożonego gminy, uprawniona jest do powołania tymczasowego przełożonego gminy, a w razie potrzeby również jego zastępców.

(2) Tymczasowy przełożony gminy sprawuje jej zarząd samodzielnie pod osobistą odpowiedzialnością przy pomocy pozostałych członków zarządu i funkcjonariuszów gminy. Władza, powołana do ustanawiania tymczasowego przełożonego gminy, władna jest ustanowić przy nim i pod jego przewodnictwem radę przyboczną, złożoną w potrzebnej liczbie z osób, posiadających prawo wybieralności do rady gminy. Jeżeli wła-

dza nadzorcza nie określi bliżej kompetencji rady przybocznej, jest ona organem, powołanym do wydawania opinii, których tymczasowy przełożony gminy zasięga we wszystkich sprawach, wymagających uchwały rady gminy.

(3) Tymczasowy zarząd łączy zakres działania organu stanowiącego i zarządzającego z ograniczeniami, przewidzianymi w art. 72 ust. (2). Tymczasowy zarząd nie może powoływać do życia nowych zakładów i przedsiębiorstw, zwijania zaś istniejących może dokonywać po uzyskaniu na to zgody władzy nadzorczej.

(4) Tymczasowy zarząd może przyjmować w granicach etatu stanowisk służbowych i budżetu nowych pracowników tylko na czas, nie przekraczający bieżącego okresu budżetowego, albo z warunkiem rozwiązania stosunku służbowego za trzymiesięcznym wypowiedzeniem, przyjmować zaś na czas dłuższy lub na stałe oraz zwalniać pracowników może po uzyskaniu na to zgody władzy nadzorczej.

(5) Funkcje tymczasowego zarządu w powiatowym związku samorządowym w razie rozwiązania rady powiatowej i wydziału powiatowego sprawuje jednoosobowo starosta powiatowy; w tym przypadku do zakresu działania starosty powiatowego stosuje się odpowiednio postanowienia, zawarte w art. 72 ust. (2), oraz postanowienia ust. (3) niniejszego artykułu.

(6) W sprawach, objętych niniejszym artykułem, stosuje się postanowienia, zawarte w art. 72 ust. (5) i (6) ²²⁹ 230).

229) Artykuł ten normuje wypadek, gdy gmina miejska jest pozbawiona obu organów ustrojowych z wyboru. W tej sytuacji wchodzi w ich miejsce tymczasowy przełożony gminy (ewent. jego zastępca) i posiada on uprawnienia rady i zarządu miejskiego, jednak z ograniczeniami, wynikającymi z postanowień ust. 2 art. 72 u. s. i ust. 3 zdanie 2-ie oraz ust. 4 art. 73 u. s.

230) Powołanie rady przybocznej jest fakultatywne. Rada ta posiada głos opiniodawczy w sprawach, określonych w art. 43 u. s. Władza nadzorcza może jednak zastrzec dla rady przybocznej w niektórych sprawach głos stanowczy, wówczas w sprawach tych uchwała rady przybocznej wiązałaby tymczasowego przełożonego gminy.

Art. 74.

Uposażenie tymczasowego przełożonego gminy i jego zastępcy wyznacza z funduszu gminy właściwa władza ²³¹) w granicach norm rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o dostosowaniu uposażenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 118, poz. 1073) z późniejszymi zmianami. Uposażenie to nie może przekraczać uposażenia, przyznanego poprzednikowi ²³²).

231) Jest nią władza, powołana do ustanowienia tymczasowego przełożonego gminy w myśl art. 72 ust. (4) lub art. 73 ust. (1) u. s.

232) Rada Ministrów może swe uprawnienia w powyższym zakresie przekazać Ministrowi Spraw Wewnętrznych z zastrzeżeniem, że ustalenie uposażenia tymczasowego przełożonego gminy m. st. Warszawy wymagać będzie uprzedniej zgody Prezesa Rady Ministrów (art. 127 u. s.).

DZIAŁ II.

PRZEPISY, DOTYCZĄCE POSZCZEGÓLNYCH OBSZARÓW PAŃSTWA.

R o z d z i a ł 1.

Przepisy, dotyczące obszaru województwa białostockiego, z wyjątkiem powiatów: grodzieńskiego i wołkowyskiego, oraz obszaru województw: kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego i warszawskiego.

Art. 81.

Na obszar gmin: białowieskiej i masiewskiej w powiecie bielskim, w województwie białostockiem, rozciąga się moc obowiązującą przepisów dekretu Naczelnika Państwa z dnia 4 lutego 1919 r. o samorządzie miejskim (Dz. P. P. P. Nr. 13, poz. 140), wraz ze zmianami, wynikającymi z późniejszych ustaw i ustawy niniejszej ²³³⁾.

233) Postanowienie to ma na celu, zgodnie z uzasadnieniem projektu, ujednolicienie stanu prawnego w zakresie ustroju samorządu terytorjalnego województwa białostockiego przynajmniej na obszarze jednego powiatu bielskiego. Przepis ten miałby tylko wtedy praktyczne znaczenie, gdyby jakieś osiedle, znajdujące się na obszarze jednej z wymienionych gmin, uzyskało urząd miejski.

DZIAŁ III.

POSTANOWIENIA PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE.

R o z d z i a ł I.

Postanowienia przejściowe.

Art. 110.

Jeżeli w myśl dotychczasowych przepisów zakres działania gminy dzieli się na własny i poruczony, postanowienia, zawarte w art. 48 i art. 68

stosuje się do zakresu poruczonego²³⁴⁾ oraz do spraw, wchodzących w zakres policji miejscowej.

234) Z tego wynika, że przez „sprawy poruczone“, o których mowa w art. 10 dekr. należy rozumieć czynności organów miejskich, wchodzące w zakres administracji rządowej (działów zespolonych i niezespolonych), jako bądź czynności wykonawcze tych władz, bądź orzeczenia organów miejskich, działających w charakterze władz administracji ogólnej, a ponadto czynności t. zw. policji miejscowej (p. uw. 18 do dekr.).

Art. 115.

(1) Wybory do organów nowoutworzonych lub utrzymanych w dotychczasowych granicach gmin wiejskich i gromad na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego oraz pomorskiego i poznańskiego będą zarządzane w ciągu 2 miesięcy po wejściu w życie rozporządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych, o których mowa w art. 103.

(2) Wybory do rad powiatowych na powyższym obszarze będą zarządzane w ciągu 4 miesięcy po wejściu w życie rozporządzeń, o których mowa w art. 103.

(3) Poza wyjątkami, wynikającymi z powyższych postanowień, wybory do organów ustrojowych gromad, gmin wiejskich i miast na całym obszarze mocy obowiązującej niniejszej ustawy, bez względu na czas trwania bieżącej kadencji, będą zarządzane w ciągu 12 miesięcy po wejściu w życie ustawy niniejszej²³⁵⁾. Wybory do organów ustrojowych powiatowych związków samorządowych poza obszarem województw, wymienionych w ust. (1), będą zarządzane w ciągu dalszych 4 miesięcy.

235) To jest do dnia 13 lipca 1934 r. (art. 130 ust. 1 u. s.)

Do tego czasu czynne będą dotychczasowe rady miejskie ze względu na postanowienia, zawarte w art. 130 ust. (3) u. s.

W razie rozwiązania rady miejskiej w międzyczasie, w myśl art. 69 u. s., bądź też jej zdekompletowania (art. 69 ust. 3), kompetencje rady przechodzą na zarząd miejski z ustawowymi ograniczeniami, w myśl art. 72 u. s. Gdyby i zarząd miejski został rozwiązany, stosuje się postanowienia art. 72 ust. (4). względnie art. 73 ust. (1) u. s., t. zn. kompetencje organów ustrojowych przechodzą na tymczasowego przełożonego gminy, który urzęduje aż do przeprowadzenia wyborów do rady miejskiej i ukonstytuowania się nowego zarządu.

Art. 116.

Warunki prawa wybieralności, przewidziane w ustawie niniejszej²³⁶⁾, nie odnoszą się do czynnych w chwili wejścia jej w życie członków organów zarządzających aż do chwili wygaśnięcia lub utraty przez nich mandatów.

236) P. art. 4, 5 i 49 u. s.

Art. 120.

Do czasu ustawowego uregulowania obowiązków, praw i odpowiedzialności służbowej funkcjonariuszów samorządowych na obszarze całego Państwa dotychczasowe uprawnienia organów ustrojowych związków samorządowych w sprawach dyscyplinarnych tych funkcjonariuszów pozostają nienaruszone ²³⁷).

237) Zatem zachowuje moc art. 48 dekretu. (P. uwagi do art. 44 u. s. i do art. 48 dekr.).

R o z d z i a ł 2.

Postanowienia końcowe.

Art. 122.

(1) Upoważnia się Prezydenta Rzeczypospolitej do ustalenia w okresie lat 2 od chwili wejścia w życie ustawy niniejszej w drodze rozporządzeń z mocą ustawy dla całego Państwa lub poszczególnych jego obszarów tekstów ustaw o ustroju gminy wiejskiej, miasta i powiatowego związku samorządowego, uzgadniających dotychczasowe ustawodawstwo w dziedzinie ustroju samorządu terytorjalnego z ustawą niniejszą.

(2) Przy wydawaniu powyższych rozporządzeń Prezydent Rzeczypospolitej władny jest czynić w obowiązującym ustawodawstwie zmiany, jakie uzna za niezbędne do jego skodyfikowania, a w szczególności do ustalania w języku polskim treści postanowień, obowiązujących dotychczas w językach obcych, łączyć postanowienia różnych ustaw w jedną całość, oznaczać je nowymi nazwami i datami oraz wprowadzać zmiany do układu i redakcji postanowień, zawartych w tych ustawach.

(3) W związku z postanowieniami, zawartymi w niniejszym artykule, Prezydent Rzeczypospolitej władny jest ponadto wydawać przepisy uzgadniające i przejściowe, które okażą się niezbędne do wprowadzenia w życie rozporządzeń, przewidzianych w ustępie (1), w szczególności do przystosowania do ich postanowień zakresu działania władz i urzędów państwowych i samorządowych.

(4) Z chwilą wejścia w życie rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej, wydanych w myśl artykułu niniejszego, tracą moc w stosunku do objętych niemi obszarów i związków samorządowych postanowienia ustawy niniejszej oraz wszelkie dotychczasowe przepisy prawne, dotyczące spraw, uregulowanych powyższymi rozporządzeniami ²³⁸). Przepisy rozpo-

rzążeń i regulaminów, wydanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych zgodnie z ustawą niniejszą, o ile nie będą wyraźnie uchylone rozporządzeniami Prezydenta Rzeczypospolitej, mają obowiązywać do czasu uchylenia ich w trybie, w jakim zostały wydane.

238) Z tego wynika, że dekret o samorządzie miejskim z 1919 r. wraz z późniejszymi zmianami i zmianami, wynikającymi z ustawy samorządowej, ma obowiązywać tylko do chwili wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta R. P. o ustroju miast na obszarze województw centralnych.

Art. 127.

(1) Rada Ministrów władna jest uprawnienia, zastrzeżone jej postanowieniami art. 50 ust. (8), 72 ust. (4), 73 ust. (1) i art. 74, przekazać w drodze rozporządzeń w całości lub części Ministrowi Spraw Wewnętrznych z zastrzeżeniem, że decyzje jego wymagać będą uprzedniej każdorazowej zgody Prezesa Rady Ministrów ²³⁹⁾.

(2) Minister Spraw Wewnętrznych władny jest w drodze rozporządzeń w całości lub w części przekazywać: wojewodom uprawnienia, zastrzeżone jemu w myśl art. 67 ust. (2), oraz wydziałom powiatowym — uprawnienia, zastrzeżone wojewodom w myśl art. 67 ust. (2), tudzież w stosunku do gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, w zakresie art. 53 ust. (5) ²⁴⁰⁾.

(3) Wojewodowie wydawać winni decyzje w zakresie przekazanych im uprawnień w myśl art. 67 ust. (2) przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym.

239) Ust. (1) art. 127 u. s. pozwala na dekoncentrację uprawnień Rady Ministrów na Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie ustanowienia tymczasowego przełożonego gminy w m. st. Warszawie oraz określenia jego uposażenia.

240) Uprawnienia te dotyczą: a) dokonywania inspekcji i t. p. odnośnie do instytucji prawa publicznego i instytucji prawa prywatnego o charakterze wyłącznie społecznym, jeżeli te instytucje opierają swe źródła finansowe co najmniej w 50% na subwencjach związków samorządowych albo korzystają w tej samej wysokości z ich poręki finansowej (art. 67 ust. 2 u. s.), b) zatwierdzania uchwał rady miejskiej w przedmiocie określenia praw emerytalnych zawodowych członków zarządu miasta.

Art. 128.

Dla ustalenia liczby mieszkańców w myśl postanowień ustawy niniejszej miarodajny jest ostatni urzędowy powszechny spis ludności ²⁴¹⁾.

241) Miarodajny jest więc tylko spis powszechny, przeprowadzany co 10 lat na podstawie art. 6 ustawy z dnia 21.10.1919 r. o organizacji statystyki admi-

nistracyjnej (Dz. U. Nr. 85, poz. 464). Każdy inny spis ludności miast, nawet urzędowo przeprowadzany przez Główny Urząd Statystyczny, nie ma znaczenia w sprawach uregulowanych u. s.

Art. 129.

Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych, a co do art. 20 ust. (9), 23 ust. (8) i (9) oraz art. 64 w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 130.

(1) Ustawa niniejsza wchodzi w życie po upływie 60 dni od dnia, następującego po jej ogłoszeniu.

(2) Z dniem wejścia w życie ustawy niniejszej tracą moc wszelkie przepisy prawne, dotyczące spraw, uregulowanych ustawą niniejszą, oraz przepisy sprzeczne z jej postanowieniami. W szczególności tracą moc:

a) ordynacja powiatowa dla prowincji poznańskiej z dnia 20 grudnia 1828 r. (Zb. u. pr. z 1829 r., str. 3) z późniejszymi zmianami;

b) art. 257, 258 i 261 ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego (Zbiór pr. ces. ros. z 1892 r., t. II kont. do 1913 r., dz. V);

c) ordynacja wyborcza dla gmin, stanowiąca część B. ustawy z dnia 12 sierpnia 1866 r., obowiązującej w Królestwie Galicji i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o urządzeniu gmin i ordynacji wyborczej dla gmin (Dz. u. kr. Nr. 19), z późniejszymi zmianami;

d) ordynacja wyborcza dla gminy królewskiego stołecznego miasta Lwowa, stanowiąca część B. ustawy z dnia 14 października 1870 r. (Dz. u. kr. Nr. 79) z późniejszymi zmianami;

e) rozporządzenie Polskiej Komisji Likwidacyjnej o rozszerzeniu prawa wyborczego do rad gminnych z dnia 23 listopada 1918 r. (Dz. rozp. P. K. L. Nr. 2);

f) dekret Naczelnika Państwa z dnia 5 grudnia 1918 r. o tymczasowej ordynacji wyborczej do sejmików powiatowych (Dz. P. P. P. Nr. 19, poz. 51);

g) dekret Naczelnika Państwa z dnia 13 grudnia 1918 r. o wyborach do rad miejskich na terenie b. Królestwa Kongresowego (Dz. P. P. P. Nr. 20, poz. 58);

h) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia

25 czerwca 1919 r. o wyborach do tymczasowych rad miejskich (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 7, poz. 44);

i) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 25 czerwca 1919 r. o tymczasowej ordynacji wyborczej do zebrań i rad gminnych (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 7, poz. 45);

j) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 27 czerwca 1919 r., o tymczasowej ustawie miejskiej (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 7, poz. 46);

k) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 16 sierpnia 1919 r. o ustroju miasteczek (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 13, poz. 112);

l) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 7 listopada 1919 r., dotyczące rozciągnięcia tymczasowej ustawy miejskiej na miasta i miasteczka, mające ponad 2.000 mieszkańców (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 32, poz. 345);

1) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 31 stycznia 1920 r. o zmianie art. 94 ustawy gminnej (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 11/54, poz. 180);

m) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 25 marca 1920 r. o zmianie artykułu 66 ustawy miejskiej (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 29, poz. 667);

n) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 15 kwietnia 1920 r. o zmianie art. 14 ustawy miejskiej z dnia 14 sierpnia 1919 r. (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 37/81, poz. 930);

o) ustawa z dnia 3 lutego 1921 r. w sprawie delegatów od miast w sejmikach powiatowych (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 99);

p) rozporządzenie Ministra b. Dzielnicy Pruskiej z dnia 12 sierpnia 1921 r. o wyborach do sejmików powiatowych na obszarze b. Dzielnicy Pruskiej (Dz. U. R. P. Nr. 71, poz. 492).

(3) Z dniem ukonstytuowania się nowych organów ustrojowych w poszczególnym związku samorządowym na obszarze b. zaboru rosyjskiego po wejściu w życie postanowień, zawartych w art. 115 ust. (3) niniejszej ustawy, traci moc w stosunku do tego związku samorządowego ustawa z dnia 30 marca 1922 r. w przedmiocie przedłużenia okresu urzędowania organów samorządowych na obszarze b. zaboru rosyjskiego (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 225) ²⁴²).

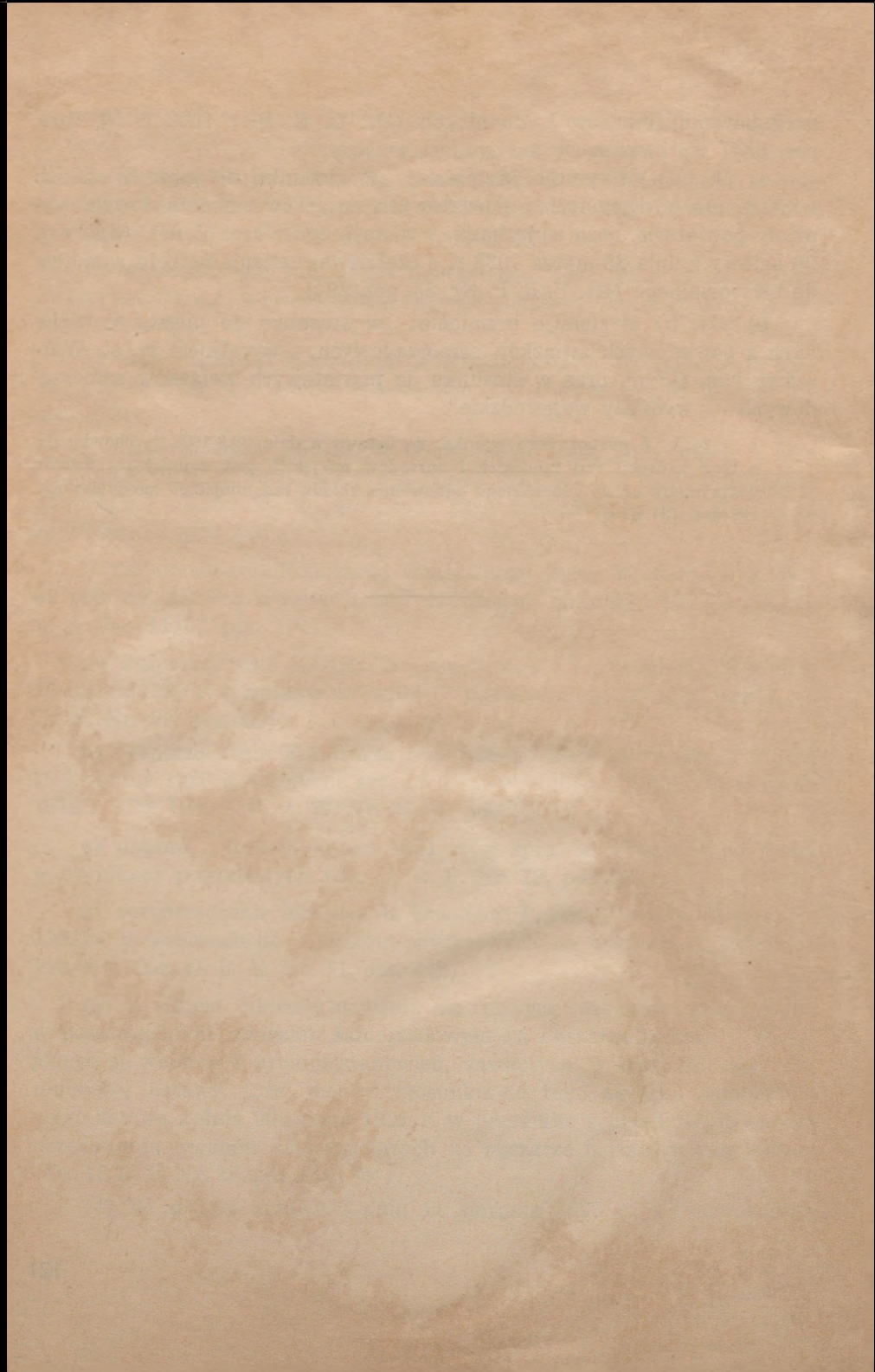
(4) W art. 36 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym

uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 106, poz. 884) wprowadza się następujące zmiany:

a) pkt. a) otrzymuje brzmienie: „w stosunku do gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, wydziały powiatowe, poza wyjątkami, wynikającymi z art. 55 ust. (3) i art. 96 ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 294)“.

b) pkt. b) otrzymuje brzmienie: „w stosunku do miast, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, z wyjątkiem m. st. Warszawy i m. Gdyni, oraz w stosunku do powiatowych związków samorządowych — wydziały wojewódzkie“.

242) Z postan. tego wynika, że ustawa z dnia 30.3.1922 r. obowiązuje, a bieg kadencji rad miejskich i zarządów miejskich jest z mocy tej ustawy wstrzymany aż do generalnego odnowienia składu rad miejskich zgodnie z art. 115 ust. (3) u. s.

Załącznik.

Alfabetyczny wykaz miast, rządzących się dekretem z dn. 4.2. 1919 r. o samorządzie miejskim (Dz. Pr. Nr. 13 poz 140).

L. p.	Nazwa miasta ^{1) 2)} powiat ³⁾ , województwo	Data, od której rozciągnięto dekret na miasto, podstawa ⁴⁾ .	Liczba mieszk. ⁵⁾	Liczba radnych ⁶⁾	Liczba ławni- ków ⁷⁾
1	* Aleksandrów Kujawski nieszawski warszawskie		9,565	24	3
2	Aleksandrów Łęczycki Łódź łódzkie		11,554	16	3
3	* Augustów ⁸⁾ Augustów białostockie		12,156	24	3
4	Bełchatów Piotrków łódzkie	1.1. 1925 r. rozp. R. M. z dn. 22.12 1924 r. (Dz. U. Nr. 116 poz. 1035)	8,587	16	3

1) Druk zwyczajny oznacza miasto, nie wydzielone z powiatowego związku samorządowego;

druk tłusty oznacza miasto, wydzielone z powiatowego związku samorządowego;
druk podkreślony oznacza miasto, tworzące powiat miejski dla celów administracji państwowej (p. art. 3 dekretu);

* przed nazwą miasta oznacza siedzibę władzy powiatowej,

** przed nazwą miasta oznacza siedzibę władzy wojewódzkiej,

u przed nazwą miasta oznacza uzdrowisko.

2) Nazwy miast podano według załącznika 1 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 23.11.1932 r. (Dz. U. Nr. 113, poz. 937).

3) Powiaty, których nazwa nie odpowiada nazwie siedziby władzy powiatowej, podane są w formie przymiotnikowej według załącznika 2 do rozp. M. S. Wewn. z dn. 23.11.1932 r. (Dz. U. Nr. 113, poz. 937): powiat błoński, siedziba władzy powiatowej—Grodzisk Mazowiecki; iłżecki — Wierzbnik; nieszawski — Aleksandrów Kujawski; stopnicki — Busko - Zdrój i szczuczyński — Grajewo.

4) O ile w tej rubryce nic nie podano, należy rozumieć, że dane miasto figuruje w wykazie, załączonym do dekretu.

5) Według wyników tymczasowych drugiego powszechnego spisu ludności z dn. 9.12.1931 r., opublikowanych w Nr.Nr. 7 i 10 „Wiadomości Statystycznych” z 1932 r.

6) p. art. 34 u. s.

7) p. art. 37 u. s.

8) Na Augustów dekret został rozciągnięty reskryptem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z r. 1919, nigdzie nie opublikowanym.

L. p.	Nazwa miasta ¹⁾²⁾ powiat ³⁾ , województwo	Data, od której rozciągnięto dekret na miasto, podstawa ⁴⁾	Liczba mieszk. ⁵⁾	Liczba radnych ⁶⁾	Liczba ławni- ków ⁷⁾
5	* Będzin Będzin kieleckie	.	47,812	40	4
6	* Biała Podlaska Biała lubelskie	28.10. 1919 r. rozp. M. S. W. z dn. 22.10 1919 r. (M. P. Nr. 234)	17,549	24	3
7	Biała Rawska Rawa warszawskie	1.10. 1925 r. rozp. M.S. W. z dn. 5.9. 1925 r. (Dz. U. Nr. 98 poz. 697)	2,903	12	3
8	** Białystok Białystok białostockie	30.9. 1919 r. rozp. M.S. W. z dn. 29.9. 1919 r. (M. P. Nr. 220)	91,335	48	5
9	* Bielsk Podlaski Bielsk białostockie	28.10. 1919 r. rozp. M. S. W. z dn. 22.10 1919 r. (M. P. Nr. 234)	7,028	16	3
10	* Biłgoraj Biłgoraj lubelskie		8,177	16	3
11	Błaszki Kalisz łódzkie		4,969	12	3
12	Błonie błoński warszawskie		7,642	16	3
13	Boćki Bielsk białostockie	28.10. 1919 r. rozp. M. S. W. z dn. 22.10 1919 r. (M. P. Nr. 234)	2,165	12	3
14	Brańsk Bielsk białostockie	" "	4,204	12	3
15	Brok n/Bugiem Ostrów białostockie	1.3. 1922 r. rozp. R. M. z dn. 26.1. 1922 r. (Dz. U. Nr. 12 poz. 107)	2,895	12	3
16	Brześć Kujawski Włocławek warszawskie		5,837	16	3
17	Brzeziny Łódzkie Brzeziny łódzkie		13,045	24	3

L. p.	Nazwa miasta ^{1) 2)} powiat ³⁾ , województwo	Data, od której rozciągnięto dekret na miasto, podstawa ⁴⁾ .	Liczba mieszk. ⁵⁾	Liczba radnych ⁶⁾	Liczba ławni- ków ⁷⁾
18	u Busko-Zdrój stopnicki kieleckie		7.010	16	3
19	* Chełm Chełm lubelskie		29.222	32	4
20	Chęciny Kielce kieleckie		5.429	16	3
21	Chmielnik stopnicki kieleckie		8.051	16	3
22	Chodecz Włocławek warszawskie	1. 8. 1921 r. rozp. M. S. W. z dn. 30. 7. 1921 r. (Dz. U. Nr. 69 poz. 465)	1.824	12	3
23	Choroszcz Białystok białostockie	30 9. 1919 r. rozp. M. S. W. z dn. 29. 9. 1919 r. (M. P. Nr. 220)	2.905	12	3
24	Chorzele Przasnysz warszawskie		3.032	12	3
25	Ciechanowiec Bielsk białostockie	28. 10. 1919 r. rozp. M. S. W. z dn. 22. 10. 1919 r. (M. P. Nr. 234)	4.029	12	3
26	* Ciechanów Ciechanów warszawskie		13.954	24	3
27	u Ciechocinek nieszawski warszawskie		4.711	12	3
28	Czeladź Będzin kieleckie		21.035	24	3
29	* <u>Częstochowa</u> Częstochowa kieleckie		117.594	48	5
30	Dąbie n/Nerem Koło łódzkie		3.825	12	3

L. p.	Nazwa miasta ^{1) 2)} powiat ³⁾ , województwo	Data, od której rozciągnięto dekret na miasto, podstawa ⁴⁾	Liczba mieszk. ⁵⁾	Liczba radnych ⁶⁾	Liczba ławni- ków ⁷⁾
31	Dąbrowa Górnicza Będzin kieleckie		36.987	32	4
32	Dąbrowa Grodzieńska Sokółka białostockie	22. 10. 1919 r. rozp. M. S. W. z dn. 13. 10. 1919 r. (M. P. Nr. 229)	3.484	12	3
33	Dobra k/Turka Turek łódzkie		2.871	12	3
34	Dobrzyń n/Drwęca Rypin warszawskie		5.176	16	3
35	Dobrzyń n/Wisła Lipno warszawskie		2.838	12	3
36	Drohiczyn Bielsk białostockie	28 10 1919 r. rozp. M. S. W. z dn. 22.10 1919 (M. P. № 234)	2.309	12	3
37	Dubienka Hrubieszów lubelskie		3.825	12	3
38	Działoszyce Pińczów kieleckie		6.245	16	3
39	* Garwolin Garwolin lubelskie		6.262	16	3
40	Gąbin Gostynin warszawskie		5,690	16	3
41	Główno k/Łowicza Brzeziny łódzkie	14.1 1925 r. rozp. M. S. W. z dn. 30.12 1924 r. (Dz. U. № 2 z 1925 poz. 21)	3.154	12	3
42	Golina Kaliska Konin łódzkie	1.8 1921 r. rozp. M. S. W. z dn. 30.7 1921 (Dz. U. № 69 poz. 465)	2.578	12	3
43	Goniądz Białystok białostockie	30.9 1919 r. tozp. M. S. W. z dn. 29.9 1916 (M. P. № 220)	3.449	12	3

L. p.	Nazwa miasta ^{1) 2)} powiat ³⁾ , województwo	Data, od której rozciągnięto dekret na miasto, podstawa ⁴⁾	Liczba mieszk. ⁵⁾	Liczba radnych ⁶⁾	Liczba ławni- ków ⁷⁾
44	* Gostynin Gostynin warszawskie		7.783	16	3
45	Góra Kalwarja Grójec warszawskie		7.097	16	3
46	* Grajewo szczuczynski białostockie		9.036	16	3
47	* Grodzisk Mazowiecki błoński warszawskie		15.678	24	3
48	* Grójec Grójec warszawskie		9.518	16	3
49	* Hrubieszów Hrubieszów lubelskie		13.359	24	3
50	Itza iłżecki kieleckie	1.7 1925 r. rozp. R. M. z dn. 18.3 1925 (Dz. U. № 30 poz. 210)	5.099	16	3
51	* Janów Lubelski Janów lubelskie		7.067	16	3
52	Janów Podlaski Biała Podlaska lubelskie	28.10 1919 r. rozp. M. S. W. z dn. 22.10 1919 (M. P. № 234)	3.900	12	3
53	Jedwabne Łomża białostockie	31.10 1927 r. rozp. R. M. z dn. 17.10 1927 (Dz. U. № 94 poz. 841)	2.167	12	3
54	* Jędrzejów Jędrzejów kieleckie		12.853	24	3
55	* Kalisz Kalisz łódzkie		55.125	40	4
56	Kałuszyn Mińsk Mazow. warszawskie		8.837	16	3

L. p.	Nazwa miasta ^{1) 2)} powiat ³⁾ , województwo	Data, od której rozciągnięto dekret na miasto, podstawa ⁴⁾	Liczba mieszk. ⁵⁾	Liczba radnych ⁶⁾	Liczba ławur- ków ⁷⁾
57	Kazimierz Dolny Puławy lubelskie	31.10. 1927 r. rozp. R. M. z dn. 17.10. 1927 r. (Dz. U. Nr. 94 poz. 840)	4.614	12	3
58	** Kielce Kielce kieleckie		58.397	40	4
59	Kleczew Konin łódzkie		2.946	12	3
60	Kleszczele Bielsk białostockie	28.10. 1919 r. rozp. M. S. W. z dn. 22. 10. 1919 r. (M. P. Nr. 234)	2.029	12	3
61	Kłobuck Częstochowa kieleckie		8.542	16	3
62	Kłodawa Koło łódzkie	9. 7. 1925 r. rozp. R. M. z dn. 26. 6. 1925 r. (Dz. U. Nr. 67 poz. 471)	4.627	12	3
63	Knyszyn Białystok białostockie	30. 9. 1919 r. rozp. M. S. W. z dn. 29. 9. 1919 r. (M. P. Nr. 220)	4.123	12	3
64	Kock Łuków lubelskie		4.462	12	3
65	Kolno Łomża białostockie		5.285	16	3
66	* Koło Koło łódzkie		13.771	24	3
67	Konieczpol Radomsko łódzkie	1. 4. 1927 r. rozp. R. M. z dn. 12. 12. 1926 r. (Dz. U. Nr. 125 poz. 726)	2.518	12	3
68	* Konin Konin łódzkie		10.390	24	3
69	Konstantynów n/Nerem Łódź łódzkie	1. 1. 1924 r. rozp. R. M. z dn. 14. 11. 1923 r. (Dz. U. Nr. 119 poz. 956)	8.167	16	3

34336/

2